

Rimski carski novac s lokaliteta Kuzelin

Mariani, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:963814>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za arheologiju

Ivana Lučića 3

Jelena Mariani

RIMSKI CARSKI NOVAC S LOKALITETA KUZELIN

Diplomski rad

Mentor:

Dr. sc. Ana Pavlović, doc.

Zagreb, 2024.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	3
2. RIM I PANONIJA	5
3. ARHEOLOŠKI LOKALITET KUZELIN.....	9
3. 1. Geografski položaj i povijest istraživanja lokaliteta	9
3. 2. Prapovijesna razdoblja na Kuzelinu.....	12
3. 3. Antičko razdoblje na Kuzelinu.....	12
4. VISINSKA UTVRĐENA NASELJA I KASNOANTIČKI OBRASCI NASELJAVANJA NA ISTOČNOALPSKOM I BALKANSKOM PROSTORU	16
4. 1. Visinska utvrđena naselja na teritoriju Panonije Savije	20
4. 2. Nizinske antičke naseobine u bližoj okolini Kuzelina	23
5. NUMIZMATIČKA ANALIZA MATERIJALA	25
5. 1. Uvod i metodologija analize numizmatičkog materijala	25
5. 2. Republikanski novac	27
5. 3. Carski novac.....	28
5. 3. 1. Novac iz razdoblja 1. i 2. stoljeća	28
5. 3. 2. Novac iz razdoblja 3. stoljeća	30
5. 3. 3. Novac iz razdoblja 4. i 5. stoljeća	34
5. 3. 4. Novac u sekundarnoj upotrebi	38
5. 4. Rimski provincijalni novac	39
5. 5. Arheološki kontekst nalaza	41
5. 6. Rasprava o rezultatima numizmatičke analize.....	42
5. 6. 1. Analogije	52
6. ZAKLJUČAK.....	54
7. KATALOG	56
8. POPIS PRILOGA	126
8. 1. Popis dijagrama.....	126

8. 2. Popis karata.....	126
8. 3. Popis slika.....	126
8. 4. Popis tablica.....	127
9. POPIS IZVORA I LITERATURE.....	128
9. 1. Popis izvora.....	128
9. 2. Kratice literature.....	128
9. 3. Popis literature.....	130
Sažetak.....	140
Abstract.....	140

1. UVOD

Prodorom Rimljana na naše prostore dolazi do intenzivnog prijenosa rimskih kulturnih tekovina. Jedan od aspekata prenesene materijalne kulture je i novac kojeg Rimljani koriste već od 3. st. pr. Kr. On nam pruža uvid u razne sfere života rimskih zajednica poput politike, ekonomije, religije, pisma i jezika, ali i njihove tehnološke dosege.¹ Osim uloge u svakodnevnim transakcijama, novac je imao i iznimnu propagandnu ulogu, predstavljajući najlakši i najbrži način prenošenja vladareve poruke masama diljem Carstva.

Tijekom dugogodišnjih arheoloških istraživanja lokaliteta Kuzelin, kasnoantičkog visinskog naselja u blizini Seseveta, pronađena je znatna količina rimskog novca koji pokriva razdoblje od 1. st. pr. Kr. do sredine 5. st. Osnovni je cilj ovog rada obrada rimskog numizmatičkog materijala pronađenog pri arheološkim istraživanjima Kuzelina, provedenim u razdoblju od 1978. do 2015. godine.² Obrada uključuje kronološku i tipološku odredbu novca te statističku analizu.

U prvom je dijelu rada iznesen kratki pregled povijesnih okolnosti na južnopanonskom prostoru, od prvih rimskih pokušaja osvajanja panonskog prostora do prodora barbaskih naroda u kasnoj antici te raspada Rimskog Carstva.

Drugi je dio rada posvećen samome lokalitetu. Doneseni su opći podaci o Kuzelinu te je iznesen kratki pregled povijesti istraživanja. Opisana su arheološki potvrđena razdoblja s posebnim naglaskom na antički period te je lokalitet smješten u širi kontekst antičkog života na sesvetskom području.

U trećem su dijelu opisani kasnoantički obrasci naseljavanja na istočnoalpskom prostoru i području balkanskog poluotoka, s posebnim naglaskom na teritorij Panonije Savije. Ovaj se dio rada najvećim dijelom oslanja na radove Slavka Ciglencečkog, koji se najviše bavio proučavanjem obrazaca naseljavanja na navedenom prostoru. Uključeno je kartiranje visinskih utvrđenih lokaliteta na prostoru Panonije Savije te nizinskih naselja u okolici Kuzelina.

---

¹ Kos 1998, 378-379.

² Ovim se putem zahvaljujem ravnateljici Muzeja Prigorja, Moreni Želji Želle, na ustupljenom materijalu. Zahvaljujem i Vladimiru Sokolu, bez čijeg dugogodišnjeg istraživačkog rada ovaj rad ne bi bio moguć. Posebno se zahvaljujem kolegama Tomislavu Biliću i Miroslavu Nađu te mentorici Ani Pavlović na ustupljenoj pomoći i usmjeravanju prilikom pisanja ovog rada.

Četvrti dio rada donosi numizmatičku analizu novca s Kuzelina. Objašnjena je metodologija rada te donesen kronološki pregled materijala. Uz tipološke odlike novca, ukratko su objašnjene monetarne promjene u odgovarajućem periodu. Nalazi su obrađeni iz perspektive lokaliteta kao konteksta. Tekst je popraćen dijagramima i tablicama zastupljenosti novca prema vladarima, periodima kovanja, kovnicama, nominalama te reversnim tipovima.

Posljednji dio rada čini katalog u kojem je kronološkim redoslijedom predstavljeno svih 505 primjeraka. Tekstualni dio kataloga prate table s fotografijama materijala u mjerilu 1:1.³

---

³ Autorica fotografija, dijagrama i tablica je Jelena Mariani.

2. RIM I PANONIJA

Rimljani su interes za prostor Panonije iskazali početkom 2. st. pr. Kr.⁴ Vrijednost tog prostora leži u njegovom ekonomskom potencijalu i dobrom strateškom položaju. Polibije (prenosi Strabon u *Geog.* 4. 6. 12) u 2. st. pr. Kr. navodi pronađene izvore zlata pogodne za eksploataciju u zemlji Tauriska.⁵ Uz izvor zlata i rudišta željeza, važan povod za pokoravanje Panonije je i povoljan položaj tog područja koje spaja istok i zapad, sjever i jug Europe. Komunikacijski potencijal ovog područja iskorištavan je još od razdoblja prapovijesti kada su rijeke Sava i Dunav bile dijelom transeuropske komunikacijske mreže te jedne od najvažnijih europskih komunikacija – jantarnog puta.

Ishodište svih rimskih vojnih kampanja na prostoru Panonije bio je grad Akvileja, osnovan u 2. st. pr. Kr.⁶ Prvim sukobom Rimljana s autohtonim zajednicama s prostora Panonije smatra se rimski pokušaj osvajanja Segestike 156. g. pr. Kr.⁷ Rimljani su to naselje pokušali osvojiti barem još dvaput, no bezuspješno.⁸ Oktavijan u razdoblju od 35. do 33. g. pr. Kr. uspijeva osvojiti ne samo Segestiku, već i teritorij Kolapijana, Like i Gorskog Kotara.⁹ Osvajanjem Segestike, Rimljani su osigurali ishodišnu točku za sve daljnje vojne pohode na tom prostoru, čime započinje proces integriranja teritorija južne Panonije u rimsku državu. Panonija, u užem smislu riječi, je u potpunosti osvojena u Panonskom ratu (*Bellum Pannonicum*) 12 – 11. g. pr. Kr., kada je Tiberije došao do Dunava.¹⁰

Do sredine 1. st. terminom *Pannonia* obuhvaćao se teritorij između rijeka Drave, Save i Dunava.¹¹ Augustovim administrativnim reformama provincija Ilirik podijeljena je na Gornji Ilirik (*Illyricum Superior*) i Donji Ilirik (*Illyricum Inferior*), odnosno Dalmaciju i Panoniju. Kasnijim Klaudijevim osvajačkim pohodima teritoriju Panonije priključuje se i prostor zapadne Mađarske.¹² Tek početkom 2. st. Panonija započinje svoj napredak na podlozi „Rimskog mira“ (*Pax Romana*), koji je okončan krajem 2. st. prijetnjom barbarskih naroda na

---

⁴ Domić Kunić 2006, 85; Mócsy 1974, 31.

⁵ Domić Kunić 2006, 85; Mócsy 1974, 31.

⁶ Andrić 2002, 119; Domić Kunić 2006, 85; Hoti 1992, 134.

⁷ Domić Kunić 2006, 86; Radman-Livaja 2004, 15–16; Šašel Kos 2005, 384–387.

⁸ Domić Kunić 2006, 89–90; Radman-Livaja 2012, 159–161.

⁹ Domić Kunić 2006, 163; Matijašić 2009, 148–153.

¹⁰ Domić Kunić 2006, 110, 115, 163; Mócsy 1974, 34–35.

¹¹ Domić Kunić 2006, 66, 164.

¹² Andrić 2002, 123; Domić Kunić 2006, 164.

sjevernim granicama Carstva.¹³ Razdoblje od kraja 1. st. do kraja antičkog perioda na panonskom prostoru obilježeno je barbarskim napadima, koji počinju za vladavine Domicijana (81. – 96.) te se pogoršavaju u 2. st. Panonija je zbog svog pograničnog i tranzitnog karaktera bila u nezavidnom položaju tijekom ovih zbivanja. Trajanovom reorganizacijom rimskih provincija početkom 2. st. Panonija se dijeli na dvije provincije: Gornju Panoniju (*Pannonia Superior*) na zapadu i Donju Panoniju (*Pannonia Inferior*) na istoku.¹⁴ Takvo administrativno uređenje opstaje do kraja 3. st. Za njegove vladavine počinje proces urbanizacije panonskog prostora koji svoj vrhunac doživljava Hadrijanovim dolaskom na vlast.¹⁵ Tijekom njegove vladavine panonske provincije doživljavaju veliki razvoj koji se nastavlja i za vladavine Antonina Pija.¹⁶ Za njegova nasljednika, Marka Aurelija (161. – 180.), germanska plemena, prvenstveno Markomani i Kvadi, probijaju se kroz dunavski limes, što rezultira nizom rimsko-germanskih sukoba, tzv. markomanskim ratovima, koji traju od 166. do 180. g.¹⁷ Ovi sukobi ostavili su teške posljedice za panonski prostor, koji je osobito bio na udaru germanskih plemena, te osvijetlili slabosti Carstva koje će postati izraženije u kasnoj antici. Ratove s Kvadima, Sarmatima i Markomanima nastavlja njegov sin i nasljednik Komod.¹⁸ Dolaskom Septimija Severa na vlast popravljaju se ekonomske prilike u Panonijama.¹⁹ Tijekom vladavine Severa Panonija doživljava prosperitet, što je vidljivo u brojnim epigrafskim nalazima te otkrivenim ostacima javne i privatne arhitekture u panonskim gradovima.²⁰

Druga polovica 3. st. obilježena je nemirima, barbarskim provalama, ustancima te epidemijom koja obuhvaća gotovo čitavo Rimsko Carstvo, stoga se u historiografiji ovi događaji često nazivaju „krizom trećeg stoljeća“. Barbari ponovno napadaju panonski prostor za vladavine Karakale, a za cara Maksimina Tračanina ti se napadi nastavljaju.²¹ Kriza svoj vrhunac doživljava za Galijenove vladavine kada su provale sve učestalije, a situacija u Panonijama dodatno se pogoršava.²² U ovom razdoblju Galijen otvara kovnicu u Sisciji.

---

¹³ Migotti 2019, 82.

¹⁴ Granica između Gornje i Donje Panonije pratila je sjeverozapadnu liniju, pružajući se do istočne obale jezera Balaton, koje je pripadalo Gornjoj Panoniji. (v. Migotti 2012, 2; Mócsy 1974, 93, Figure 16) O mogućim razlozima podjele Panonije na dvije provincije v. Mócsy 1974, 92–94.

¹⁵ Hoti 1992, 144.

¹⁶ Hoti 1992, 144–145.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Hoti 1992, 145.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Migotti 2012, 12–14; Mócsy 1974, 217–223.

²¹ Hoti 1992, 146–147.

²² Hoti 1992, 147.

Pretpostavlja se da su razlog ili povećana potreba plaćanja vojske ili reorganizacije unutar provincije.²³ Panonija oporavak doživljava tek desetljeće nakon, za vladavine cara Proba.²⁴

Za Dioklecijanove vladavine, Rimljani poražavaju Sarmate te dolazi do mira na panonskom prostoru.²⁵ Dioklecijanovim reformama između 294. i 296. g. Panonija se ponovno reorganizira te je podijeljena na Prvu Panoniju (*Pannonia Prima*) i Panoniju Saviju (*Pannonia Savia*) na zapadu te Panoniju Valeriju (*Pannonia Valeria*) i Drugu Panoniju (*Pannonia Secunda*) na istoku.²⁶ Za Dioklecijanove vladavine dolazi do učvršćenja obrane na Limesu te graditeljske i ekonomske obnove u provincijama.²⁷ Abdikacijom Dioklecijana i Maksimijana, Panonija postaje borbeno polje pretendentskih sukoba tetrarha i njihovih nasljednika. Konstantin I. napada Sisciju 314. g. kako bi dobio kontrolu nad tamošnjom kovnicom te se iste godine sukobljava s Licinijem kod Cibala.²⁸ Konstantinov nasljednik Konstancije II. sukobljava se s uzurpatorom Magnencijem kod Murse 351. g.²⁹ Ponovno započinju neprekidne provale barbarskih naroda, koje rezultiraju masovnim napuštanjem pojedinih panonskih gradova te njihovim propadanjem.³⁰ Dolazi do polarizacije dijelova Panonija – dok određeni gradovi opstaju i doživljavaju obnove, drugi dijelovi panonskog prostora propadaju. Pritisak Germana pojačava se do posljednje četvrtine 4. st., rezultirajući smrću cara Valenta 378. g. kod Hadrijanopola.³¹ Rimski vladari započinju namjerno naseljavati barbare kao savezničke vojnike i federate na carski teritorij, što dodatno mijenja sliku panonskog prostora u 4. i 5. st.³² Panonija ponovno postaje podloga unutarnjih sukoba u bitci kod Siscije, vjerojatno 388. g., kada su snage Teodozija I. porazile uzurpatora Magna Maksima.³³ Nakon Teodozijeve smrti 395. g., Rimsko Carstvo dijeli se na dva dijela, Zapadno i Istočno Rimsko Carstvo. Rimska vlast nad panonskim prostorom u 5. st. samo je prividna te uvelike ovisna o federatima. Južnu

---

²³ Ibid.

²⁴ Hoti 1992, 148.

²⁵ Ibid.

²⁶ Rijeka Drava smatra se granicom između sjevernih i južnih Panonija, iako o tome ne postoje antički zapisi. Granica između Panonije Savije i Druge Panonije vjerojatno je pratila donji dio nekadašnje granice Gornje i Donje Panonije, istočnim dijelom dolazeći do Krndije i Dilja. Granica se pruža do rijeke Save, koju dotiče negdje između gradova Servicija (*Servitium*) i Marsonije (*Marsonia*). Zapadna se granica vjerojatno dijelom podudara s današnjom hrvatsko-slovenskom granicom. (v. Andrić 2002, 2002, 121–123; Migotti 2012, 4; Mócsy 1974, 273–274, Figure 44)

²⁷ Andrić 2002, 129.

²⁸ Hoti 1992, 150.

²⁹ Hoti 1992, 149–151.

³⁰ Hoti 1992, 151.

³¹ Gračanin 2011, 55; Hoti 1992, 152; Sokol 1997, 219.

³² Gračanin 2011, 49.

³³ Gračanin 2011, 60; Hoti 1992, 152–153.

Panoniju zauzimaju Huni, a zatim Ostrogoti, Langobardi, Gepidi te Avari.³⁴ Život se reducira u većini naselja, osobito u urbanim sredinama, a stanovništvo se povlači u visinske dijelove.³⁵

---

³⁴Andrić, 2002, 131–133; Gračanin, 2005, 16–17; Gračanin, 2006, 91; Hoti 1992, 153.

³⁵ Sokol 1997, 221.

3. ARHEOLOŠKI LOKALITET KUZELIN

3. 1. Geografski položaj i povijest istraživanja lokaliteta

Arheološki lokalitet Kuzelin smješten je na vrhu istoimenog brijega, na istočnim obroncima Medvednice, oko 15 km sjeverno od Sesveta. Nalazi se na otprilike 511 m nadmorske visine, u blizini prijevoja Laz, te katastarski pripada selu Donja Glavnica.³⁶ Smještaj na granici dviju geografskih regija, Zagorja i Prigorja, njegov prirodni zaštićeni visinski položaj te mogućnost nadzora glavnih rimskih komunikacija daju Kuzelinu iznimnu stratešku važnost.³⁷

Lokalitet je otkriven 1975. g. kada je Vladimir Sokol na Kuzelinu poduzeo prvi terenski pregled.³⁸ Prve arheološke sonde iskopane su 1978. g. na jugoistočnom dijelu nalazišta.³⁹ Sondažna istraživanja nastavljena su i sljedeće godine kada su započeti radovi na dijelu bedema.⁴⁰ Sustavna arheološka istraživanja pod vodstvom Vladimira Sokola provedena su s kraćim prekidima od 1981. do 2013. g.⁴¹ U prvim fazama sustavnih istraživanja istražene su površine uz kasnoantički bedem te je do 1985. g. istražena površina od oko 2000 m².⁴² Od 1988. g. počinje se istraživati gornja zaravan i njen južni rubni dio te se iskop proširuje na susjedne površine.⁴³ Do 2013. g. istraživanja su uglavnom bila fokusirana na gornju zaravan, povremeno uz bedem na sjevernom i istočnom dijelu nalazišta.⁴⁴ Istraživanja je 2015. g. nastavila tvrtka Kaukal d.o.o., otvarajući sonde na središnjem i sjeveroistočnom dijelu nalazišta.⁴⁵ Iste je godine Muzej Prigorja izradio „Studiju zaštite i prezentacijskog potencijala arheološkog nalazišta Kuzelin i bliskih arheoloških nalazišta“.⁴⁶ Obavljeno je 3D lasersko skeniranje nalazišta i okolice te geofizičko istraživanje.⁴⁷ Uređenje lokaliteta započelo je 2017.

---

³⁶ Sokol 1981, 184; Sokol 1986, 112; Sokol 1994, 199; Sokol 1998, 8.

³⁷ Sokol 1997, 221.; Sokol 1998, 8.

³⁸ Želle 2019, 121.

³⁹ Želle 2019, 121.

⁴⁰ Sokol 1981, 184; Sokol 1986, 112, 114; Sokol 1994, 199; Želle 2019, 121.

⁴¹ Sokol 2019, 101., Sokol 1986, 112; Sokol 1997, 221; Sokol 1998, 5, 8; Sokol 2003, 1999; Sokol 2005, Sokol 2019, 101.

⁴² Želle 2019, 121.

⁴³ Želle 2019, 124.

⁴⁴ Želle 2019, 125.

⁴⁵ Želle 2017, 288; Želle 2019, 126.

⁴⁶ Želle 2019, 126. Izvršitelj studije je Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet – Zavod za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu (M. O. Šćitaroci, M. Rukavina, K. Petrić, T. Oberman, D. Fofić).

⁴⁷ Želle 2019, 126. Tvrtka Vektra d.o.o. provela je 3D lasersko skeniranje lokaliteta i okolice, tvrtka GEO3D d.o.o. izradila je 3D rekonstrukciju Kuzelina, a tvrtka Geoarheo odradila je geofizička istraživanja.

g. te je u sklopu pripremnih radova provedeno manje arheološko iskopavanje pod vodstvom Morene Želje Želle.⁴⁸ Nalazište je 2011. g. upisano na Listu zaštićenih kulturnih dobara te zaštićeno kao kulturno dobro Republike Hrvatske.⁴⁹ Materijal otkriven pri arheološkim istraživanjima Kuzelina čuva se u Muzeju Prigorja u Sesvetama.

Lokalitet je elipsoidnog tlocrta, duljine oko 200, a širine oko 50 metara.⁵⁰ Zaravnjeni plato podijeljen je na dvije etaže, odnosno na uzdignuti središnji dio i niži prsten kojim je okružen.⁵¹ Antičko naselje na Kuzelinu tzv. je visinsko utvrđeno naselje, fenomen koji se javlja u kasnoj antici diljem Carstva, a dominantna je pojava upravo na predalpskom i balkanskom području. Naselje je podignuto uz prometnicu *Salona–Carnuntum*, o čemu dodatno svjedoči miljokaz cara Maksimina Tračanina pronađen južno od Kuzelina, u Novom Jelkovcu.⁵² Kasnoantičko ime naselja nije poznato. Naziv Kuzelin spominje se u srednjovjekovnim ispravama kao jedan od posjeda zagrebačkog Kaptola.⁵³ U povelji kralja Karla Roberta iz 1328. g. spominje se *castrum antiquum Paganorum*, kojeg Sokol interpretira kao Kuzelin.⁵⁴ Na vojnim kartama Habsburške monarhije s kraja 18. i u drugoj polovici 19. st. zabilježen je kao toponim Kozelin.⁵⁵

Kuzelin je višeslojni lokalitet na kojem su zabilježeni tragovi ljudske aktivnosti već u prapovijesti.⁵⁶ Ponovno je obnovljen u antici, a napušta se u razdoblju velike seobe naroda.⁵⁷ Zabilježeni su tragovi naseljavanja u razdoblju eneolitika, kasnog brončanog doba, točnije kulture polja sa žarama s prijelazom u starije željezno doba, mlađeg željeznog doba, antičkog i kasnoantičkog te vremena seobe naroda.⁵⁸ Neprestano stanje nesigurnosti na ovom području uzrokovalo je nekoliko valova naseljavanja i napuštanja Kuzelina.⁵⁹

---

⁴⁸ Želle 2017, 288.

⁴⁹ Želle 2019, 120.

⁵⁰ Sokol 1981, 184; Želle 2017, 288.

⁵¹ Sokol 1981, 184; Želle 2017, 287.

⁵² Migotti 2019, 93; Sokol 1994, 202; Sokol 1997, 223; Sokol 1998, 12; Sokol 2003, 201.

⁵³ CD VI, 319; Dobronić 1952, 216.

⁵⁴ Sokol 1994, 199. Više vidi u: Klaić 1904, 10–14.

⁵⁵ Želle 2019, 119.

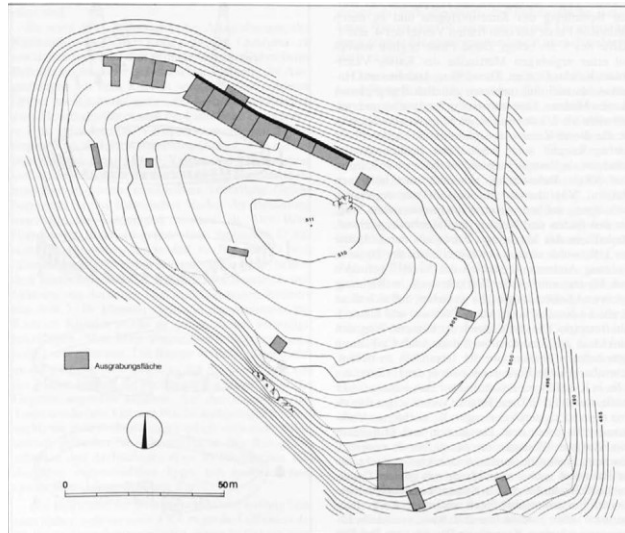
⁵⁶ Ibid.; Sokol 1997, 221; Sokol 1998, 7.

⁵⁷ Želle 2019, 119; Sokol 1997, 221; Sokol 1998, 7.

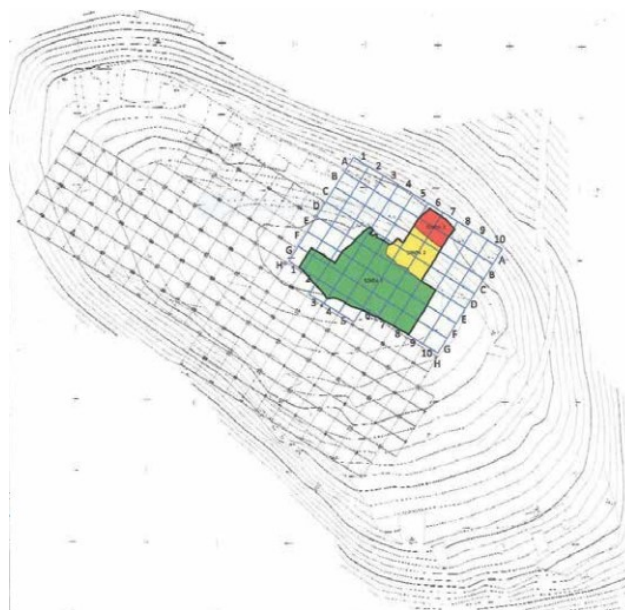
⁵⁸ Sokol 1998, 7.

⁵⁹ Sokol 1998, 8.

Slika 1. Kuzelin. Tlocrt lokaliteta i arheoloških sondi, stanje 1989. (preuzeto iz: Sokol 1994, 201, Abb. 2)

Slika 2. Tlocrt i područje istraživanja na Kuzelinu 2015. g. (preuzeto iz: Želle 2019, 135, 142.)

3. 2. Prapovijesna razdoblja na Kuzelinu

Najranije materijalne tragove ljudskih aktivnosti predstavljaju glačane kamene sjekire datirane u eneolitičko razdoblje, odnosno 4. i 3. tisućljeće pr. Kr.⁶⁰ Ranom brončanom dobu pripadaju nalazi liscenske keramike datirani u 18. st. pr. Kr.⁶¹ Otkriveni su i brojni nalazi mlađe faze kulture polja sa žarama datirani u razdoblje od 10. do 8. st. pr. Kr.⁶² Uglavnom su to keramički ulomci, ručni žrvnjevi, utezi i pršljenovi te brončane ukrasne igle.⁶³ U ovom razdoblju pojavljuje se i stambena arhitektura.⁶⁴ U starijem željeznom dobu dolazi do stagnacije ljudske aktivnosti na lokalitetu, na što ukazuje mali broj otkrivenih materijalnih ostataka.⁶⁵ Posljednja prapovijesna faza naseljenosti lokaliteta kronološki je smještena u razdoblje La Tène D1, odnosno od 150./130. do 70./50. g. pr. Kr.⁶⁶ Kasnolatenski nalazi pripisani su Mokronog grupi, čiji nositelji, definirani kao pripadnici keltskog plemena Tauriska, uz stambene objekte na Kuzelinu grade i drugi obrambeni ravnjak na sjeveroistočnoj strani.⁶⁷ Među materijalom se ističe mlađeželjeznodobni novac, točnije osam kovanica koje pripadaju tzv. tauriščanskim tipovima te jedna kovanica koja predstavlja istočnokeltski kov s područja Transdanubije.⁶⁸ Odlaskom latenske populacije krajem 1. st. pr. Kr., lokalitet ostaje napušten sve do druge polovice 2. st. kada se javljaju prvi tragovi rimske prisutnosti.⁶⁹

3. 3. Antičko razdoblje na Kuzelinu

U antičkom periodu sesvetsko područje, a time i Kuzelin, administrativno je pripadalo Donjem Iliriku. Trajanovom reorganizacijom u 2. st. dio je provincije Gornje Panonije, a Dioklecijanovim reformama dio Panonije Savije. Prema Branki Migotti, bio je dijelom agera Andautonije (*Andautonia*).⁷⁰ Vladimir Sokol identificirao je nekoliko faza naseljavanja u antičkom razdoblju na ovom lokalitetu. Prva faza određena je temeljem numizmatičkih

---

⁶⁰ Sokol 1998, 7; Sokol 2003, 199; Sokol 2006b, 154;.

⁶¹ Sokol 2003, 199; Sokol 2006b, 154; Želle 2019, 125.

⁶² Sokol 1992, 27; Sokol 1994, 199.; Sokol 1998, 7; Sokol 2003, 200.

⁶³ Sokol 1992, 27; Sokol 1994, 199.; Sokol 1998, 7; Sokol 2003, 200; Sokol 2005, 109; Sokol 2006a, 151.

⁶⁴ Sokol 1992, 27; Sokol 1994, 199.

⁶⁵ Sokol 1992, 27; Sokol 1998, 7; Sokol 2003, 200.

⁶⁶ Bilić 2023, 65. ; Dizdar 87; Sokol 1998, 7.

⁶⁷ Dizdar 2011, 71, 88; Sokol 1994, 199–200; Sokol 2001, 17; Sokol 2003, 200; Sokol 2006b, 154.

⁶⁸ Bilić 2023, 65, 67; Sokol 2003, 200.

⁶⁹ Bilić 2023, 66; Sokol 1994, 200–201; Sokol 1997, 221; Sokol 1998, 10; Sokol 2003, 201; Sokol 2009, 154.

⁷⁰ Migotti 2019, 93.

nalaza⁷¹ te predstavlja prvu veliku obnovu nekadašnjeg latenskog naselja.⁷² Datacijski se vezuje uz refortifikacijske aktivnosti Marka Aurelija u vrijeme upada Kvada i Markomana kada je fortifikacija vjerojatno bila drvena.⁷³ Važno je napomenuti da nisu otkrivene strukture koje možemo povezati s ovim vremenskim razdobljem.⁷⁴

Drugu fazu predstavlja veći sloj obnove te duže zadržavanje ljudi na Kuzelinu, koju Sokol vezuje uz napade Gota s istoka u drugoj polovici 3. st.⁷⁵ Osim numizmatike, pojavljuju se i drugi nalazi, stoga se smatra da je u posljednjoj trećini 3. st. došlo do druge obnove života i to na južnoj polovici platoa gdje su otkrivene podnice stambenih objekata izrađenih od opeke površine otprilike 4 x 4 m.⁷⁶ Skromni stambeni objekti zaštićeni su palisadom.⁷⁷ Prema tipologiji visinskih naselja koju je 1987. g. izradio Slavko Ciglonečki, ova se faza naselja na Kuzelinu ubraja u tip 4a⁷⁸, odnosno pribježište koje za obranu koristi prirodnu padinu ili prapovijesne defenzivne elemente.⁷⁹ Između druge i treće faze, Sokol navodi mogućnost postojanja kratke međufaze početkom 4. st. temeljem nekoliko numizmatičkih nalaza.⁸⁰

---

⁷¹ V. Sokol (1998, 10) navodi sljedeće: „*Za utvrđivanje I. povijesnodobne FAZE izgradnje Kuzelina, sada kao rimskoga kastruma, najrelevantniji su numizmatički nalazi. Sam kulturni sloj vrlo je tanak i teško ga je razlučiti od kasnijih. To su nalazi novca: 3 primjerka aseva i 1 dupondija Faustine Starije (138-161.) prilično dobro očuvana, te as i posebno jedan dupondij Faustine Mlađe izuzetne, kovnički nove kvalitete, s tankom prozirnrom plemenitom patinom. On nije mogao biti dugo u optjecaju prije no što je dospio u zemlju. Uz ove pronađeno je i 5-6 aseva Trajana-Hadrijana, gotovo nečitljivih od istrošenosti u kolanju, što govori u prilog mogućnosti da su i oni dospjeli u zemlju posljednjih desetljeća II. stoljeća. Tu skupinu završava nalaz srebrnog novca Septimija Severa (193-211.)*“

⁷² Sokol 1994, 200–201.

⁷³ Sokol 1986, 112; Sokol 1994, 200–201; Sokol 1997, 221; Sokol 1998, 10; Sokol 2006b, 154.

⁷⁴ Ciglonečki 2016, 14. Ciglonečki (2016, 14–15) sumnja u mogućnost da je Kuzelin ponovno naseljen i utvrđen u vrijeme Markomanskih ratova.

⁷⁵ Sokol 1997, 221; Sokol 1998, 10–11.

⁷⁶ Sokol 1986, 112; Sokol 1994, 201; Sokol 1998, 10–11; Sokol 2003, 201; Sokol 2006b, 154–155; Sokol 2019, 103.

⁷⁷ Ciglonečki 2023, 339; Sokol 2019, 101.

⁷⁸ S. Ciglonečki (1987, 154–159) razlikuje 4 tipa visinskih naselja: 1. vojne utvrde, 2. vojne utvrde 5. i 6. st. (Doss Trento, Dole), 3. stalna naselja i 4. pribježišta (refugij). Vojne utvrde dalje dijeli na: tip 1a - veće utvrde sa svim obrambenim elementima, smještene na nižoj nadmorskoj visini (Kellmünz, Goldberg) i tip 1b - manje utvrde (Martinj hrib, Brekovica). Stalna naselja dijeli dalje na: tip 3a - samoodrživa naselja s unutarnjim dijelom ispunjenim zgradama (Jadersdorf, Lavant); tip 3b - naselja kojima je dio površine prekriven kamenom arhitekturom (Rifnik, Kuzelin, Jerberk) i tip 3c - naselja s više crkvi unutar zidina (Vranje, Sv. Hemo). Refugije dijeli na: tip 4a - refugiji koji za obranu koriste prirodnu padinu ili prapovijesna zdanja (Kuzelin, Osredek, Korinjski hrib); tip 4b - refugiji s obrambenim jarkom na pristupnoj strani (Isny u Goldbergu); tip 4c - refugiji s rovovima ili terasama na različitim visinama (Kamenska gora, Hom, Mareček in Hrenova); tip 4d - refugiji sa zidinama i kulama (Weissenstein, Svete Gore, Jurišna Vas) i tip 4e - refugiji sa zidinama, kulama i crkvom (Ptujski grad).

⁷⁹ Ciglonečki 1987, 158.

⁸⁰ „*Nakog ovog, vojno nesigurnog vremena, slijedi možda jedna kratka međufaza početkom IV. stoljeća, s tek nekoliko nalaza Maksencijeva (307- 312.) i Licinijeva (308-324.) novca, bez zasada drugih posebno izdvojenih nalaza.*“ (Sokol 1998, 11.)

Treća i najbolje dokumentirana faza datirana je u posljednju trećinu 4. i prvu četvrtinu 5. st.⁸¹ U ovoj fazi vjerojatno dolazi do militarizacije utvrde u svrhu obrane komunikacije *Salona – Carnuntum*.⁸² Provode se veći fortifikacijski radovi te se gradi kameni obrambeni zid na istočnoj polovici, dok je na jugozapadnoj vjerojatno postavljena palisada.⁸³ Bedem dug 200 m građen je od uglavnom neobrađenog, mjestimično priklesanog kamena povezanog mortom te nije zabilježeno postojanje kula.⁸⁴ Ovaj je bedem podignut uz stariji defenzivni dio brda te zatvara središnji povišeni dio na sjeveroistočnoj strani.⁸⁵ U srednjem dijelu pronađen je ukop žene u kojem su bile priložene dvije naušnice, četiri narukvice, keramička posuda, staklo te novac cara Valenta.⁸⁶ Uz unutarnju stranu bedema otkriveni su podovi stambenih objekata dimenzija 4 x 4 m.⁸⁷ Riječ je o drvenim nastambama sa slamnatim krovovima i podovima od lijevane vapnene mase, ali bez unutarnjeg ognjišta.⁸⁸ Osim numizmatičkih nalaza, ovoj fazi pripadaju i mnogobrojni nalazi vojnog i civilnog karaktera, odnosno keramički ulomci, elementi tkalačkog stana, metalno oruđe (šila, noževi, dlijeta, kovački alat) i oružje (vrhovi strijela, bojne sjekire i noževi, koplja), nakit i dijelovi nošnje (narukvice, razni tipovi fibula, prstenje), predmeti od kosti i roga (igle, češljevi, šila) i dr.⁸⁹ Prisustvo vojnih nalaza upućuje na vojnu ulogu naselja. Na temelju mnogobrojnih otkrivenih nalaza, ponajprije alata za obrt, i njihovog stanja očuvanosti, pretpostavlja se da je na Kuzelinu postojala svojevrsna lokalna produkcija, možda kovačka radionica, s obzirom na prisutnost željezne rude na području Zagrebačke gore.⁹⁰ Naselje se napušta sredinom 5. st.⁹¹ Naselje ove faze S. Ciglenečki određuje kao tip 3b, odnosno stalno naseljeno utvrđeno naselje kojem građevine zauzimaju samo dio unutarnje površine.⁹² U slučaju Kuzelina drveni stambeni objekti smješteni su na rubu naselja, duž duge terase.⁹³ U ovoj skupini dominiraju nalazišta u blizini komunikacijskih pravaca te

---

⁸¹ Sokol 1998, 11.

⁸² Sokol 1994, 202–203; Sokol 1997, 221; Sokol 1998, 12.

⁸³ Sokol 1998, 12–13.

⁸⁴ Sokol 1986, 56; Sokol 1994, 203; Sokol 1998, 13; Sokol 2003, 201; Sokol 2005, 110; Sokol 2006b, 155; Sokol 2019, 102; Želle 2017, 289.

⁸⁵ Sokol 2006a, 150; Sokol 2019, 102.

⁸⁶ Sokol 1986, 112; Sokol 1994, 203; Sokol 1997, 221–222; Sokol 1998, 13; Sokol 2003, 202; Sokol 2006b, 155.

⁸⁷ Sokol 1998, 13; Sokol 2003, 202; Sokol 2019, 102.

⁸⁸ Sokol 1986, 56; Sokol 1994, 203; Sokol 1998, 13–14; Sokol 2003, 201.

⁸⁹ Sokol 1986, 112; Sokol 1998, 13–14; Sokol 2003, 202; Sokol 2005, 110; Sokol 2006a, 151; Sokol 2019, 104.

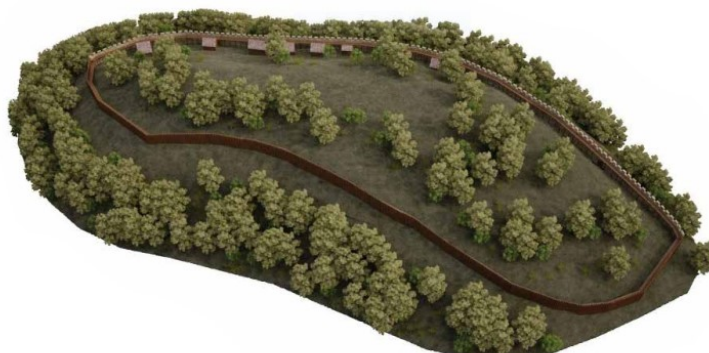
⁹⁰ Sokol 1997, 224; Sokol 1998, 14.

⁹¹ Sokol 1986, 112.

⁹² Ciglenečki 1987, 157.

⁹³ Ibid.

istaknutijeg položaja u prostoru.⁹⁴ Ovakva su visinska naselja vjerojatno prvotno korištena kao utočišta, a kasnije kao ispostave manjih vojnih posada.⁹⁵

Slika 3. Idejna rekonstrukcija kasnoantičkog visinskog naselja na Kuzelinu (izrada: GEO3D. d.o.o; preuzeto iz: Želle 2019, 133. str., 141.)

Četvrta i posljednja faza datirana je u 6. st., nedugo nakon odlaska Langobarda u Italiju kada dolazi do posljednje obnove Kuzelina.⁹⁶ Reokupacija utvrđenog naselja traje do posljednje trećine 6. st.⁹⁷ Vremenu prestanka funkcioniranja utvrde pripadaju nalazi jedne kasnoantičke, jedne ranoavarske i nekoliko germanskih strijela iz kasnog 6., odnosno početka 7. st.⁹⁸ Funkcija lokaliteta vjerojatno je najvećim dijelom bila refugijalna, o čemu govore nalazi opeke s Kuzelina koje je Sokol povezoao s otkrivenim nizinskim lokalitetima u bližoj okolini (Blaguša, Moravče i Donja Glavnica).⁹⁹

---

⁹⁴ Ciglencečki 1987, 157–158.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Sokol 1994, 204; Sokol 1997, 222; Sokol 1998, 18; Sokol 2003, 202.

⁹⁷ Sokol 1994, 199, 204.

⁹⁸ Sokol 1992, 27; Sokol 1998, 18; Sokol 2003, 202.

⁹⁹ Sokol 2019, 106.

4. VISINSKA UTVRĐENA NASELJA I KASNOANTIČKI OBRASCI NASELJAVANJA NA ISTOČNOALPSKOM I BALKANSKOM PROSTORU

Razdoblje kasne antike predstavlja vrijeme velikih i, na arheološkom materijalu, jasno vidljivih promjena u svim aspektima života antičkog rimskog stanovništva. Ne možemo govoriti o određenoj prekretnici ili konkretnom povijesnom događaju kojim kasna antika počinje, već o postepenom procesu promjene. Ni završetak ovog perioda nije precizno odrediv; nije ga moguće jednoznačno odrediti s obzirom na različite povijesne okolnosti u različitim dijelovima Carstva. Mnoga su mišljenja¹⁰⁰ kako kronološki ograničiti ovo razdoblje, no tradicionalno se početkom smatra posljednja trećina 3. st., odnosno početak Dioklecijanove vladavine, dok se završetak okvirno datira u početak 7. st.

Konstantne krize, nemiri i sukobi za prijestolje unutar Carstva, vanjske prijetnje i neučinkovitost obrane na limesu, stanje opće nesigurnosti i ekonomske neprilike u kasnoantičkom periodu uzrok su velikim promjenama u strategijama naseljavanja rimskih građana.¹⁰¹ Proces promjena započinje u posljednjoj trećini 3. st., intenzivira se u drugoj polovici 4. st. te traje do kraja 6. st.¹⁰²

Promjene se manifestiraju u raznim oblicima rimskih naselja od propadajućih rimskih gradova, bogatih vila, ruralnih naselja, malih zaseoka, ponekih palača do utvrđenih naselja, koja su u ovom periodu najbrojnija.¹⁰³ Novinu u kasnoantičkom obrascu naseljavanja predstavljaju utvrđena naselja nastala na prirodno zaštićenim visinskim položajima na teško pristupačnim, gotovo zabačenim područjima. Za ovu vrstu naselja ne postoji uniformna terminologija, što dodatno otežava proučavanje ove pojave.¹⁰⁴ U stručnoj literaturi koriste se raznoliki termini, od antičkih pojmova (*castrum*, *castellum* i dr.) do opisnih naziva (visinska naselja, visinske utvrde i dr.). U ovom radu koristit će se neutralni opisni termini „visinsko naselje“ ili „visinsko utvrđeno naselje“.

Kontinuitet kasnoantičkog života gradova u zapadnom dijelu Rimskog Carstva zabilježen je isključivo na prostoru sjeverne Italije te na obali Sredozemnog mora. Drugdje do masovnog napuštanja gradova dolazi u drugoj polovici 4. st. Istovremeno s napuštanjem

---

¹⁰⁰ v. Ciglencečki 1999, 288.

¹⁰¹ Ciglencečki 2023, 337.

¹⁰² Ciglencečki 2023, 167.

¹⁰³ Ciglencečki 2023, 337.

¹⁰⁴ Detaljnije o terminološkim problemima vidi u: Ciglencečki 2023, 16–17.

gradova i nizinskih naselja pojavljuju se razna fortificirana naselja.¹⁰⁵ U ranijim fazama kasne antike pojavljuju se i vojne postaje te brojni refugiji.¹⁰⁶ Refugiji se definiraju kao visinski lokaliteti s minimalnom fortifikacijom, a najčešće je riječ o reuporabi prapovijesnih naselja ili prirodno zaštićenim položajima.

Visinska utvrđena naselja ponegdje se javljaju već krajem 3. i u drugoj polovici 4. st., a drugdje su predstavljala osnovni oblik naselja sredinom 5. i 6. st. Često su prapovijesne gradine nudile podlogu za refortifikaciju u kasnoj antici.¹⁰⁷ Dugo se smatralo da je, zbog prisutnosti ranih antičkih nalaza, na pojedinim visinskim utvrdama pokoreno peregrinsko stanovništvo kontinuirano boravilo do 4. st.¹⁰⁸ Analize građe pokazale su da je ipak riječ o malobrojnim nalazima koji su u takva naselja donesena najranije u 3. st.¹⁰⁹ Razdoblje između prapovijesnog i kasnoantičkog života na visinskim lokalitetima istočnoalpskog i balkanskog područja nije dobro poznato zbog nedostatka pouzdanih zaključaka, odnosno nije jasno treba li pripisati ranije antičke nalaze stalnim naseljenicima u tom periodu ili kasnijim izbjeglicama koje su ih donijeli sa sobom.¹¹⁰ S. Ciglenečki smatra da su nalazi od 1. do 3. st. na visinske lokalitete ovog prostora došli ne naseljavanjem, već posjećivanjem ljudi te, uz nedostatak zidina, upućuju na potencijalnu funkciju svetišta.¹¹¹ Usto ne isključuje u potpunosti mogućnost postojanja kratkotrajnih refugija u nekim slučajevima.¹¹²

Najranije značajne promjene primjećuju se u vrijeme između vladavina careva Galijena i Aurelijana kada dolazi do obnove života na mjestu nekadašnjih prapovijesnih gradina.¹¹³ Često se ponovno naseljavanje ovakvih položaja veže uz Markomanske ratove u drugoj polovici 2. st., no manjak materijala datiranog u to razdoblje, nasuprot većoj količini materijala iz druge polovice 3. st. upućuje na kasnije datiranje ove pojave.¹¹⁴ Tome u prilog ide i društveno-politička situacija unutar države, zabilježeno podizanje vojnih postaja i refugija te pojava većeg broja ostava novca u tom periodu.¹¹⁵ Stoga možemo zaključiti da se prvi tragovi antičke naseljenosti javljaju tek u drugoj polovici 3. st., dok se većina starijih nalaza

---

¹⁰⁵ Ciglenečki 2023, 337.

¹⁰⁶ Ciglenečki 2023, 333.

¹⁰⁷ Ciglenečki 1987, 122, 160.

¹⁰⁸ Ciglenečki 1987, 122, 160; Ciglenečki 1990, 147, Ciglenečki 2016, 12.

¹⁰⁹ Ciglenečki 1990, 147.

¹¹⁰ Ciglenečki 1987, 122, 160.

¹¹¹ Ciglenečki 1990, 147; Ciglenečki 2016, 15–16.

¹¹² Ciglenečki 1990, 147; Ciglenečki 2016, 15–16.

¹¹³ Ciglenečki 1990, 153, 156; Ciglenečki 1999, 289.

¹¹⁴ Ciglenečki 1987, 123, 161; Ciglenečki 1990, 147, 155–156, 164, 166–168; Ciglenečki 1994, 239, 241–243; Ciglenečki 1999, 292, 306; Ciglenečki 2008, 485–487; Ciglenečki 2016, 14–16.

¹¹⁵ Ciglenečki 1999, 292.

jednostavno može interpretirati kao dugo korišteni materijal koji je donesen kasnije.¹¹⁶ Na većini lokaliteta nije moguće utvrditi radi li se o više privremenih korištenja u pojedinačnim neprilikama ili trajnijem korištenju u vrijeme vladavina careva Galijena, Klaudija II. Gotskog i Aurelijana.¹¹⁷ Moguće je da je na Kuzelinu u ovom razdoblju postojalo utočište s jednostavnim drvenim građevinama u kojem se sklonilo stanovništvo okolnih rimskih zdanja.¹¹⁸ Prva dokazana okupacijska faza visinskih naselja kratkotrajna je i prati je neprecizno datirani hijat.¹¹⁹ Ovaj period obilježava početak rimskog korištenja položaja koji će kasnije postati dominantni elementi kasne antike na prostoru izloženom direktnoj opasnosti. Upravo u ovome razdoblju kreće proces promjene slike naselja diljem Carstva: populacije postepeno napuštaju neutvrđena nizinska naselja, posebice vile, te naseljavaju visoke, teško dostupne položaje, najčešće prapovijesne gradine, dok se istovremeno grade nove vojne fortifikacije.¹²⁰ Iako na kasnoantičkim visinskim lokalitetima istočnoalpskog prostora postoje nalazi s početka 4. st., prvenstveno novac, oni nisu dovoljan dokaz kontinuiteta trajnog naseljavanja, no mogućnost posjećivanja ostaje otvorena.¹²¹

Ranije forme rimskih naselja (*villae, vici, mansiones* i dr.) većinom opstaju do druge polovice 4. st., kada započinju trajnije promjene naseljavanja.¹²² Mnoge urbane vile se modificiraju, a gradovi dodatno fortificiraju i postepeno ruraliziraju.¹²³ Populacije napuštaju nesigurna nizinska naselja te migriraju u vojne utvrde i na prirodno zaštićene položaje gdje se trajno naseljavaju.¹²⁴ Područja pod izravnom opasnošću u drugoj polovici 4. st. počinju otkrivati prve visinske utvrđene naseobine, posebice u ruralnim dijelovima.¹²⁵ Zasigurno je bilo nekoliko valova naseljavanja visinskih utvrđenih naselja, o čemu svjedoče i arheološki nalazi, no točan početak i trajanje naseljavanja teško je odrediti s obzirom na dugo korištenje određenih predmeta, pogotovo kovanica.¹²⁶

Fortifikacije postaju dominantan oblik naselja diljem Carstva, a s obzirom na okoliš u kojem nastaju, variraju oblikom, veličinom i rasporedom.¹²⁷ U ovu su kategoriju uključene

---

¹¹⁶Ciglencečki 1987, 123,16; Ciglencečki 1990, 147; Ciglencečki 2016, 16.

¹¹⁷ Ciglencečki 1990, 153.

¹¹⁸ Ciglencečki 1990, 156.

¹¹⁹ Ciglencečki 2023, 385.

¹²⁰ Ciglencečki 2023, 337, 339.

¹²¹ Ciglencečki 2016, 16.

¹²² Ciglencečki 2023, 167.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Ciglencečki 2023, 342.

¹²⁵ Ciglencečki 2023,337,340–341, 385.

¹²⁶ Ciglencečki 1994, 243.

¹²⁷ Ibid.

fortificirane palače, male fortificirane vile, vojne utvrde, gradovi, refugiji te utvrđena visinska naselja.¹²⁸ Trajno naseljena fortificirana naselja najbrojnija su potkategorija. Riječ je o civilnim, samoodrživim naseljima koja najkasnije od 6. st. imaju barem jednu crkvu.¹²⁹ Vojne utvrde nalaze se na strateški važnim položajima, često uz prometnice. Uz njihov bedem nalaze se stambeni objekti, dok je središnji dio prazan, iako postoji nekoliko primjera u kojima je u 6. st. ondje podignuta crkva.¹³⁰ Istovremeno nastaje skupina hibridnih utvrđenih visinskih naselja, nastalih na strateški važnim položajima, koje karakteriziraju tanji bedem, manji broj kula, nalazi vojnog i civilnog karaktera te izostanak ranokršćanskih crkvi.¹³¹ Primjer ovakvog naselja je i ono na Kuzelinu, čiji obrambeni zid i drvene građevine upućuju na vojnu postaju, dok nalazi ukazuju na privremenu ili trajnu civilnu prisutnost.¹³² Vojni i civilni nalazi možda ukazuju na prisustvo pripadnika manjih vojnih jedinica i njihovih obitelji u svrhu zaštite prijelaza i prolaza.¹³³ Najranija naselja ovog tipa najpoznatija su u sjeverozapadnom dijelu nekadašnjeg Ilirika koji je bio izložen najvećim prijetnjama zahvaljujući svom položaju na ulazu u Italiju.¹³⁴ Posljednju skupinu predstavljaju refugiji, kratkotrajna naselja sa skromnim tragovima ljudskog boravka. S obzirom na njihov privremeni karakter, često su kao fortifikacija korišteni prapovijesna gradnja ili improvizirani zidovi.¹³⁵

Mnoge se rimske vile transformiraju te opstaju do 1. pol. 5. st.¹³⁶ Sredinom 5. st. većina se neutvrđenih naselja napušta.¹³⁷ Naselja na povoljnim, dobro zaštićenim položajima na priobalnom području većim dijelom opstaju, dok je u kontinentalnom dijelu većina razorena, napuštena ili reducirana.¹³⁸ Provale Huna i destrukcija koju ostavljaju za sobom, naročito uz komunikacijske pravce kroz balkanski prostor prema Italiji, iznimno su utjecale na radikalne promjene naseobinskog obrasca.¹³⁹ Prednost su u ovome periodu vjerojatno imala pribježišta, odnosno kratkotrajne migracije.

---

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ciglenečki 2023, 324.

¹³⁰ Ibid., 329–330. Primjeri vojnih utvrda s crkvenom arhitekturom su: Čezava, Boljetin i Veliki Gradac (Ciglenečki 2023, 330; Popović 1984; Vasić 1984; Zotović 1984)

¹³¹ Ibid.

¹³² Ciglenečki 2014, 240.

¹³³ Ciglenečki 1999, 293; Ciglenečki 2023, 387. Otvoreno je pitanje tko je točno boravio u takvim naseljima, odnosno kome pripisati vojne nalaze. Moguće je da je riječ o službeno organiziranim vojnim jedinicama, federatima, ili lokalnom oružanom stanovništvu koje se samoinicijativno organiziralo u jedinice za nadzor šireg područja.

¹³⁴ Ciglenečki 1999, 293; Ciglenečki 2023, 387.

¹³⁵ Ciglenečki 2014, 324.

¹³⁶ Ciglenečki 2023, 386.

¹³⁷ Ciglenečki 2023, 167.

¹³⁸ Ciglenečki 2023, 187, 344.

¹³⁹ Ciglenečki 2023, 344, 385.

Na teritoriju Zapadnog Rimskog Carstva ponovna okupacijska faza visinskih utvrđenih naselja vidljiva je od 2. polovice 5. st. do kraja 6. ili početka 7. st., kada dolazi do značajne promjene u obrascu naselja.¹⁴⁰ Napuštaju se gradovi i naselja, a nekolicina prethodno naseljavanih, naročito prapovijesnih, visinskih naselja intenzivno i trajno se naseljavaju te dodatno fortificiraju uz izgradnju trajnijih, najčešće kamenih, stambenih zdanja.¹⁴¹ Malo je poznato o prisustvu Germana unutar fortificiranih naselja, no postoje naznake da su u određenim ispostavama Ostrogoti i Langobardi živjeli s autohtonim populacijama.¹⁴²

Ponovna obnova određenih gradova zabilježena je za vrijeme cara Justinijana, u drugoj trećini 6. st.¹⁴³ Krajem 6. ili početkom 7. st. većina gradova prestaje postojati, a stanovništvo se s visinskih naselja ponovno spušta u nizinska naselja te dolazi do značajne transformacije stambene gradnje.¹⁴⁴ Slijedi duži period bez tragova života na većini visinskih naselja. Hijat traje do ranog srednjeg vijeka kada je zabilježena još jedna obnova života tijekom 8. i u prvoj polovici 9. st., a pojedini nalazi na nekim nalazištima upućuju na povremenu ljudsku prisutnost i u 10. st.¹⁴⁵

4. 1. Visinska utvrđena naselja na teritoriju Panonije Savije

Panonski je prostor bio dijelom turbulentnih događaja otkako je došao u kontakt s Rimljanima. Stanovnici tog područja gotovo su neprekidno izlagani raznovrsnim prijetnjama, što vanjskim, što unutarnjim, ponajviše u vrijeme kasne antike. Prostor Panonije Savije, zbog svog položaja na ulazu u Italiju, predstavljao je logičnu metu neprijateljima Rima. Provincija većim dijelom obuhvaća alpski i predalpski prostor, uključujući teritorij današnje sjeverozapadne Hrvatske, dijelove Slovenije i Bosne i Hercegovine.

U svome radu iz 1987. g., Slavko Ciglenečki navodi 14 lokaliteta na teritoriju Panonije Savije: Kuzelin, Hom, Mihovo-Zidani Gaber, Miklarji, Podturn, Podzemelj-Kučar, Sela pri Zajčjem vrhu, Zapudje-Veliki Kolečaj, Trbinc, Velike Malence, Čarakovo, Pristava nad Stično, Velika Račna i Korinjski hrib, no posljednja četiri nalaze se izvan teritorija Panonije Savije.¹⁴⁶ Dugo je vremena Kuzelin bio jedini poznati primjer visinskog utvrđenog naselja u hrvatskom

---

¹⁴⁰Ciglenečki 1999, 292; Ciglenečki 2023, 386.

¹⁴¹ Ciglenečki 1990, 292–293; Ciglenečki 1999, 292 Ciglenečki 2016, 18.

¹⁴² Ciglenečki 1999, 294.

¹⁴³ Ciglenečki 2014, 245; Ciglenečki 2023, 386.

¹⁴⁴ Ciglenečki 2023, 386.

¹⁴⁵ Ciglenečki 2016, 20.

¹⁴⁶ Ciglenečki 1987, 93–104; Filipce et al. 2020, 199.

dijelu Savije, no recentnim je istraživanjima otkriven veći broj lokaliteta te vrste. Ovdje će biti navedeni dosad poznati lokaliteti, no daljnjim će se istraživanjima njihov broj zasigurno povećati.

Prostorom sjeverozapadne Hrvatske prolazile su tri glavne javne rimske prometnice. Prva je prometnica pratila tok rijeke Save te povezivala Emonu (*Emona*) sa Sirmijem (*Sirmium*). Druga je prometnica pratila tok rijeke Drave, a pružala se od grada Burdigale (*Burdigala*) do Singduna (*Singdunum*).¹⁴⁷ Njena dionica u panonskom prostoru pružala se od Petoviona (*Poetovio*) do Sirmija (*Sirmium*). Treća prometnica pružala se od Salone (*Salona*) na jugu, preko Siscije (*Siscia*) i Petoviona te dalje do Karnunta (*Carnuntum*) na sjeveru.¹⁴⁸ Uz ovu prometnicu smješteno je nekoliko spomenutih lokaliteta, uključujući i Kuzelin.¹⁴⁹ Ove prometnice bitni su smjerovi romanizacije i urbanizacije, ali i kretanja barbarskih sila u osvajanjima, stoga ne čudi da su upravo u njihovoj blizini pronađeni lokaliteti ovog karaktera.

B. Migotti 1997. g., u kontekstu ranokršćanskih crkvi u hrvatskom dijelu Savije, spominje i visinske lokalitete Ozalj i Čečavac-Rudina.¹⁵⁰ Na granici provincija Dalmacije i Savije otkrivena su dva lokaliteta: Crkvišće Bukovlje u blizini Karlovca¹⁵¹ i Bakinci Gradina u Bosni i Hercegovini.¹⁵² Na prostoru sjeverozapadne Hrvatske, uz Kuzelin, nalaze se i Lonja-Gradišće¹⁵³ i Lobor-Majka Božja Gorska.¹⁵⁴ Sokol pretpostavlja postojanje kasnoantičkog utvrđenja na Gornjem gradu u Zagrebu, na Gradecu.¹⁵⁵ Moguće je kasnoantičko utvrđeno naselje na lokalitetu Graci-Donje Orešje.¹⁵⁶

Gotovo svi navedeni hrvatski lokaliteti prate generalni obrazac naseljavanja uspostavljen na širem istočnoalpskom prostoru. Najraniji nalazi potječu iz eneolitika ili ranog brončanog doba.¹⁵⁷ Intenzivnija ljudska aktivnost odvija se u željezno doba kada dolazi do većih građevinskih radova i fortifikacije, koja se obnavlja u razdoblju kasne antike.¹⁵⁸ Naselja

---

¹⁴⁷ Migotti 2019, 84; Sokol 1998, 12.

¹⁴⁸ Migotti 2019, 84; Sokol 1998, 12.

¹⁴⁹ Migotti 2019, 93; Sokol 1994, 202; Sokol 1997, 223; Sokol 1998, 12; Sokol 2003, 201.

¹⁵⁰ Migotti 1997.

¹⁵¹ Azinović Bebek, Sekulić 2014; Azinović Bebek, Sekulić 2019.

¹⁵² Ciglencečki 2023, 255; Vujinović 2014.

¹⁵³ Šimek 2016.

¹⁵⁴ Filipec 2007., Filipec et al. 2020, 199.

¹⁵⁵ Sokol 1986, 56.

¹⁵⁶ Migotti 2019, 93.

¹⁵⁷ Azinović Bebek, Sekulić 2019, 99; Azinović Bebek, Sekulić 2014, 173–174; Ciglencečki 2023, 385–387; Filipec 2007, 415–416; Sokol 1998, 7; Šimek 2016, 165–166

¹⁵⁸ Azinović Bebek, Sekulić 2014, 173–174; Azinović Bebek, Sekulić 2019, 99; Filipec 2007, 415–416; Sokol 1998, 7; Šimek 2016, 165–166.

su smještene u blizini rimskih prometnica, graničnih područja i većih naselja, na strateški važnim položajima. Militarizacija visinskih utvrđenih naselja krajem 4. st. zabilježena je i na Crkvišću.¹⁵⁹ Zanimljivo je da je na svim navedenim lokalitetima otkrivena crkvena arhitektura, koja na Kuzelinu izostaje.

---

¹⁵⁹ Azinović Bebek, Sekulić 2019,54, 62–63.

4. 2. Nizinske antičke naseobine u bližoj okolini Kuzelina

Antički period na sesvetskom području nije zabilježen samo na Kuzelinu. U njegovoj bližoj okolini ističe se nekoliko lokaliteta, većinom otkrivenih pri rekognosciranju područja Kuzelina.¹⁶⁰ Na lokalitetu Draščica-Moravče otkriveni su ostaci arhitekture *villae rusticae* datirani u 4. st.¹⁶¹ *Villa rustica* otkrivena je i na lokalitetu Rošnica-Moravče, a nalazi ukazuju na to da je korištena do konca 4. st.¹⁶² Na lokalitetu Frtić-Donja Glavnica otkrivena je *villa rustica* s termalnim kompleksom, nastala vjerojatno u 2. ili 3. st. te u funkciji do prve polovice 4. st.¹⁶³ Izvan područja vile vjerojatno su postojali drugi objekti, možda gospodarskog karaktera.¹⁶⁴ *Villae rusticae*, čiji arheološki materijal datira od 2. do 4. st., otkrivene su i u Vugrovcu, Vurnovcu i Blaguši.¹⁶⁵ Svi navedeni lokaliteti nalaze se na oko 200 m nadmorske visine, što je zabilježeni obrazac nizinskog naseljavanja na ovome prostoru.¹⁶⁶ Nakon 4. st. vile ostaju napuštene, a dijelovi njihove arhitekture sekundarno su korišteni u utvrđenju.¹⁶⁷ Stanovnici navedenih vila vjerojatno su povremeno, u slučaju opasnosti, koristili utvrdu na Kuzelinu.¹⁶⁸ Život se u podnožju Kuzelina nastavlja u kasnom srednjem vijeku, kada se grade drveni kasteli u Vugrovcu, Planini, Blaguši i Donjoj Glavnici.¹⁶⁹

---

¹⁶⁰ Sokol 1986, 122; Sokol 1998, 7; Sokol 2019, 106.

¹⁶¹ Sokol 1986, 122.

¹⁶² Sokol 1986, 104, 122.

¹⁶³ Sokol 1981, 178, 181; Sokol 1986, 112; Sokol 1997, 221; Sokol 2019, 106.

¹⁶⁴ Sokol 1981, 178, 181.

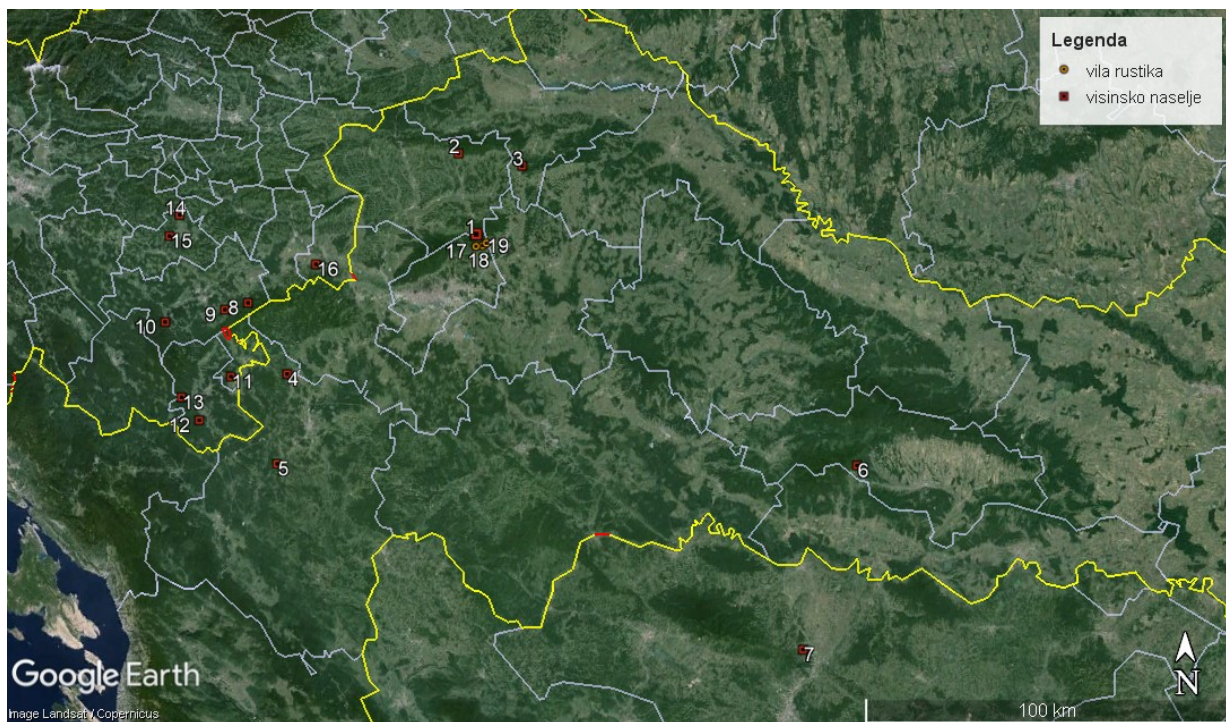
¹⁶⁵ Sokol 1998, 7; Sokol 2003, 201.

¹⁶⁶ Sokol 1998, 7.

¹⁶⁷ Sokol 1997, 225.

¹⁶⁸ Sokol 1981, 184.

¹⁶⁹ Sokol 2003, 202.

Karta 1. Visinska naselja na prostoru Panonije Savije: 1. Kuzelin; 2. Lobar-Majka Božja Gorska; 3. Lonja-Gradišće; 4. Ozalj; 5. Crkvišće Bukovlje; 6. Čečavac-Rudina; 7. Bakinci-Gradine; 8. Mihovo; 9. Sela pri Zajčjem vrhu; 10. Podturn; 11. Podzemelj-Kučar; 12. Zapudje-Veliki Kolečaj; 13. Miklarji; 14. Hom; 15. Trbinc; 16. Velike Malence. Villae rusticae u okolici Kuzelina: 17. Blaguša; 18. Donja Glavnica; 19. Moravče.

5. NUMIZMATIČKA ANALIZA MATERIJALA

5. 1. Uvod i metodologija analize numizmatičkog materijala

Tijekom istraživanja na lokalitetu Kuzelin pronađena je znatna količina numizmatičkog materijala koji većim dijelom nije objavljen.¹⁷⁰ Analizirano je ukupno 505 nalaza rimskog novca otkrivenih arheološkim istraživanjima provedenim u razdoblju od 1978. do 2015. godine.¹⁷¹ Od 505 primjeraka novca precizno se moglo odrediti njih 351, za 132 mogao se odrediti tip i/ili car, ponekad i kovnica, dok 22 primjerka (kat. br. 14–17, 25–26, 495–500) nije bilo moguće determinirati. Novac obuhvaća vremenski raspon od 1. st. pr. Kr. do 5. st. s prekidom u 1. polovini 1. st. Temeljem signatura vidljivo je da se uglavnom radi o pojedinačnim nalazima otkrivenim tijekom arheoloških istraživanja, izuzev 29 primjeraka za koje je navedeno da je riječ o skupnom nalazu.

Materijal je obrađen kronološki, kataloški i statistički. Numizmatička obrada može se podijeliti u dvije faze. Prva se faza sastojala od podjele novca po nominalama, carevima i kovnicama. Novac je kronološki razvrstan po tipovima koristeći standardnu literaturu, prvenstveno RIC. Zatim su izrađene kataloške jedinice u kojima su izneseni sljedeći podaci: car i razdoblje vladavine, nominala, legenda aversa, legenda reversa, kovnica, oznake kovnice u egzergu te u poljima lijevo i/ili desno na reversu, razdoblje kovanja i tip prema standardnoj literaturi. Dalje su navedene inventarne oznake materijala, dostupni terenski podaci, veličina, težina, os kovanja te stanje očuvanosti. Izrađene su fotografije u mjerilu 1:1, koje se nalaze u tablama na kraju kataloga. U sljedećoj fazi napravljena je analiza novca kao cjeline/u kontekstu jednog lokaliteta. Zbog nemogućnosti uvida u terensku dokumentaciju, rad je ograničen na proučavanje numizmatičkih nalaza neovisno o njihovom stratigrafskom položaju, odnosno koristeći lokalitet kao individualni kontekst (tzv. *coin series*).¹⁷² Na ovaj je način moguće proučiti ukupni dotok novca na lokalitet, pristup kojeg Richard Reece definira kao *coin supply*.¹⁷³ Napravljen je pregled zastupljenosti novca pojedinih vladara, nominala, kovnica te

---

¹⁷⁰ V. Sokol je u svome radu *Rimski metal s Kuzelina* 1998. godine objavio 13 primjeraka rimskog novca s ovog lokaliteta, što je za svaki od njih i naznačeno u katalogu.

¹⁷¹ U obradu materijala nije uključen prethodno spomenuti Valentov novac pronađen unutar groba ženske osobe.

¹⁷² Wigg-Wolf 2009. Ovakav pristup koristan je za uspostavu kronologije određenog lokaliteta te proučavanje regionalne distribucije novca (Wigg-Wolf 2009, 124).

¹⁷³ Reece 2003, 141–142.

tipova. Tamo gdje je to bilo moguće, na temelju podataka navedenih na signaturama materijala, pokušano je barem djelomično analizirati nalaze na temelju njihova stratigrafskog položaja.

5. 2. Republikanski novac

Najranija kovanica pripada razdoblju kasne Republike. Riječ je o tzv. legijskom denaru Marka Antonija. Marko Antonije je ususret presudnoj bitci s Oktavijanom 31. g. pr. Kr. dao kovati veliku seriju denara s oznakama tj. brojevima njegovih legija. Novac je kovan u vojnoj putujućoj kovnici za potrebe ratovanja, odnosno plaćanja vojske.¹⁷⁴ Primjerak s Kuzelina (kat. br. 1) prati uobičajenu ikonografiju ovog tipa Antonijevog novca. Na aversu je prikazan bojni brod s ukrašenim pramcem, okružen natpisom *ANT AVG III VIR R P C*. Na reversu je prikazana *aquila* između dva vojna znaka s legendom *LEG XIX*, koja označava 19. legiju.¹⁷⁵

Denari Marka Antonija nastavljaju cirkulirati dugo nakon Oktavijanove pobjede te čine veliki dio republikanskog novca u optjecaju kasnog 2. st., u nekim slučajevima i ranog 3. st.¹⁷⁶ Njihova je prisutnost evidentirana na prostoru Istre, Dalmacije te južne Panonije, većinom na području dunavskog limesa.¹⁷⁷ Razlog njihovom dugotrajnom opstanku je njihova niska intrinzična vrijednost, odnosno neisplativost njihovog povlačenja, topljenja i ponovnog kovanja.¹⁷⁸

Slika 4. Avers i revers legijskog denara Marka Antonija (kat. br. 1).

¹⁷⁴ Bilić 2012, 375; Šeparović 2008, 269.

¹⁷⁵ Crawford 1974, 539–541.

¹⁷⁶ Bilić 2012, 375; Duncan-Jones 1994, 205.

¹⁷⁷ Bilić 2012, 374–375; Bonačić Mandinić 2002, 563–564; Miškec 2015, 236; Šeparović 2008, 272. Za rasprostranjenost u ostalim dijelovima Carstva v. Miškec 2015.

¹⁷⁸ Bilić 2012, 383; Duncan-Jones 1994, 199–200, Miškec 2015, 239–240.

5. 3. Carski novac

5. 3. 1. Novac iz razdoblja 1. i 2. stoljeća

Iz 1. stoljeća potječu dvije kovanice, obje kovane u vrijeme Vespazijanove vladavine. Prvi primjerak je Vespazijanov denar (kat. br. 2) s reversnim prikazom *Salus*, personifikacije zdravlja, dobrobiti i sigurnosti. Drugi je primjerak lošije očuvan Domicijanov dupondij (kat. br. 3). Aversni portret odlikuje karakteristikama flavijevske portretistike, na temelju kojih je bilo moguće odrediti vladara. Na reversu je prikazana božica Cerera koja u rukama drži klasje i dugu baklju.

Osam kovanica pripada razdoblju 2. stoljeća. Riječ je o dupondiju Trajana (kat. br. 4), denaru Hadrijana (kat. br. 5), dva sestercija Faustine Starije (kat. br. 6–7), dva asa Faustine Mlađe (kat. br. 8–9), jednom sesterciju Komoda (kat. br. 10) te jednom denaru Septimija Severa (kat. br. 11). Uz navedeni novac, valja spomenuti i kovanice (kat. br. 14–17) koje se zbog loše očuvanosti nisu mogle precizno odrediti, no prema svojoj veličini i stilu mogu se smjestiti u 1. ili 2. stoljeće.

Najraniji novac 2. stoljeća je Trajanov dupondij (kat. br. 4) koji na reversu nosi prikaz cara koji u vojnoj opremi stoji između dva trofeja. Hadrijanov denar (kat. br. 5) na reversu nosi prikaz personifikacije *Salus* koja stoji uz oltar, držeći pateru i žezlo. Kronološki slijede sesterciji Faustine Starije (kat. br. 6–7). Prvi na reversu nosi personificirani prikaz Vječnosti (*Aeternitas*), dok je na drugome prikazana Cerera. Ovaj novac dao je kovati njen suprug Antonin Pio, nakon njene smrti. Na lokalitetu su pronađena i dva asa njihove kćeri, Faustine Mlađe, supruge Marka Aurelija. Jedan od njih (kat. br. 8), s reversnim prikazom posvećenom *Salus*, u izvrsnom je stanju očuvanosti. Drugi je primjerak (kat. br. 9) lošije očuvan, stoga nije bilo moguće precizno odrediti tip reversa. Komodov sestercij (kat. br. 10) kovan je za vladavine njegova oca Marka Aurelija, a na reversu nosi prikaz Jupitera na prijestolju s Viktorijom u desnoj ruci. Posljednji je novac 2. stoljeća denar Septimija Severa, na čijem je reversu prikazan carev odlazak iz Rima (*Profectio augusta*), odnosno Septimije Sever koji jaše na konju držeći koplje u ruci.¹⁷⁹

Među novcem ovog razdoblja nalazi se i prepolovljeni as (kat. br. 15), kojeg zbog loše očuvanosti nije bilo moguće precizno odrediti. Brončani novac, pogotovo onaj iz 1. i 4. stoljeća,

---

¹⁷⁹ RIC IV (1), 67.

često je prepolovljen u razdobljima nedostatka sitnog novca u optjecaju, najčešće u prvoj polovini 1. stoljeća, te krajem 4. i početkom 5. stoljeća.¹⁸⁰

Novac 1. i 2. stoljeća uglavnom je kovan u rimskoj kovnici. Novac je većim dijelom istrošen, izuzev asa Faustine Mlađe s minimalnim tragovima trošenja.

Slika 5. Avers i revers asa Faustine Mlađe (kat. br. 8).

---

¹⁸⁰ Kos 1998, 295.

5. 3. 2. Novac iz razdoblja 3. stoljeća

Razdoblje 3. stoljeća obilježila je velika kriza unutar Rimskog Carstva (v. 2. poglavlje). Kritična situacija u državi, pogotovo u 2. polovini 3. stoljeća, odrazila se i na rimski novac. Dolazi do pada augustovog novčanog sustava koji je bio u funkciji dva stoljeća. Carevi, za potrebe plaćanja vojske, sve više snižavaju vrijednost srebrnog novca, dok porezi rastu. Car Karakala 215. g. u optjecaj uvodi potpuno novu nominalu – antoninijan (*antoninianus*), prepoznatljivu po aversnom prikazu cara sa zrakastom krunom, odnosno prikazu pripadnica carske obitelji na polumjesecu. Antoninijan je prvotno bio srebrni novac u vrijednosti od dva denara, no rastućom inflacijom i konstantnim redukcijama težine i sastava postaje standardna brončana nominala za Galijenove vladavine.¹⁸¹ Velika potreba za novcem, prvenstveno zbog plaćanja vojnih snaga, rezultira otvaranjem niza kovnica u provincijama koje transformiraju novac dobiven porezom u antoninijane.¹⁸² Povećani broj kovnica dovodi do potrebe za strožom kontrolom novca, stoga kovanice počinju nositi oznake kovnica, *officinae* te emisija.¹⁸³ Masovni priljev antoninijana, novca lošije kvalitete, istiskuje iz optjecaja stariji novac, kojeg ljudi pohranjuju zbog njegove veće vrijednosti.¹⁸⁴

Treće je stoljeće zastupljeno sa 167 primjeraka carskog novca. Najraniji novac predstavljaju jedan sestercij i jedan as Aleksandra Severa (kat. br. 12–13), a kronološki ih slijedi sestercij Gordijana III. (kat. br. 18). Ostatak novca 3. stoljeća čine antoninijani, točnije njih 164 (32.67% ukupnog novca s Kuzelina). Antoninijani s Kuzelina uglavnom su kovani u rimskoj (69) ili siscijskoj kovnici (22).

Najraniji primjer nove Karakaline nominale na Kuzelinu je probušeni antoninijan Filipa I. (kat. br. 19). Kronološki ga slijedi antoninijan Valerijana (kat. br. 21). Uz Valerijanov novac, prisutan je i novac njegove supruge Marinijane (kat. br. 20) s prikazom carice na leđima pauna u letu, kovan postumno. Ubrzo nakon dolaska na vlast, Valerijan za suvladara postavlja svog sina Galijena. Razdoblju njihove zajedničke vladavine pripadaju ukupno 4 primjerka (kat. br. 21–24).

---

¹⁸¹ Kos 1998, 31; Harl 1996, 131.

¹⁸² Harl 1996, 144.

¹⁸³ Harl 1996, 143; RIC V(1), 15.

¹⁸⁴ Harl 1996, 133; Kos 1998, 131. Ovo je primjer tzv. Greshamovog zakona koji pojednostavljeno glasi: “Loš novac istiskuje dobar“. Kada su u optjecaju istovremeno novac niže intrinzične vrijednosti (loš novac) i novac više intrinzične vrijednosti (dobar novac), onaj niže vrijednosti ostaje u optjecaju, dok se onaj više vrijednosti pohranjuje i tako nestaje iz optjecaja (Kos 1998, 131).

Galijenu je moguće pripisati ukupno 65 antoninijana s Kuzelina (kat br. 22–24; 27–88), uglavnom iz perioda njegove samostalne vladavine (260–268.). Reversni su natpisi i prikazi raznoliki. Naglasak je na zaštiti raznih božanstava (Jupiter, Sol, Apolon i dr.), personificiranim vrlinama (*Virtus, Pax, Providentia* i dr.) te promidžbi Galijena kao donositelja novog zlatnog doba.¹⁸⁵ Zanimljiva serija reversnih prikaza je tzv. životinjska serija (eng. *animal series*). Riječ je o skupini kovanica kovanih u čast devet božanstava naslovljenih na reversu kao *Conservator Augusti*¹⁸⁶ te predstavljenih prikazom životinja ili mitoloških stvorenja koja se povezuju s njima.¹⁸⁷ Na Kuzelinu ih je otkriveno osam. Najviše je onih posvećenih Dijani (5 primjeraka, kat. br. 45–48, 88), s prikazima jelena ili košute u hodu. Njenom bratu Apolonu posvećen je jedan primjerak s prikazom kentaura koji u desnoj ruci drži kuglu, a preko lijevog ramena prebačeno kormilo (kat. br. 28). Neptunu je također posvećen jedan primjerak s prikazom hipokampa na reversu (kat. br. 61). Na primjerku posvećenom Solu prikazan je Pegaz u skoku desno (kat. br. 37). Na jednom Galijenovom antoninijanu (kat. br. 40) vidljiva je greška pri kovanju, točnije avers je dvaput udaren. Greška pri kovanju zabilježena je kod još jednog Galijenovog antoninijana (kat. br. 33), kovanog u siscijskoj kovnici, gdje umjesto reversne legende *VBERITAS AVG* stoji *VBIRITAS AVG*.

Slika 6. Avers Galijena s kovničkom greškom (kat. br. 40).

Galijenovoj supruzi Salonini pripisano je 8 kovanica (kat. br. 89–96). Zastupljeni reversni tipovi su *IVNO REGINA* te *PIETAS AVG*. Kod jednog primjerka (kat. br. 95) došlo

---

¹⁸⁵ Holmes 2019, 229.

¹⁸⁶ Ova je titula tijekom 1. i 2. st. rezervirana za Jupitera, no u trećem se stoljeću pripisuje i drugim božanstvima.

¹⁸⁷ Weigel 1990, 135. Jedna od pretpostavki mogući razlog kovanja ove emisije novca nalazi u epidemiji kuge koja je u to vrijeme vladala. Argument za ovu tezu je dominacija novca posvećenog Dijani i Apolonu, božanstvima vezanim uz zdravlje. Važno je napomenuti da božanstva koja nalazimo u ovoj emisiji novca možemo povezati s rimskim tradicionalnim religijskim praksama (Sibilinske knjige) i slavljinama *ludi circenses*, što vjerojatno nije slučajnost. (Weigel 1990, 137, 143.)

je do greške u kovanju, točnije na reversu se umjesto uobičajenog reversnog prikaza nalazi prikaz aversa u negativu (eng. *brockage*). Do toga dolazi kada već kovani novac ostane u dijelu kalupa namijenjenom otiskivanju reversa, čime se na novu kovničku pločicu otisne avers druge kovanice, a ne prikaz s kalupa.

Slika 7. Revers s prikazom aversa u negativu (kat. br. 95).

Pad kvalitete antoninijana nastavlja se i za vladavine Klaudija II. Gotskog te njegova brata Kvintila, kada dolazi do variranja u veličini i težini kovanica, što je vidljivo i na primjercima s Kuzelina. Novac Klaudija II. Gotskog drugi je najzastupljeniji novac 3. stoljeća. Zabilježeno je ukupno 39 komada (kat. br. 101–139) koje je kovao Klaudije II. Reversni su prikazi raznovrsni, a najzastupljeniji je prikaz personificirane Jednakosti (*Aequitas*), koja u rukama drži vagu i rog obilja. Osim novca koji kuje sam Klaudije II., njegov lik nosi i komemorativna serija antoninijana koju mu u čast kuje brat Kvintil 270. godine. Na Kuzelinu je pronađeno devet antoninijana tog tipa (kat. br. 140–148). Riječ je o antoninijanima s aversnom legendom *DIVO CLAVDIO*, a na reversu se uz legendu *CONSECRATIO* nalaze prikazi oltara ili orla. Od Kvintilovog novca prisutan je samo fragment antoninijana (kat. br. 149) s reversnim prikazom personifikacije Providnosti (*Providentia*), koja u rukama drži palicu i žezlo.

Nepovoljnu monetarnu situaciju u Carstvu je 274. godine djelomično popravio Aurelijan, koji je pokušao vratiti carski novac na Karakalin standard.¹⁸⁸ Njegovom se reformom povlače stari antoninijani te ponovno počinju kovati antoninijani s većim udjelom srebra. Težina kovanica stabilizira se i postaje dosljedna, a vrijednost novca označena je na reversu (oznaka XXI ili grč. KA) zajedno s kovnicom. Ovoj skupini novca moguće je pripisati 9 nalaza s Kuzelina (kat. br. 171–179). Prisutna su 3 reversna tipa: *CONCORDIA MILITVM*

---

¹⁸⁸ Corbier 1998, 334–335; RIC V(1), 249–251.

s prikazom cara koji se rukuje s Konkordijom (4 primjerka, kat. br. 171–174, 178), IOVI CONSER s prikazom cara kojem Jupiter pruža kuglu (4 primjerka, kat. br. 175–177, 179), te ORIENS AVG s prikazom Sola koji stoji podignute desne ruke, u lijevoj ruci držeći kuglu, s nogom na svezanom zatočeniku (1 primjerak, kat. br. 171).

Aurelijana kronološki slijedi Prob, čiji je novac zastupljen s 2 primjerka (kat br. 180–181). Na reversu prvog prikazan je trofej sa zarobljenicima (VICTORIA GERM), dok je kod drugog prikazan car koji se rukuje s Konkordijom (CONCORDIA MILIT). Nakon Probove smrti na vlast dolazi Kar, koji ubrzo kao suvladare postavlja svoje sinove Numerijana i Karina. Upravo je Karinu pripisan posljednji primjerak novca iz trećeg stoljeća (kat. br. 182). Riječ je o probušenom antoninijanu s prikazom personifikacije *Aequitas* na reversu.

5. 3. 3. Novac iz razdoblja 4. i 5. stoljeća

Najveći dio pronađenog novca pripada kasnom rimskom razdoblju, točnije 315 primjeraka (63.63% na uzorku od 495 primjerka). Od toga je precizno određeno 197 primjeraka, dok je kod 82 komada bilo moguće odrediti vladajuću dinastiju ili suziti na nekoliko vladara. Novac, kao najbolje sredstvo širenja carske propagande, u ovom razdoblju najveće opasnosti i nemira unutar države, reversnim prikazima i legendama promiče slavu Rima i rimske vojske, pobjede nad barbarima, obnove sretnijih vremena te veličinu cara.

Najraniji novac 4. stoljeća predstavljaju numi (*nummus*) careva Galerija, Licinija i Maksimina II., brončana nominala uvedena Dioklecijanovom monetarnom reformom 294. godine. Dioklecijan je svojim monetarnim sustavom, baziranim na Neronovom standardu, fiksirao odnos zlatnih, srebrnih i brončanih nominala, poboljšao standard zlatnog novca (*aureus*) te u optjecaj vratio „čisti“ srebrni novac (*argenteus*).¹⁸⁹ Uz num, kao brončane nominala uvedeni su *radiatus* i *denarius*.¹⁹⁰ Aversni portreti na novcu postaju stilizirani, a reversni tipovi jednolični, razlikujući se jedino u oznaci kovnice, koju sada nosi sav novac.¹⁹¹ Od reversnih tipova, na Kuzelinu su prisutni GENIO AVGVSTI C M H s prikazom Genija koji stoji s paterom u desnoj i rogom obilja u lijevoj ruci (1 primjerak, kat. br. 183), IOVI CONSERVATORI (3 primjerka, kat. br. 184, 186–187) te IOVI CONSERVATORI AVGG NN (1 primjerak, kat. br. 185) s prikazom Jupitera koji drži kuglu s Viktorijom u desnoj i žezlo u lijevoj ruci. Svim je primjercima težina smanjena.¹⁹²

Udio srebra i težina numa sustavno opadaju do 317. ili 318. godine kada ga je zamijenio centenional (*centenionalis*).¹⁹³ Ovaj se novac kuje sve do 348. g., a demonetiziran je zakonskom odlukom 354. g.¹⁹⁴ Na Kuzelinu su pronađena dva centenionala iz vremena Konstantinove vladavine (kat. br. 188 – 189). Prvi je centenional Konstantina I., s reversnim tipom VOTA¹⁹⁵ koji natpisom *VOT XX* slavi dvadesetu obljetnicu Konstantinove vlasti. Drugi

¹⁸⁹ Corbier 1998, 335–336; Harl 1996, 148–150.

¹⁹⁰ Corbier 1998, 335–336; Mattingly 1928, 217–221.

¹⁹¹ Harl 1996, 150; Mattingly 1928, 213.

¹⁹² Numi su u početku kovani u modulu asa (24–25 mm), težine otprilike 10 g. (Corbier 335–336).

¹⁹³ Tijekom Konstantinove vladavine težina numa reducirana je tri puta: 307. godine s prvotnih 10.4 pada na 6.8 grama, 310./ 311. godine težina pada na 4.5 grama, a 313. godine na 3.4 grama. (Corbier 1998, 337; Kos 1998, 259; Mattingly 1928, 218–220)

¹⁹⁴ Kos 1998, 66; RIC VIII, 60–65.

¹⁹⁵ *Vota* predstavljaju proslave pete (*vota quinquennalia*), desete (*vota decennalia*) ili dvadesete (*vota vicennalia*) obljetnice vlasti cara. Natpisi na reversima obilježavaju razdoblje vladavine (*vota soluta*) te izražavaju želje za uspješnom vladavinom narednih deset godina (*vota suscepta*). (Kos 1998, 82)

je centenional njegove majke Helene s prikazom personifikacije *Securitas* koja lijevom rukom pridržava ogrtač (*pallium*), a u desnoj ruci drži granu (tip SECVRITAS REI PVBLICA).

Konstantinovi nasljednici Konstancije II. i Konstans pokušali su popraviti konstantni pad vrijednosti brončanog novca monetarnom reformom 348. godine.¹⁹⁶ Glavna nominala (Ae 2), vjerojatno naziva majorina¹⁹⁷, nije dugo ostala u optjecaju, za razliku od manjeg brončanog novca (Ae 3) koji opstaje.¹⁹⁸ S obzirom na konstantne promjene unutar monetarnog sustava u ovome periodu i činjenicu da nam nisu poznata imena svih nominala, brončani novac druge polovine 4. stoljeća označava se prema modulu. Tako se kao Ae 1 određuje novac promjera većeg od 25 mm, kao Ae 2 novac promjera od 25 do 21 mm, kao Ae 3 novac promjera od 21 do 17 mm te kao Ae 4 novac s promjerom manjim od 17 mm.¹⁹⁹

Konstanciju II. moguće je pripisati 7 primjeraka (kat. br. 190–196), a Julijanu II. 4 primjerka (kat. br. 202–205). Od reversnih tipova javljaju se: tip FEL TEMP REPARATIO s prikazom palog konjanika (7 primjeraka; kat. br. 191–192, 197–201), često zabilježen na Ae 2 i Ae 3 novcu u razdoblju od 348. do 358. g., te tip SECVRITAS REIP s prikazom *Securitas* koja se lijevim laktom oslanja na stup, a u desnoj ruci drži dugo žezlo (kat. br. 194). Na novcu Konstantinove dinastije prevladava reversni tip SPES REI PVBLICE, koji prikazuje cara u vojnoj opremi kako drži kuglu u desnici te koplje u ljevici (ukupno 17; kat. br. 191, 193, 195–196, 202–203, 205–215). Javlja se i jedan primjerak Julijanovog novca tipa VOTA, s posvetnim natpisom u lovorovom vijencu, kojim se obilježava deseta obljetnica njegove vladavine (kat. br. 204).

Drugu polovinu 4. stoljeća obilježena je vladavinom Valentinijanove dinastije. Najzastupljeniji predstavnik dinastije, ujedno i najzastupljeniji car na novcu s Kuzelina, je Valent (71 primjerak; kat. br. 279–349). Slijedi ga Valentinijan I. (63 primjerka, kat. br. 216–278), zatim Gracijan (28 primjeraka; kat. br. 352–379) te Valentinijan II. (3 primjerka; kat. br. 383–385). Novac predstavnika ove dinastije javlja se u dva najčešća tipa: GLORIA ROMANORVM s prikazom cara koji lijevom rukom drži *labarum*, dok desnom vuče zarobljenika (91 primjerak; kat. br. 216–219, 229–237, 239–242, 258–259, 262–265, 279, 281–286, 290, 294, 305–309, 326–329, 333–336, 350–351, 355–374, 377–378, 380, 388–407) te

---

¹⁹⁶ Harl 1996, 167; Kos 1998, 215.

¹⁹⁷ Naziv majorina izveden je iz *pecunia maiorina* koji se spominje u zakonima iz 349., 356. i 395. g. Prosječna težina iznosila je 5.3 grama, no postepeno opada sve do 395. g. kada se povlači iz optjecaja. (Kos 1998, 215) Dalje u radu će se kao naziv nominala koristiti isključivo Ae 2.

¹⁹⁸ Harl 1996, 167; Mattingly 1946, 115–116.

¹⁹⁹ Brück 1961, 15; Harl 1996, 163.

SECVRITAS REIPVBLICAE na kojem je prikazana Viktorija koja u desnoj ruci drži lovorov vijenac, a u lijevoj palminu grančicu (130 primjeraka; kat. br. 220–228, 238,243–257, 260–261, 266–278, 280, 287–289, 291–293, 295–304, 310–325, 330–332, 337–348, 352–354, 375, 379, 381–382, 386, 407–442). Osim navedenih, javljaju se i tipovi: RESTITVTOR REIP s prikazom na kojem car stoji u vojnoj opremi, držeći Viktoriju na kugli u desnici i stijeg u ljevici (1 primjerak, kat. br. 443), REPARATIO REIPVB s prikazom cara koji u jednoj ruci drži Viktoriju, dok drugu pruža prema klečećoj, okrunjenoj ženi (1 primjerak, kat. br. 376), VOTA (2 primjerka, kat. br. 451, 453), CONCOR-DIA AVGGG s prikazom Rome koja sijedi na prijestolju, držeći kuglu i žezlo u rukama (2 primjerka, kat. br. 383–384) te VIRTVS AVGGG s prikazom cara koji stoji na galiji kojom upravlja Viktorija, desnom nogom je oslonjen na zarobljenika, a u rukama drži *labarum* i Feniksa na kugli (1 primjerak, kat. br. 385).

Kovnička greška javlja se na jednoj Valentovoj kovanici (kat. br. 349), gdje umjesto reversnog prikaza stoji aversni prikaz u negativu. Tragovi bušenja javljaju se na dva komada novca iz ovog razdoblja (kat. br. 378 i 478). Novac Valentinijanove dinastije pronađen na Kuzelinu uglavnom je kovan u siscijskoj i akvilejskoj kovnici.

Slika 8. Valentov novac s kovničkom greškom (kat. br. 394).

Uz pripadnike Valentinijanove dinastije, na novcu s Kuzelina zabilježeni su i pripadnici Teodozijeve obitelji te uzurpator Magno Maksim (1 primjerak, tip REPARATIO REIPVB, kat. br. 452). Teodoziju je pripisano 5 komada novca (kat. br. 445–449) različitih reversnih tipova. Njegovom sinu Arkadiju, koji je vladao istočnim dijelom Carstva, pripisana su 3 primjerka (kat. br. 453–455), od kojih prvi nosi tip VOTA, a preostala dva nose reversni tip SALVS REI PVBLICAE s prikazom Viktorije koja korača lijevo s trofejem prebačenim preko lijevog ramena, dok desnom rukom vuče zarobljenika. Drugom Teodozijevom sinu Honoriju, kojem

je prepuštena vlast nad zapadnim Carstvom, bilo je moguće atribuirati 5 kovanica (kat. br. 456–460), većim dijelom datiranih u 5. stoljeće. Jedan je primjerak Honorijeva novca (kat. br. 459) partažiran.

U razdoblje 4. i 5. stoljeća bilo je moguće smjestiti još 36 kovanica koje nije bilo moguće preciznije odrediti. Ovoj skupini pripadaju dva minima²⁰⁰ iz 5. st., dok ostatak čini Ae 3 i Ae 4 novac.

---

²⁰⁰ Termin minim (*nummus minimus*) općenito označava primjerke Ae 4 modula s dosta nečistoća u svome sastavu, promjera manjeg od 10 mm i težine do 1 ili 2 grama (Harl 1996, 178; Vagi 1999, 79). Minimi predstavljaju posljednju fazu sustavnog reduciranja težine i dimenzija brončanog novca kasne antike. Monetarnom reformom Valentinijana III. i Teodozija II. 425. g. se demonetizira Ae 3 novac, dok Ae 4, sada kao minim, postaje osnovna nominala na Zapadu (Harl 1996, 178–179; Vagi 1999, 108, 560.).

5. 3. 4. Novac u sekundarnoj upotrebi

Novac se u rimsko vrijeme nije koristio isključivo kao sredstvo razmjene, već je korišten u raznim drugim sferama života (dijelovi nakita ili nošnje, dekoracija posuda, amuleti, tokeni za igru i dr.). Ponekad određene modifikacije odnosno deformacije novca upućuju na njegovu sekundarnu uporabu. Takav je slučaj na nekoliko primjeraka carskog novca otkrivenih na Kuzelinu. Jedan je primjerak gotovo potpuno savijen (kat. br. 153). Prethodno spomenuti partažirani ili prepolovljeni primjerci (kat. br. 15 i 459) korišteni su u vremenima rastuće potrebe za „sitnim“ novcem unutar države. Tragove lomljenja sadrži još nekoliko primjeraka iz 2. polovine 4. st. (kat. br. 124, 278, 365, 427, 416, 461, 467, 499), no nije jasno radi li se o namjernom ili slučajnom procesu.²⁰¹ Osim lomljenja, na pojedinim primjercima novca s Kuzelina zabilježeni su i tragovi perforiranja (kat. br. 19, 182, 378). Svi primjerci imaju samo jednu perforaciju. Ona je na primjerku kat. br. 19 postavljena u gornjem srednjem dijelu aversa, kod kat. br. 182 na srednjem lijevom, a kod kat. br. 378 srednjem desnom dijelu aversa. Najčešća zabilježena prenamjena novca je u privjesak ili dio nakita, što se lako postiglo perforiranjem. Dakako to ne znači da je svaki perforirani primjerak nužno korišten kao privjesak, dekorativni element ili dio nošnje.²⁰² Moguće je da je novac namjerno unakažen, odnosno da je savijanje, partažiranje ili perforiranje kovanica moglo biti izvedeno u votivne ili ritualne svrhe.²⁰³

---

²⁰¹ Doyen 2016, 22.

²⁰² Doyen 2013, II; Pavlović 2017, 222.

²⁰³ Doyen 2013, II; Pavlović 2017, 222.

5. 4. Rimski provincijalni novac

Na Kuzelinu je pronađeno pet primjeraka provincijalnog novca grada Viminacija, središta provincije Gornje Mezije (kat. br. 501–505). Taj je grad kolonijom postao za vladavine Gordijana III. (238–244.).²⁰⁴ Istovremeno, čini se, dobiva i pravo kovanja novca.²⁰⁵ Mogući je uzrok tomu nedostatak brončanih nominala u optjecaju dunavskih provincija, kao i politički, geografski, ekonomski i vojni faktori.²⁰⁶ Kovnica u Viminaciju radila je u razdoblju od 239. do 255. godine.²⁰⁷ Sa svojim radom prestaje za vladavine Galijena, koji zaustavlja kovanje skoro svih lokalnih kovnica Carstva.²⁰⁸ Na svim je primjercima s Kuzelina na aversu prikazano poprje cara s lovorovim vijencem. Na reversu se nalazi personifikacija Mezije koja, odjevena u stolu, stoji glave okrenute ulijevo, između bika i lava koji predstavljaju rimske legije smještene u Viminaciju (*legio VI Claudia; legio IV Flavia Felix*). Natpis na stražnjoj strani glasi *P(rovincia) M(oesia) S(uperior) COL(onia) VIM(inacium)* te označava pravo kovanja zemaljskog sabora provincije.²⁰⁹ U egzergu reversa stoji oznaka godine djelovanja kovnice.

Slika 9. Avers i revers provincijalnog novca Filipa I. iz Viminacija (kat. br. 502).

Primjerak pod kat. br. 501 ima iznimno istrošen avers, no na temelju oznake godine u egzergu (AN V), može se zaključiti da je riječ o Gordijanu III. ili Filipu I. Ostala četiri primjerka novca Viminacija moguće je precizno odrediti. Dva primjerka (kat. br. 502–503) na aversu imaju prikaz Filipa I., dok preostala dva primjerka nose portret Trajana Decija (kat. br.

²⁰⁴ Borić Brešković 1976, 8.

²⁰⁵ Borić Brešković 1976, 8; Kos 1998, 376–377.

²⁰⁶ Borić Brešković 1976, 8; Stella 2018, 118.

²⁰⁷ Borić Brešković 1976, 8.; Miškec 2018, 107.

²⁰⁸ Borić Brešković 1976, 10.

²⁰⁹ Kos 1998, 377.

504–505). Novac Viminacija imao je široku cirkulaciju diljem rimskog teritorija, s najvećom koncentracijom u Gornjoj i Donjoj Panoniji, Gornjoj Meziji i Dalmaciji.²¹⁰ Velika prisutnost emisija Viminacija na području uz rijeku Dunav uzrokovana je nedostatkom brončanih nominala u optjecaju na tom prostoru.²¹¹

---

²¹⁰ Kos 1986, 109–110; Nađ 2012, 390.

²¹¹ Stella 2018, 115. Udio ovog novca u optjecaju određenih lokaliteta smanjuje se što se više udaljava od Viminacija. Tako je primjerice u hrvatskom dijelu Panonije njihova zastupljenost u Sisciji znatno manja u odnosu na Mursu, gdje novac Viminacija ima dominantnu ulogu u optjecaju sredine 3. st. (Mišek 2018, 110; Nađ 2012, 390–392.)

5. 5. Arheološki kontekst nalaza

Kao što je prethodno navedeno, većinom je riječ o pojedinačnim nalazima otkrivenim tijekom arheoloških istraživanja. Većinu novca 1. i 2. stoljeća nije moguće staviti u arheološki kontekst, s obzirom na to da je uglavnom riječ o površinskim nalazima. Jedino je moguće povezati novac Faustine (kat. br. 7) i neodređeni as (kat. br. 14) koji su, prema podacima sa signatura, pronađeni u istom sloju. Na temelju signatura također se može primijetiti česta pojava novca 3. i 4. stoljeća u istim stratigrafskim jedinicama. Primjerice, novac Aleksandra Severa (kat. br. 13) pronađen je u istome sloju s Galijenovim (kat. br. 36), Arkadijevim (kat. br. 455) novcem te novcem Konstantinove (kat. br. 210) i Valentinijanove dinastije (kat. br. 265, 328, 380, 401). Pri istraživanjima 2005. godine u istoj stratigrafskoj jedinici (SJ 14) otkriven je novac Galijena (kat. br. 30), Konstancija II. ili Julijana II. (kat. br. 206, 216) i Valentinijanove dinastije (kat. br. 299, 395, 420, 437–438). Iste godine su u SJ 1 otkriveni novac Gordijana III. (kat. br. 18) i Valentinijana I. (kat. br. 249). Provincijalni novac većinom je pronađen zajedno s novcem 3. i 4. stoljeća (kat. br. 502 zajedno s kat. br. 99, 317; kat. br. 504. s kat. br. 21 i 309; kat. br. 505 s kat. br. 156, 183). Jedini izuzetak je novac Trajana Decija (kat. br. 503) koji je pronađen isključivo s novcem 4. stoljeća (kat. br. 244, 256, 287, 452).

Skupni nalaz 29 komada novca čini 28 antoninijana i jedna Ae 3 kovanica. Što se tiče vladara, zastupljeni su Marinijana (1; kat. br. 20), Galijen (16; kat. br. 24, 32–34, 37–39, 54, 57, 63–64, 75, 80, 83–85), Salonina (2; kat. br. 90, 93), Klaudije II. (7; kat. br. 108, 111, 124, 127, 131), Kvintil (DIVO CLAVDIO) (2, kat. br. 140, 151) te Julijan II. (1; kat. br. 205). Nažalost, u ovome trenutku nije moguće reći više o kontekstu nalaza.

5. 6. Rasprava o rezultatima numizmatičke analize

Analizom materijala ustanovljeno je da na lokalitetu prevladava novac iz razdoblja 4. stoljeća, prvenstveno iz vremena Valentinijanove dinastije. To je vidljivo pregledom zastupljenosti vladara/perioda kovanja (v. dijagram 1 i tablica 1, 2) gdje novac Valentinijanove dinastije čini 46.61% odnosno 48.57% ukupnog uzorka. Iz prve polovine 4. stoljeća pronađen je novac Konstantinove dinastije koji čini 7.71% te novac tetrarha koji čini 1.43% ukupnog uzorka. S kraja 4. i početka 5. stoljeća potječe novac Teodozijeve obitelji koji čini 3.71%. Prevlad novca 4. stoljeća vidljiva je i temeljem pojedinih reversnih tipova (v. tablicu 4), od kojih su najzastupljeniji tip *SECVRITAS REIPVBLICAE* s 30.90% i tip *GLORIA ROMANORVM* s 21.93%, oba karakteristična za Valentinijanovu dinastiju. Pregledom zastupljenosti nominala (v. dijagram 3) ponovno se može ustanoviti da je novac 4. stoljeća najviše zastupljen. Prevladava brončani novac druge polovine 4. stoljeća (Ae 2–4) s 60.84%, zatim slijede numi (1.00%), centenionali (0.40%) te minimi iz 5. stoljeća (0.40%). Drugi je po zastupljenosti novac 3. stoljeća. Na dijagramu 3 vidljivo je da su antoninijani druga najzastupljenija nominala na lokalitetu s 32.93%. Od vladara 3. stoljeća najzastupljeniji su Galijen s 18.86%, zatim Klaudije II. Gotski s 11.4% i Aurelijan s 2.57%. Uzevši u obzir duljinu vladavine careva, novac Klaudija II. najzastupljeniji je na lokalitetu s 4.24 % (v. dijagram 2, tablica 2). Povećana opskrba novcem za vladavina Galijena i Klaudija II. rezultat je ekstremne inflacije i devalvacije antoninijana.²¹² Osim carskog novca, treće je stoljeće na Kuzelinu zastupljeno i s provincijalnim novcem iz Viminacija, datiranog u razdoblje između 244. i 250. godine. Ovaj novac čini 1.00% novca Kuzelina. Raniji primjeri, točnije novac razdoblja Republike i ranog Principata, manje su zastupljeni; zajedno čine svega 3.71%. Pronađen je samo jedan primjerak republikanskog novca i to Antonijev legijski denar koji u optjecaju ostaje do kraja 2. stoljeća. Iz razdoblja prve polovine 1. stoljeća, odnosno julijevsko-klaudijevske dinastije, nije pronađen nijedan primjerak. Flavijevska dinastija zastupljena je s dva primjerka, Antonini sa sedam, a Severi s tri primjerka.

Ustanovljena je prisutnost novca 16 kovnica (v. dijagram 3 i tablica 3). Najveći udio novca na Kuzelinu iskovan je u siscijskoj (152 primjerka, 44.84%) i rimskoj kovnici (104 primjerka, 30.68%). Rimsko kovnica najzastupljenija je kovnica na novcu 3. st. te je jedina kovnica zabilježena na novcu prva dva stoljeća naše ere. Kovnica u Sisciji, iako otvorena za

---

²¹² Duncan-Jones 1994, 25–28.

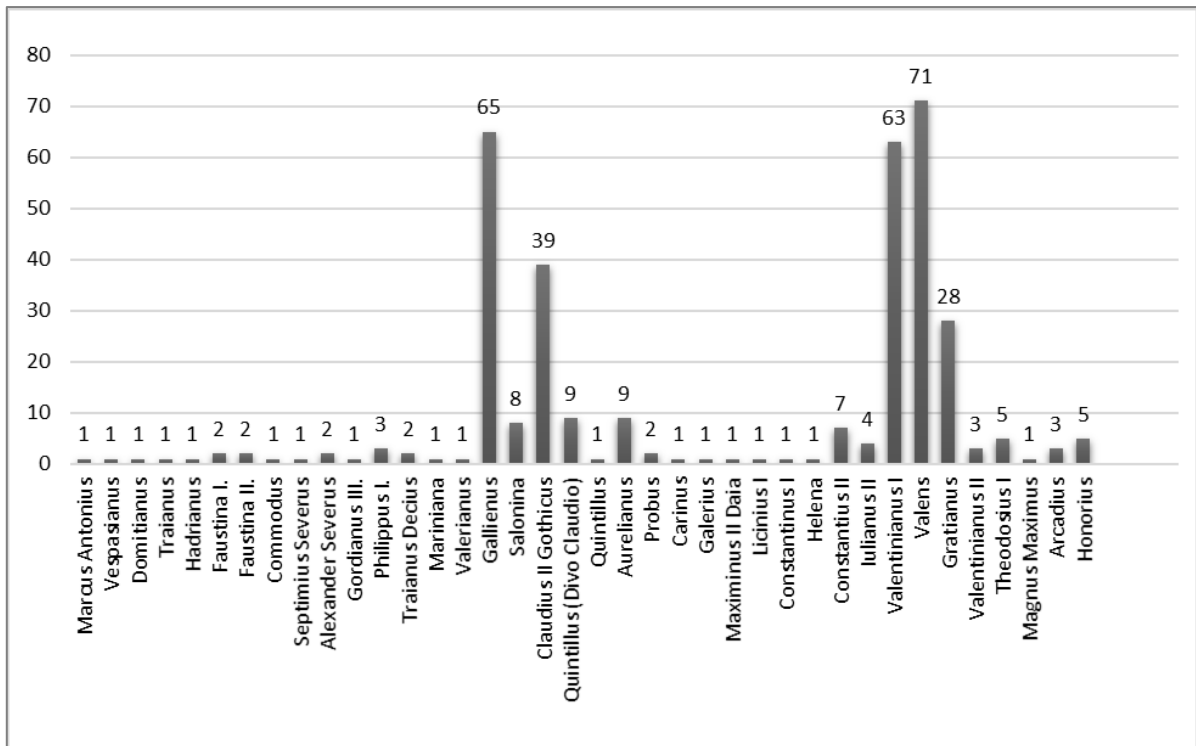

Galijenove vladavine, postaje vodeća tek u drugoj polovini 4. st.²¹³ Ona je s manjim prekidima radila do početka 5. st. te podmirivala najveći dio novčanih potreba panonskog prostora.²¹⁴ Manjim su dijelom zastupljene sljedeće kovnice: *Aquileia* (31, 9.14%), *Thessalonica* (18, 5.31%), *Mediolanum* (11, 3.24%), *Viminacium* (5, 1.47%), *Nicomedia* (4, 1.18%), *Constantinopolis* (3, 0.88%), *Cyzicus* (3, 0.88%), *Sirmium* (2, 0.59%), *Antiochia* (1, 0.29%), *Arelate* (1, 0.29%), *Asia* (1, 0.29%), *Heraclea* (1, 0.29%), *Lugdunum* (1, 0.29%) i *Ticinum* (1, 0.29%). Iz navedenog je vidljiva prevlast zapadnih kovnica. Uzevši u obzir geografski položaj Kuzelina, njegove kronološke odrednice, ali i opću situaciju u Carstvu, ovakva slika zastupljenosti kovnica nimalo ne čudi. Bliže kovnice su zastupljenije, dok s većom udaljenosti od lokaliteta zastupljenost opada. Manju zastupljenost određenih kovnica objašnjava i kratkotrajnost njihova funkcioniranja. Veliki broj različitih kovnica koje su zastupljene na ovome lokalitetu najbolje govori o razgranatoj komunikacijskoj mreži između različitih provincija unutar Carstva.

---

²¹³ Kos 1998, 308–309.

²¹⁴ Buzov 2009, 623, 638; Kos 1998, 322–323; Šipuš 1985, 84.

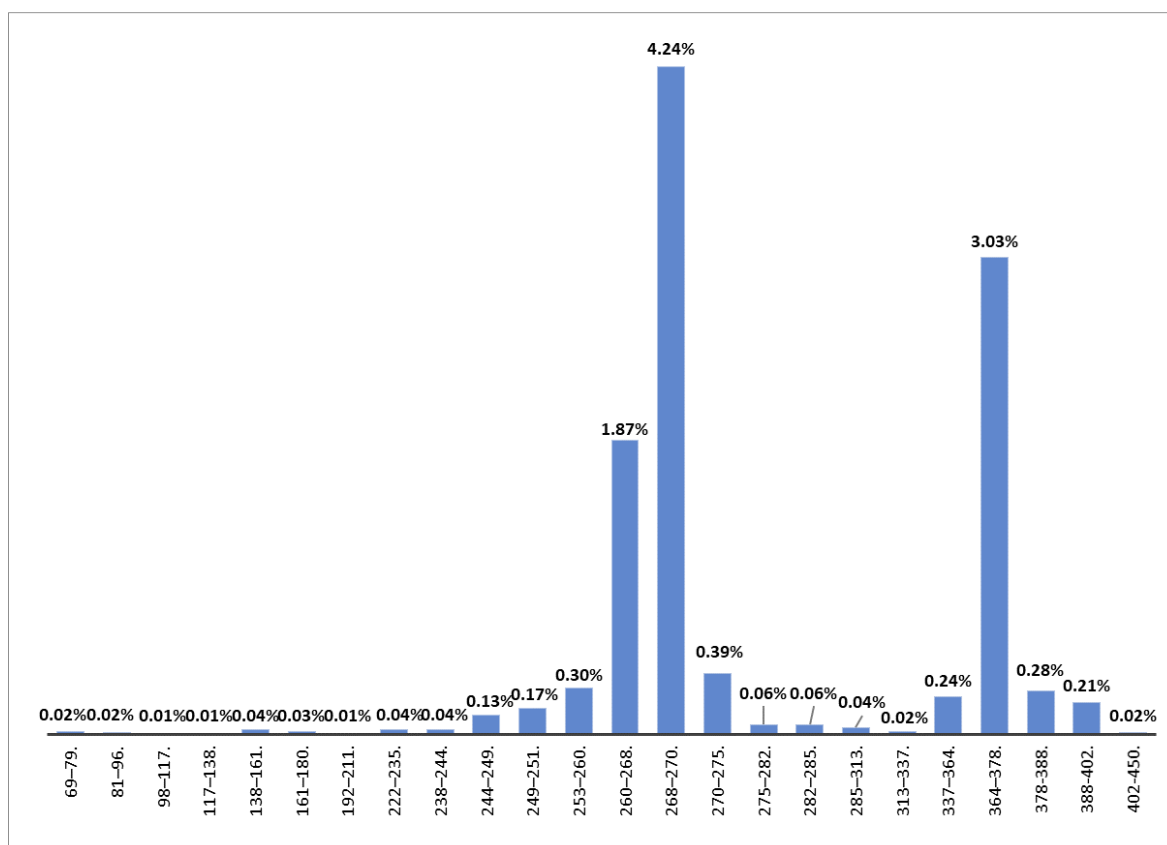

Dijagram 1. Zastupljenost prema vladarima (na ukupnom uzorku od 350 primjeraka).

Tablica 1. Zastupljenost prema vladarima (na ukupnom uzorku od 350 primjeraka).

vladar	broj primjeraka	postotak
Marcus Antonius	1	0.29%
Vespasianus	1	0.29%
Domitianus	1	0.29%
Traianus	1	0.29%
Hadrianus	1	0.29%
Faustina I.	2	0.57%
Faustina II.	2	0.57%
Commodus	1	0.29%
Septimius Severus	1	0.29%
Alexander Severus	2	0.57%
Gordianus III.	1	0.29%
Philippus I.	3	0.86%
Traianus Decius	2	0.57%
Mariniana	1	0.29%
Valerianus	1	0.29%

Gallienus	65	18.57%
Salonina	8	2.29%
Claudius II Gothicus	39	11.14%
Quintillus (Divo Claudio)	9	2.57%
Quintillus	1	0.29%
Aurelianus	9	2.57%
Probus	2	0.57%
Carinus	1	0.29%
Galerius	1	0.29%
Maximinus II Daia	1	0.29%
Licinius I	1	0.29%
Constantinus I	1	0.29%
Helena	1	0.29%
Constantius II	7	2.00%
Iulianus II	4	1.14%
Valentinianus I	63	18.00%
Valens	71	20.29%
Gratianus	28	8.00%
Valentinianus II	3	0.86%
Theodosius I	5	1.43%
Magnus Maximus	1	0.29%
Arcadius	3	0.86%
Honorius	5	1.43%
ukupno:	350	100.00%

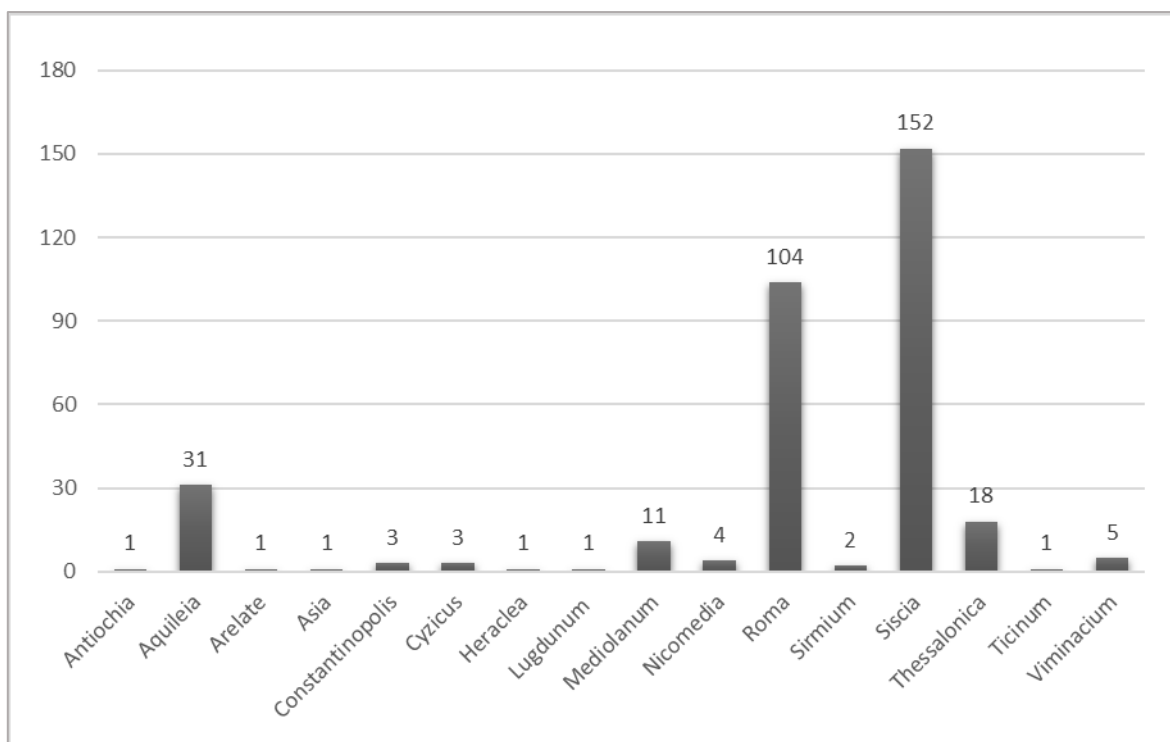
Dijagram 2. Zastupljenost prema periodima kovanja (na ukupnom uzorku od 385 primjerka).

Tablica 2. Zastupljenost prema periodima kovanja (na ukupnom uzorku od 385 primjerka).

Period kovanja	Broj kovanica	Kumulativno	Frekvencij a	Trajanje	Korigirana frekvencija
27. pr. Kr.–14.	0	0	0.00%	42	0.00%
14–37.	0	0	0.00%	24	0.00%
37–41.	0	0	0.00%	5	0.00%
41–54.	0	0	0.00%	14	0.00%
54–68.	0	0	0.00%	15	0.00%
68–69.	0	0	0.00%	2	0.00%
69–79.	1	1	0.26%	11	0.02%
79–81.	0	1	0.00%	3	0.00%
81–96.	1	2	0.26%	16	0.02%
96–98.	0	2	0.00%	3	0.00%
98–117.	1	3	0.26%	20	0.01%
117–138.	1	4	0.26%	22	0.01%
138–161.	2	6	0.52%	14	0.04%
161–180.	2	8	0.52%	20	0.03%
180–192.	0	8	0.00%	13	0.00%
192–211.	1	9	0.26%	19	0.01%

211-218.	0	9	0.00%	8	0.00%
218-222.	0	9	0.00%	5	0.00%
222-235.	2	11	0.52%	14	0.04%
235-238.	0	11	0.00%	4	0.00%
238-244.	1	12	0.26%	7	0.04%
244-249.	3	15	0.78%	6	0.13%
249-251.	2	17	0.52%	3	0.17%
251-253.	0	17	0.00%	3	0.00%
253-260.	8	25	2.08%	7	0.30%
260-268.	72	98	18.70%	10	1.87%
268-270.	49	147	12.73%	3	4.24%
270-275.	9	156	2.34%	6	0.39%
275-282.	2	158	0.52%	8	0.06%
282-285.	1	159	0.26%	4	0.06%
285-313.	5	164	1.30%	29	0.04%
313-337.	2	166	0.52%	25	0.02%
337-364.	26	191	6.75%	28	0.24%
364-378.	175	366	45.45%	15	3.03%
378-388.	12	378	3.12%	11	0.28%
388-402.	4	382	1.04%	5	0.21%
402-450.	3	385	0.78%	49	0.02%

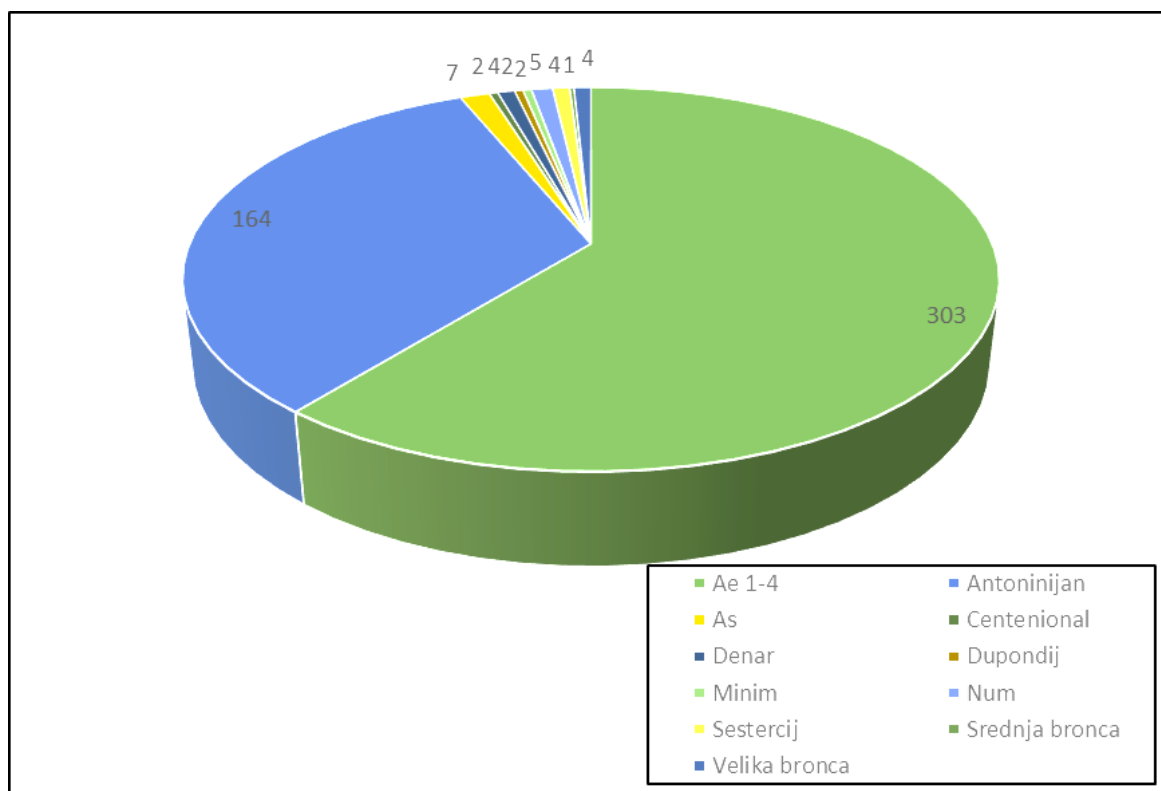

Dijagram 3. Zastupljenost prema kovnicama (na ukupnom uzorku od 339 primjeraka).

Tablica 3. Zastupljenost prema kovnicama (na ukupnom uzorku od 339 primjeraka).

kovnica	broj primjeraka	postotak
<i>Antiochia</i>	1	0.29%
<i>Aquileia</i>	31	9.14%
<i>Arelate</i>	1	0.29%
<i>Asia</i>	1	0.29%
<i>Constantinopolis</i>	3	0.88%
<i>Cyzicus</i>	3	0.88%
<i>Heraclea</i>	1	0.29%
<i>Lugdunum</i>	1	0.29%
<i>Mediolanum</i>	11	3.24%
<i>Nicomedia</i>	4	1.18%
<i>Roma</i>	104	30.68%
<i>Sirmium</i>	2	0.59%
<i>Siscia</i>	152	44.84%
<i>Thessalonica</i>	18	5.31%
<i>Ticinum</i>	1	0.29%
<i>Viminacium</i>	5	1.47%
ukupno:	339	100.00%

Dijagram 4. Zastupljenost prema nominalama (na ukupnom uzorku od 498 primjerka).

Tablica 4. Zastupljenost reversnih tipova (na ukupnom uzorku od 424 primjerka).

Reversni tip	broj primjeraka	postotak
LEG XIX	1	0.24%
COS ITER TR POT	1	0.24%
CERES AVGVST S C	1	0.24%
SENATVS POPVLVS QVE ROMANVS S C	1	0.24%
SALVS AVG	1	0.24%
AETERNITAS S C	1	0.24%
AVGVSTA S C	1	0.24%
SALVTI AVGVSTAE S C	1	0.24%
IOVI VICTORI IMP III COS II P P S C	1	0.24%
PROFECTIO AVG	1	0.24%
PONTIF MAX TR P COS P P S C	1	0.24%
MARS VLTOR S C	1	0.24%
P M TR P V COS II P P S C	1	0.24%
ANNOVA AVGG	1	0.24%

CONSECRATIO	10	2.36%
ORIENS AVGG	1	0.24%
VICTORIA GERM	1	0.24%
GERMANICVS MAXIMVS	1	0.24%
P M TR P VII COS	1	0.24%
VBERITAS AVG	4	0.94%
SECVRIT ORBIS	1	0.24%
SECVRIT PERPET	4	0.94%
IOVI CONSERVAT	1	0.24%
IOVI PROPVGNAT	1	0.24%
IOVI STATORI	1	0.24%
IOVI VICTORI	2	0.47%
VIRTVS AVG	8	1.89%
ABVNDANTIA AVG	3	0.71%
APOLLINI CONS AVG	1	0.24%
DIANAE CONS AVG	5	1.18%
NEPTVNO CONS AVG	1	0.24%
SOLI CONS AVG	1	0.24%
VICTORIA AVG	4	0.94%
AETERNITAS AVG	4	0.94%
MARTI PACIFERO	2	0.47%
MARS VLTOR	2	0.47%
PROVID(ENT) AVG	7	1.65%
ORIENS AVG	3	0.71%
COSERVAT PIETAT	1	0.24%
PAX AVG	9	2.12%
PAX PVBLICA	1	0.24%
FIDES MILITVM	4	0.94%
FORTVNA RED(VX)	3	0.71%
ANNONA AVG	5	1.18%
SALVS AVG	3	0.71%
LAETITIA AVG	4	0.94%
AEQVITAS AVG	7	1.65%

IVNO REGINA	3	0.71%
PVDICITA AVG	1	0.24%
PIETAS AVG	1	0.24%
FELICIT PVBL	1	0.24%
FELICITAS AVG	4	0.94%
LIBERT(AS) AVG	4	0.94%
SPES AVG	1	0.24%
CONCORDIA MILI(TVM)	5	1.18%
IOVI CONSER	4	0.94%
VICTOR-IA GERM	1	0.24%
GENIO AVGVSTI C M H	1	0.24%
IOVI CONSERVATORI	3	0.71%
IOVI CONSERVATORI AVGG NN	1	0.24%
VOTA	5	1.18%
SECVRITAS REI PVBLICA	1	0.24%
FEL TEMP REPARATIO	7	1.65%
SPES REI PVBLICE	17	4.01%
GLORIA RO-MANORVM	93	21.93%
SECVRITAS REIPVBLICAE	131	30.90%
RESTITVTOR REIP	1	0.24%
REPARATIO REIPVB	4	0.94%
CONCOR-DIA AVGGG	2	0.47%
VIRTVS AVGGG	1	0.24%
VICTOR-IA AVGGG	4	0.94%
SALVS REIPVBLICAE	3	0.71%
P M S COL VIM	5	1.18%
ukupno:	424	100.00%

Numizmatički materijal upućuje na intenzivan život na ovome lokalitetu tijekom druge polovine 3. te druge polovine 4. stoljeća. Brojnost novca tih razdoblja ide u prilog već uspostavljenim teorijama o fazama naseljavanja visinskih položaja na predalpskom i balkanskom prostoru.²¹⁵ Promatrajući isključivo numizmatičke nalaze, čini se da do prvog većeg dotoka novca, time i obnove života na Kuzelinu, dolazi upravo u doba vladavina Galijena i Klaudija II. Gotskog. Intenzitet dotoka novca zatim sustavno opada sve do sredine 4. st. kada započinje blagi porast, koji vrhunac doživljava za Valentinijanove dinastije, odnosno u drugoj polovini 4. st. U tom je razdoblju na Kuzelinu život najintenzivniji. Za Teodozija i njegovih sinova događa se znatni pad u dotoku novca, koji se nastavlja do sredine 5. st., nakon čega dotok rimskog novca prestaje. Dakle, numizmatički materijal potvrđuje drugu i treću antičku fazu Kuzelina koje je definirao Vladimir Sokol (v. poglavlje 3. 3.). S obzirom na malu zastupljenost novca ranijih razdoblja općenito, temeljem numizmatičkih nalaza nije moguće potvrditi prvu Sokolovu fazu, odnosno ne možemo smjestiti prvu obnovu naselja na Kuzelinu u razdoblje Markomanskih ratova. Novac 1. i 2. st. na lokalitet je lako mogao doći kasnije, odnosno s populacijom koja je na Kuzelinu tražila utočište sredinom 3. st. Dakako, nije isključena opcija postojanja svetišta ili sličnih struktura kojima bi se mogla objasniti prisutnost ranijeg novca.

5. 6. 1. Analogije

S obzirom na stanje objavljenosti numizmatičkog materijala sa sličnih lokaliteta panonskog i predalpskog prostora, u ovome trenutku analogije je moguće uspostaviti s dva lokaliteta na prostoru Slovenije. Prvi lokalitet s kojim je moguće usporediti Kuzelin je Korinjski hrib, visinsko naselje iznad sela Veliki Korinj. Na lokalitetu je otkriveno 180 primjeraka rimskog novca, ali i 4 primjerka keltskog novca Tauriska.²¹⁶ Slično Kuzelinu, na ovome je lokalitetu zabilježen veliki udio novca 2. polovine 4. st. Najmlađi primjerak rimskog novca Honorijev je brončani novac tipa GLORIA RO-MANORVM, koji odražava optjecaj prve polovice 5. st.²¹⁷ Za razliku od Kuzelina, na kojem su najzastupljeniji primjerci iz 2. polovine 3. i 2. polovine 4. st., na Korinjskom hribu su najzastupljeniji primjerci kovani u 1. i 2. polovini 4. st.²¹⁸ Lokalitet Tonovcov grad u blizini Kobarida također je moguće usporediti s

---

²¹⁵ Ciglencečki 1987, 123, 16; Ciglencečki 1990, 147; Ciglencečki 2016, 16.

²¹⁶ Kos 2020, 124.

²¹⁷ Kos 2020, 128.

²¹⁸ Kos 2020, 124, Fig. 5. 2. i 5. 3.

Kuzelinom. Tamo je pri istraživanjima otkriveno 156 primjeraka rimskog novca.²¹⁹ Promatrajući zastupljenost novca pojedinih razdoblja, vidljive su određene sličnosti s Kuzelinom. Na ovome lokalitetu također je zabilježena mala zastupljenost novca 1. i 2. st., a regularni dotok novca na lokalitet vidljiv je tek od sredine 3. st., kada antoninijani čine znatan udio ukupnog uzorka.²²⁰ Novac 1. polovine 4. st. slabo je zastupljen, dok novac 2. polovine 4. st. čini najveći udio novca na lokalitetu.²²¹ Najzastupljeniji car je Valent, a najzastupljeniji reversni tip je SECVRITAS REIPVBLICAE.²²² Novac prve polovine 5. st. znatno je zastupljeniji na ovome lokalitetu u odnosu na Kuzelin.²²³

---

²¹⁹ Kos 2011, 229.

²²⁰ Kos 2011, 229.

²²¹ Kos 2011, 231-232.

²²² Ibid.

²²³ Kos 2011, 233-236.

6. ZAKLJUČAK

Rimskim osvajanjem panonskog prostora započinje proces prijenosa rimskih utjecaja i materijalne kulture. Jedan od aspekata materijalne kulture je i rimski novac, koji počinje intenzivno cirkulirati tim prostorom. Velika količina numizmatičkog materijala otkrivena je na Kuzelinu, višeslojnom lokalitetu u blizini Sesveta. Riječ je o tzv. visinskom utvrđenom lokalitetu, vrsti naselja koja se javlja u drugoj polovini 3. st., a u kasnoantičkom periodu postaje dominantna pojava na predalpskom i balkanskom području.

U sklopu ovog rada obrađeno je 505 primjeraka rimskog novca, koji vremenski obuhvaćaju razdoblje od kasne Republike, odnosno 1. st. pr. Kr., do sredine 5. st. Osim carskog novca, koji čini najveći udio numizmatike s Kuzelina, zabilježen je i jedan republikanski denar te pet primjeraka provincijalnog novca Viminacija. Numizmatičkom je analizom utvrđeno da do prvog intenzivnog dotoka novca na ovom lokalitetu dolazi u drugoj polovini 3. st., a prvenstveno je riječ o antoninijanima Galijena i Klaudija II. Gotskog. U ovome su periodu, nakon gotovo dva stoljeća mira i prosperiteta, stanovnici Panonija suočeni ne samo s vanjskim prijetnjama, već i unutarnjim nemirima. Stoga ne čudi da se na Kuzelinu privremeno podiže naselje u kojem populacije iz nizinskih naselja traže utočište. Dolaskom Dioklecijana na vlast dolazi do relativne stabilizacije države, koja se nastavlja kroz vladavinu Konstantina I. Novac ovoga razdoblja je iznimno skromno zastupljen na Kuzelinu, što odražava bolju i sigurniju situaciju na panonskom prostoru. Dotok novca intenzivira se za Konstantinovih nasljednika, a svoj vrhunac doživljava za Valentinijana I., Valenta i Gracijana, odnosno u drugoj polovini 4. st. Novac iz razdoblja vladavine Valentinijanove dinastije najzastupljeniji je na ovome lokalitetu. Na Kuzelinu se u ovome periodu uspostavlja trajnije naselje, pretpostavljenog vojno-civilnog karaktera, s trajnijom, kamenom fortifikacijom. Dotok rimskog novca znatno opada na samome kraju 4. st. odnosno početku 5. st., a prestaje do sredine 5. st. Ovaj je period obilježen ponovnim nemirima, stanjem opće nesigurnosti te ekonomskim neprilikama koje uzrokuju ponovnu, trajniju promjenu u strategijama naseljavanja panonskih populacija. Vile rustike u podnožju Kuzelina u ovome se periodu trajno napuštaju, a njihovi se stanovnici vjerojatno sklanjaju upravo na Kuzelinu. Osim povijesnih zbivanja i političke situacije, novac odražava i razgranatost komunikacijske mreže unutar Carstva, prvenstveno velikom zastupljenošću različitih kovnica.

Cilj ovoga rada bio je analizirati rimski novac otkriven pri istraživanjima lokaliteta Kuzelin, ne samo kao pojedinačne nalaze već u kontekstu samoga lokaliteta, proučavajući njegov dotok na lokalitet i način na koji se uklapa u širu sliku antičkog perioda na južnopanonskom prostoru. Numizmatička analiza materijala s Kuzelina jasno odražava ne samo društveno-političke promjene unutar rimske države, već i zamjećene promjene u naseljavanju na širem području Carstva, prvenstveno predalpskom i balkanskom prostoru. U nestabilnim i opasnim vremenima na lokalitetu su zabilježeni znatni dotoci novca, dok je novac u vrijeme relativne stabilnosti manje zastupljen ili u potpunosti izostaje. Promatrajući isključivo novac, čini se da je život na Kuzelinu privremeno obnovljen u drugoj polovici 3. st. Krajem 3. ili početkom 4. st. populacije se vjerojatno vraćaju u nizinska naselja koja masovno napuštaju u drugoj polovini 4. st., kada se na Kuzelinu uspostavlja trajnije utvrđeno naselje.

Obrada i analiza numizmatičkog materijala s Kuzelina predstavlja prvu veću značajniju analizu numizmatičkog materijala s jednog visinskog utvrđenog naselja na hrvatskom dijelu Panonije Savije. Iako novac predstavlja samo jedan aspekt antičkog života na Kuzelinu, sama količina numizmatičkog materijala otkrivena na ovome lokalitetu dodatno potvrđuje njegovu vrijednost te ga označava kao bitnu točku u proučavanju pojave visinskih naselja, ali i razdoblja kasne antike općenito. Daljnjim analizama otkrivenog materijala, kako iz antičkog tako i iz ostalih razdoblja, zasigurno će se dodatno razjasniti karakter te uloga naselja na Kuzelinu.

7. KATALOG

U tablicama su izneseni sljedeći podaci:

1. redni broj
2. nominala
3. legenda aversa
4. legenda reversa
5. kovnica
6. oznaka kovnice u egzergu
7. oznaka u polju lijevo/desno ili u sredini reversa
8. vrijeme kovanja
9. literatura

2. Nominala:

Ae - bakreni, brončani ili mjedeni
novac neodredive nominalne

An - antoninijan (*Antoninianus*)

As - as (*as*)

Cen – centenional (*centenionalis*)

D - denar (*denarius*)

Dp - dupondij (*dupondius*)

Min - minim (*minimus*)

N - num (*nummus*)

S - sestercij (*sestertius*)

VB - velika bronca

SB - srednja bronca

5. Kovnica:

Aq - *Aquileia*

Ant - *Antiochia*

Are - *Arelate*

Asi - *Asia*

Con - *Constantinopolis*

Cyz - *Cyzicus*

Her - *Heraclea*

Lug - *Lugdunum*

Med - *Mediolanum*

Nic - *Nicomedia*

Rom - *Roma*

Tic - *Ticinum*

Sir - *Srimium*

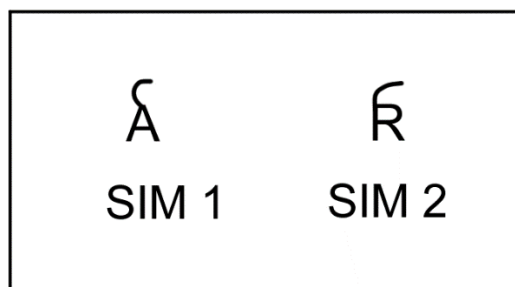
Tre - *Treveri*

Sis - *Siscia*

Vim - *Viminacium*

The - *Thessalonica*

Sljedeći simboli kovnice Siscia u katalogu će biti označeni ovako:

8. Literatura:

AMNG I/I – B. Pick, *Die Antiken Münzen von Dacien und Moesien, Die Antiken Münzen Nord-Griechenlands Vol. I/I*, Berlin 1898.

Borić Brešković – B. Borić Brešković, *Novac kolonije Viminacijuma u zbirci Svetozara St. Dušanića*, Beograd 1976.

RIC – *The Roman Imperial Coinage Vol I-X*, London 1923 itd.

RRC – H. M. Crawford, *Roman Republican Coinage*, Cambridge 1974.

U bilješkama nakon tablice navedeni su sljedeći podaci: inventarna oznaka, terenski podaci, dimenzije u milimetrima, težina u gramima, os kovanja te stanje očuvanosti.

Fotografije materijala nalaze se u tablama s odgovarajućim kataloškim brojem. Prikazane su u mjerilu 1:1.²²⁴

---

²²⁴ Autorica fotografija i tabli materijala je Jelena Mariani.

RIMSKI REPUBLIKANSKI NOVAC

Marcus Antonius

1.	D	ANT · AVG · III VIR · R · P · C	LEG XIX	nepoznata	32-	RRC
				kovnica	31.	544/35
					pr.	
					Kr.	

RIMSKI CARSKI NOVAC

Vespasianus (69.-79.)

2.	D	IMP CAESAR VESPASIANVS AVG	COS ITER TR POT	Rom	69-71.	RIC II 29
----	---	-------------------------------	-----------------	-----	--------	--------------

Domitianus (81.-96.)

3.	Dp	CAESAR AVG F DOMITIAN COS VI	CERES AVGVST S C	Rom	79.	RIC II 1100
----	----	---------------------------------	---------------------	-----	-----	----------------

Traianus (98.-117.)

4.	Dp	IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC PARTHICO P M TR P COS VI P P	SENATVS POPVLVS QVE ROMANVS S C	Rom	114- 117.	RIC II 676
----	----	---	---------------------------------------	-----	--------------	---------------

Hadrianus (117.-138.)

5.	D	HADRIANVS AVG COS III P P	SALVS AVG	Rom	134- 138.	RIC II 268
----	---	------------------------------	-----------	-----	--------------	---------------

Faustina I.

6.	S	DIVA FAV-STINA	AETERNITAS S C	Rom	141.	RIC III 1102
7.	S	DIVA FAV(STINA)	AVGVSTA? S C	Rom?	?	RIC III 1116- 1117?

Faustina II.

8.	As	FAVSTINA AVGVSTA	SALVTI AVGVSTAE S C	Rom	161.- 176.	RIC III 1671
9.	As	(FAVSTINA) AVG PII AVG (FIL)	(?) S C	?	?	?

Commodus (177.-192.)

10.	S	L AVREL COMMODVS AVG TR P III?	IOVI VICTORI IMP III COS II P P S C	Rom	179- 180.	RIC III 1612
-----	---	-----------------------------------	--	-----	--------------	-----------------

Septimius Severus (193.-211.)

11.	D	L SEPT SEV PERT AVG	PROFECTIO	Rom	197.	RIC IV
		IMP VIII	AVG			(1) 106

Severus Alexander (222.-235.)

12.	As	IMP CAES M AVR SEV	PONTIF MAX	Rom	224/22	RIC IV
		ALEXANDER AVG	TR P ? COS P P		5.	(2)
			S C			421/435

13.	S	IMP ALEXANDER PIVS	MARS VLTOR S	Rom	231-	RIC IV
		AVG	C		235.	(2) 635
						(d)

?

14.	As?	?	(?) S C			
-----	-----	---	---------	--	--	--

15.	As?	?	?			
-----	-----	---	---	--	--	--

16.	As?	?	?			
-----	-----	---	---	--	--	--

17.	As?	?	?			
-----	-----	---	---	--	--	--

Gordianus III. (238.-244.)

18.	S	IMP GORDIANVS PIVS	P M TRP V COS	Rom	241-	RIC IV
		FEL AVG	II PP S C		244.	(3) 303
						(b)

Philippus I. (244.-249.)

19.	An	IMP M IVL PHILIPPVS	ANNONA	Rom	244-	RIC IV
		AVG	AVGG		247.	(3) 28
						(c)

Mariniana

20.	An	DIVAE MARINIANAE	CONSECRATIO	Rom	254.	RIC V
						(1) 6

Valerianus (253.-260.)

21.	An	IMP C LIC	ORIENS AVGG	Rom	257.	RIC V
		VALERIANVS P F AVG				(1) 106

Gallienus – zajednička vladavina (253.-260.)

22.	An	IMP GALLIENVS P F	VICTORIA	Rom	257-	RIC V
		AVG GERM	GERM		258.	(1) 175

23.	An	IMP GALLIENVS P F AVG	GERMANICVS MAXIMVS	Med		257.	RIC V (1) 382 (c)
24.	An	IMP GALLIENVS P AVG P M TR P VII	COS	Med		259.	RIC V (1) 307

?

25.	An	IM(P)	?				
26.	An	?	FELICIT(?)				

Gallienus – samostalna vladavina (260.-268.)

27.	An	GALLIENVS AVG	VBERITAS AVG	Rom	/ε	260- 268.	RIC V (1) 287
28.	An	GALLIENVS AVG	APOLLINI CONS AVG	Rom		260- 268.	RIC V (1) 164
29.	An	GALLIENVS AVG	SECVRIT ORBIS	Rom	VI	260- 268.	RIC V (1) 278/279
30.	An	GALLIENVS AVG	SECVRIT PERPET	Rom	/H	260- 268.	RIC V (1) 280 k
31.	An	GALLIENVS AVG	IOVI CONSERVAT	Rom	/N	260- 268.	RIC V (1) 210 k
32.	An	GALLIENVS AVG	VIRTVS AVG	Rom	/P	260- 268.	RIC V (1) 317 k
33.	An	GALLIENVS AVG	VBIRITAS AVG ²²⁵	Rom		260- 268.	RIC V (1) 287
34.	An	GALLIENVS AVG	ABVNDANTIA AVG	Rom	B/	260- 268.	RIC V (1) 157
35.	An	GALLIENVS AVG	ABVNDANTIA AVG	Rom	B/	260- 268.	RIC V (1) 157

---

²²⁵ Greška u legendi.

36.	An	GALLIENVS AVG	ABVNDANTIA AVG	Rom		B/	260- 268.	RIC V (1) 157
37.	An	GALLIENVS AVG	SOLI CONS AVG	Rom			260- 268.	RIC V (1) 283
38.	An	GALLIENVS AVG	VICTORIA AVG	Rom		T/	260- 268.	RIC V (1) 300
39.	An	GALLIENVS AVG	AETERNITAS AVG	Rom			260- 268.	RIC V (1) 160/466
40.	An	GALLIENVS AVG	MARTI PACIFERO	Rom		H/	260- 268.	RIC V (1) 236
41.	An	GALLIENVS AVG	MARTI PACIFERO	Rom		A/	260- 268.	RIC V (1) 236
42.	An	GALLIENVS AVG	IOVIS STATOR	Rom			260- 268.	RIC V (1) 216
43.	An	GALLIENVS AVG	PROVID AVG	Rom		/X	260- 268.	RIC V (1) 267
44.	An	GALLIENVS AVG	PROVID AVG	Rom		/X	260- 268.	RIC V (1) 267
45.	An	IMP GALLIENVS AVG	DIANAE CONS AVG	Rom			260- 268.	RIC V (1) 176
46.	An	IMP GALLIENVS AVG	DIANAE CONS AVG	Rom			260- 268.	RIC V (1) 178- 179
47.	An	GALLIENVS AVG	DIANAE CONS AVG	Rom	XI		260- 268.	RIC V (1) 179
48.	An	GALLIENVS AVG	DIANAE CONS AVG	Rom	X?		260- 268.	RIC V (1) 179
49.	An	GALLIENVS AVG	IOVI PROPVGNAT	Rom			260- 268.	RIC V (1) 213- 215

50.	An	GALLIENVS AVG	ORIENS AVG	Rom	Z/	260- 268.	RIC V (1) 249
51.	An	GALLIENVS AVG	CONSERVAT PIETAT	Rom		260- 268.	RIC V (1) 171
52.	An	GALLIENVS AVG	VICTORIA AVG	Rom		260- 268.	RIC V (1) 298
53.	An	GALLIENVS AVG	PAX AVG	Rom	T/	260- 268.	RIC V (1) 256
54.	An	GALLIENVS AVG	PAX AVG	Rom	T/	260- 268.	RIC V (1) 256
55.	An	GALLIENVS AVG	PAX AVG	Rom	T/	260- 268.	RIC V (1) 256
56.	An	GALLIENVS AVG	PAX AVG	Rom	T/	260- 268.	RIC V (1) 256
57.	An	GALLIENVS AVG	PAX PVBLICA?	Rom		260- 268.	RIC V (1) 260
58.	An	GALLIENVS AVG	FIDES MILITVM	Rom	/N	260- 268.	RIC V (1) 192 (a)
59.	An	GALLIENVS AVG	FIDES MILITVM	Rom	/N	260- 268.	RIC V (1) 192 (a)
60.	An	GALLIENVS AVG	FORTVNA REDVX	Rom	/ς	260- 268.	RIC V (1) 193
61.	An	GALLIENVS AVG	NEPTVNO CONS AVG	Rom	N	260- 268.	RIC V (1) 245
62.	An	GALLIENVS AVG	AETERNITAS AVG	Rom	Γ/	260- 268.	RIC V (1) 160
63.	An	GALLIENVS AVG	PROVID AVG	Rom/Sis		260- 268.	RIC V (1) 267/580

64.	An	GALLIENVVS AVG	ANNONA AVG	Rom/Sis		260- 268.	RIC V (1) 336/557
65.	An	IMP GALLIENVVS AVG	PAX AVG	Sis	S/I	260- 268.	RIC V (1) 575
66.	An	GALLIENVVS AVG	PAX AVG	Sis	S/I	260- 268.	RIC V (1) 575
67.	An	GALLIENVVS AVG	FORTVNA RED	Sis		260- 268.	RIC V (1) 572
68.	An	GALLIENVVS AVG	ANNONA AVG	Sis		260- 268.	RIC V (1) 556
69.	An	GALLIENVVS AVG	VBERITAS AVG	Sis		260- 268.	RIC V (1) 585
70.	An	GALLIENVVS AVG	SALVS AVG	Sis	/P	260- 268.	RIC V (1) 581
71.	An	GALLIENVVS AVG	SALVS AVG	Sis		260- 268.	RIC V (1) 581?
72.	An	IMP GALLIENVVS AVG	FORTVNA REDVX	Med	M S	260- 268.	RIC V (1) 483
73.	An	GALLIENVVS AVG	SECVRIT PERPET	Med		260- 268.	RIC V (1) 516
74.	An	GALLIENVVS AVG	SECVRIT PERPET	Med		260- 268.	RIC V (1) 515
75.	An	GALLIENVVS AVG	LAETITIA AVG	Rom/M ed		260- 268.	RIC V (1) 226/489
76.	An	GALLIENVVS AVG	VIRTVS AVG	Asi	PXV	267.	RIC V (1) 612
77.	An	(GALL)IENVVS AVG	AEQVITAS AVG				
78.	An	(?)LL(?)	PROVID?				
79.	An	GALLIENVVS AVG?	SECVRIT PERPET		/?		

80.	An (?)	GALLIENVVS AVG	LAETITIA AVG
81.	An	(GALLIE)NVS AVG	VIR(TVS AVG)
82.	An	?	ORIENS (AVG)
83.	An	(GALLIE)NVS AVG	(VIRTV)S AVG
84.	An	(GA)LLIENVVS AVG	?
85.	An	GALLIENVVS AVG	?
86.	An	GA(LLIE)NVS AVG	?
87.	An	(GALL)IENVVS AVG	(AETERNITA)S AVG
88.	An	GALLIENVVS AVG	DIANAE CONS AVG

Salonina

89.	An	SALONINA AVG	IVNO REGINA	Rom	257-	RIC V
					258.	(1) 29
90.	An	SALONINA AVG	IVNO REGINA	Rom/Sis	260-	RIC V
					268.	(1) 12/76
91.	An	SALONINA AVG	PVDICITIA AVG	Sis	260-	RIC V
					268.	(1) 82
92.	An	SALONINA AVG	PIETAS AVG	Sis	260-	RIC V
					268.	(1) 78 var.
93.	An	SALONINA AVG	PIETAS AVG	Med	260-	RIC V
					268.	(1) 64
94.	An	(SALO)NINA AVG	(FELIC)IT PV(BL)?	Med?	260-	RIC V
					268.	(1) 61?
95.	An	SALONINA AVG	negativ aversa			
96.	An	?	IVNO REGINA			

Gallienus ili Claudius II. Gothicus

97.	An IMP (?)	SALVS AVG?	Rom/M ed	257- 258./26 (1) 8-270.	RIC V Gallienus 397; Claudius Gothicus 98-99
98.	An ?	AEQVITAS AVG			
99.	An ?	(PROVI)D A(VG)			
100.	An ?	(AE)QVITA(S AVG)			

Claudius II. Gothicus (268.-270.)

101.	An IMP C CLAVDIVS AVG	AEQVITAS AVG	Rom	268- 270.	RIC V (1) 14
102.	An IMP C CLAVDIVS AVG	AEQVITAS AVG	Rom	268- 270.	RIC V (1) 14
103.	An IMP CLAVDIVS AVG	AEQVITAS AVG	Rom	268- 270.	RIC V (1) 15
104.	An IMP CLAVDIVS AVG	AEQVITAS AVG	Rom	268- 270.	RIC V (1) 15
105.	An IMP CLAVDIVS AVG	AETERNITAS AVG	Rom	268- 270.	RIC V (1) 16- 17
106.	An IMP C CLAVDIVS AVG	PROVIDENT AVG	Rom	268- 270.	RIC V (1) 91
107.	An IMP C CLAVDIVS AVG	FELICITAS AVG	Rom	268- 270.	RIC V (1) 32
108.	An IMP C CLAVDIVS AVG	FELICITAS AVG	Rom	268- 270.	RIC V (1) 32
109.	An IMP C CLAVDIVS AVG	FELICITAS AVG	Rom	268- 270.	RIC V (1) 32

110.	An	IMP C CLAVDIVS AVG IOVI STATORI	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 52
111.	An	IMP CLAVDIVS AVG IOVI VICTORI	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 55
112.	An	IMP (C) CLAVDIVS AVG IOVI VICTORI	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 53-54
113.	An	IMP C CLAVDIVS AVG ANNONA AVG	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 18-19
114.	An	IMP C CLAVDIVS AVG ANNONA AVG	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 18-19
115.	An	IMP CLAVDIVS AVG ANNONA AVG	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 19
116.	An	IMP C CLAVDIVS AVG MARS VLTOR	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 66
117.	An	IMP C CLAVDIVS AVG MARS VLTOR	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 66
118.	An	IMP C CLAVDIVS AVG VIRTVS AVG	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 109
119.	An	IMP CLAVDIVS AVG VIRTVS AVG?	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 109
120.	An	IMP CLAVDIVS AVG FIDES MILITVM	Rom	/ ε	268-	RIC V
					270.	(1) 38 var.
121.	An	IMP C CLAVDIVS AVG LIBERT AVG	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 62
122.	An	IMP CLAVDIVS AVG LIBERT AVG	Rom		268-	RIC V
					270.	(1) 62-63?

123.	An	IMP (C) CLAVDIVS AVG	LIBERTAS AVG	Rom		268-	RIC V
						270.	(1) 60- 63
124.	An	IMP CLAVDIVS AVG	PAX AVG	Rom/Sis		268-	RIC V
						270.	(1) 80/186
125.	An	IMP C CLAVDIVS AVG	PAX AVG	Rom/Sis		268-	RIC V
						270.	(1) 80/186
126.	An	IMP CLAVDIVS AVG	PAX AVG	Rom/Sis		268-	RIC V
						270.	(1) 80/186
127.	An	IMP CLAVDIVS AVG	LIBERTAS AVG	Sis		268-	RIC V
						270.	(1) 184
128.	An	IMP CLAVDIVS AVG	VBERITAS AVG	Sis	/Q	268-	RIC V
						270.	(1) 193
129.	An	IMP CLAVDIVS AVG	SPES AVG	Sis	I/	268-	RIC V
						270.	(1) 191
130.	An	IMP CLAVDIVS AVG	LAETITIA AVG	Sis		268-	RIC V
						270.	(1) 181
131.	An	IMP CLAVDIVS AVG	LAETITIA AVG	Sis	/I	268-	RIC V
						270.	(1) 181
132.	An	IMP CLAVDIVS AVG	VIRTVS AVG	Sis	/II	268-	RIC V
						270.	(1) 195 var.
133.	An	IMP CLAVDIVS AVG	VIRTVS AVG	Sis	*/II	268-	RIC V
						270.	(1) 195
134.	An	IMP CLAVDIVS P F AVG	VICTORIA AVG	Med	S	268-	RIC V
						270.	(1) 171
135.	An	IMP (CLAVDI)VS AVG	FIDES MILITVM				

136. An IMP C CL(AVDIVS AVG) FELICITAS
AVG?
137. An (IM)P C(LAV)D(IVS VICTORIA
AVG)? AVG?
138. An (IMP) CLAVDIVS AVG AEQVITAS AVG
139. An (IMP) CLAVDIVS (AVG) (?) AVG

Divus Claudius

140. An DIVO CLAVDIO CONSECRATIO Med 270. RIC V
(1) 261
141. An DIVO CLAVDIO CONSECRATIO Med 270. RIC V
(1) 261
142. An DIVO CLAVDIO CONSECRATIO Med 270. RIC V
(1) 261
143. An DIVO CLAVDIO CONSECRATIO Rom XXI 270. RIC V
(1) 262
144. An DIVO CLAVDIO APOLLI CONS Rom 276- RIC V
282. (1) 271
145. An DIVO CLAVDIO CONSECRATIO Med/Cy 270. RIC V
z/Sis/An
t/Rom (1) 266
146. An DIVO CLAVDIO CONSECRATIO Med/Cy 270. RIC V
z/Sis/An
t/Rom (1) 266
147. An DIVO CLAVDIO CONSECRATIO Med/Cy 270. RIC V
z/Sis/An
t/Rom (1) 266
148. An DIVO CLAVDIO CONSECRATIO Med/Cy 270. RIC V
z/Sis/An
t/Rom (1) 266

Quintillus (270.)

149.	An	IMP C M AVT CL QVINTILLVS AVG	PROVIDENT AVG	Rom/Sis		270.	RIC V (1) 27- 29/71-72
------	----	----------------------------------	------------------	---------	--	------	------------------------------

?

150.	An	IMP (?)	?				
151.	An	?	VIRTVS AVG				
152.	An	(?)VS AVG	?				
153.	An	?	LAETITIA AVG?				
154.	An	?	?				
155.	An?	?	?				
156.	An	?	?				
157.	An	?	?				
158.	An?	?	?				
159.	An	?	?				
160.	An	?	?				
161.	An	?	?				
162.	An	?	?				
163.	An	?	?				
164.	An	?	?				
165.	An	?	?				
166.	An	?	?				
167.	An	?	?				
168.	An?	?	?				
169.	An?	?	?				
170.	An?	?	?				

Aurelianus (270.-275.)

171.	An	IMP AVRELIANVS AVG	ORIENS AVG	Rom	VII	270- 275.	RIC V (1) 62
172.	An	IMP C AVRELIANVS AVG	CONCORDIA MILI	Sis		270- 275.	RIC V (1) 192

173.	An	IMP C AVRELIANVS AVG	CONCORDIA MILITVM	Sis	P*		270- 275.	RIC V (1) 215	
174.	An	IMP AVRELIANVS AVG	CONCORDIA MILITVM	Sis	XX?	S u sredini	270- 275.	RIC V (1) 244	
175.	An	IMP AVRELIANVS AVG	IOVI CONSER	Sis	S*		270- 275.	RIC V (1) 225	
176.	An	IMP AVRELIANVS AVG	IOVI CONSER?	Sis	*P		270- 275.	RIC V (1) 225	
177.	An	IMP AVRELIANVS P F AVG	IOVI CONSER	Ser	S		270- 275.	RIC V (1) 262	
178.	An	IMP AVRELIANVS AVG	CONCORDIA MILITVM	Med	S		270- 275.	RIC V (1) 120	
179.	An	IMP AVRELI(?)	IOVI CONSER?						
Probus (276.-282.)									
180.	An	IMP PRO-BVS AVG	VICTOR-IA GERM	Rom	R vijenac A		276- 282.	RIC V (2) 222	
181.	An	IMP C M AVR PROBVS AVG	CONCORD MILIT	Sis		P	276- 282.	RIC V (2) 651	
Carinus (283.-285.)									
182.	An	IMP CARINVS P F AVG	AEQVITAS AVG	Rom	KAZ		283- 285.	RIC V (2) 236	
Galerius (305.-311.)									
183.	N	IMP C CAL VAL MAXIMIANVS P F AVG	GENIO AV- GVSTI C M H	Nic	SMNT		310- 311.	RIC VI 66 (a)	
Maximinus II. Daia (309.-313.)									
184.	N	IMP MAXIMINVS P F AVG	IOVI CO-NS- ERVATORI	Sis	SIS	vijena c/ Γ	312.	RIC VI 227 (b)	
Licinius I. (308.-324.)									
185.	N	IMP LIC LICINIVS P F AVG	IOVI CONSERVATO RI AVGG NN	The	·T S·Γ·		312- 313.	RIC VI 60	

?

186. N ? IOVI
CONSERVATOR
I

187. N? ? IOVI
CONSERVATO
RI?

Constantinus I. (307.-337.)

188. Cen CONSTAN-TINVS AVG D N Tic S T 320- RIC VII
CONSTANTINI 321. 140
MAX AVG; VOT
· XX

Helena

189. Cen FL HELENA AVGVSTA SECVRITAS Cyz SMKB 324- RIC VII
REIPVBLICAE 325. 28/39

Constantius II. (337.-361.)

190. Ae 3 D N CONSTAN-TIVS P F SPES REI Cyz SMKS 355- RIC VIII
AVG PVBLICE 361. 117

191. Ae 3 D N CONSTAN-TIVS P F FEL TEMP Her SMHB 351- RIC VIII
AVG REPARATIO 355. 90

192. Ae (D N CONSTAN)-TIVS P FEL TEMP
3/4 F AVG REPARATIO

193. Ae 4 D N CONSTAN TIVS P F SPES REI Nic SMN? 355- RIC VIII
AVG PVBLICE 361. 112?

194. Ae 3 D N FL CONSTANTIVS SECVRITAS Rom R list S 337- RIC VIII
AVG REIP? 340. 15

195. Ae 3 D N CONSTAN-TIVS P F SPES REI Sir ·S·/ 355- RIC VII
AVG PVBLICE 361. 88

196. Ae 4 D N CONSTAN-TIVS P F SPES REI Sis ASISV · ili */ 355- RIC VIII
AVG PVBLICE 361. 398/403

Constantius II., Constantius Gallus ili Constans

197. Ae 3 D N CONST(?)	FEL TEMP REPARATIO (pali konjanik)					
Konstantinova dinastija						
198. Ae 4 ?	FEL TEMP REPARATIO			?		
199. Ae 4 (?)VS P F (AVG)	FEL TEMP REPARATIO	Sis/Tre		(?)polumjes ec		
200. Ae 3 ?	FEL TEMP REPARATIO					
201. Ae 4 ?	FEL TEMP REPARATIO					
Iulianus II. (360.-363.)						
202. Ae 4 D N FL CL IVLI-ANVS NOB CS	SPES REI PVBLICE	Cyz	SMKI		355- 361.	RIC VIII 118
203. Ae 4 D N CL IVL- IANVS N C	SPES REI PVBLICE	Rom			355- 361.	RIC VIII 319/321
204. Ae 3 D N FLCL IVLI ANVS P F AVG	VOT X MVLT XX	Sis	palmina grana SISC•		361- 363.	RIC VIII 421
205. Ae 4 (D N IVLI-ANVS) P F AVG	SPES REI PVBLICE	Sis ili Sir	SI(?)			
Constantius II. ili Iulianus II.						
206. Ae 4 ?	SPES REI PVBLICE	Rom	R vijenac		355- 361.	RIC VIII 318-321
207. Ae 4 ?	SPES REI PVBLICE	Sir		S/	355- 361.	RIC VII 90
208. Ae 4 ?	SPES REI PVBLICE					

209. Ae 4 ?	SPES REI PVBLICE	
210. Ae 4 ?	SPES REI PVBLICE	
211. Ae 4 ?	SPES REI PVBLICE	Aq/Rom Q ?
212. Ae 4 ?	SPES REI PVBLICE	
213. Ae 4 ?	SPES REI PVBLICE	
214. Ae 4 ?	SPES REI PVBLICE	/
215. Ae 4 ?	SPES REI PVBLICE	

Valentinianus I. (364.-375.)

216. Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq		/polu mjesec s točko m	364- 367.	RIC IX 7 (a) ix (a, b)
217. Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	SMAQS		364- 367.	RIC IX 11 (a) xvi (b)
218. Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	SMAQ?	/A	364- 367.	RIC IX 7 (a) i (a, b)
219. Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	SMAQP	/*	367- 375.	RIC IX 11 (a) xviii (a)
220. Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQP		367- 375.	RIC IX 12 (a) xvi (a)

221.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQP	vijena c/	367- 375.	RIC IX 12 (a) xiv (a)
222.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	•SMAQS		367- 375.	RIC IX 12 (a) xvii (b)
223.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQP		367- 375.	RIC IX 12 (a) xvi (a)
224.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQS		367- 375.	RIC IX 12 (a) xvi (b)
225.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQ?		367- 375.	RIC IX 12 (a) xvi (a, b)
226.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQ?		367- 375.	RIC IX 12 (a) xvi
227.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R•SECVN DA		364- 375.	RIC IX 15/23 (a) x (b)
228.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R QVARTA		364- 375.	RIC IX 17/24 (a) xii (a,b)
229.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	*ΓSISC	/D	367- 375.	RIC IX 14 (a) xi var
230.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis		/*A	364- 367.	RIC IX 5 (a) v- vii

231.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	SISCK	F/R	364- SIM 2 367.	RIC IX 14 (a) xxxv
232.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	•ASISC		364- 367.	RIC IX 5 (a) ii
233.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	•ΓSISC	/R	367- 375.	RIC IX 14 (a) x
234.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	BSISC S	F/R	367- SIM 2 375.	RIC IX 14 (a) xxxv
235.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	BSISCS	S•/ R	367- SIM 1 375.	RIC IX 14 (a) xxxvii
236.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΓSISC	S/D	367- 375.	14 (a) xiii
237.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	BSISCS•	F/R	367- SIM 2 375.	RIC IX 14 (c) xxxv
238.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	..SI?	*A?/	364- 367.	RIC IX 7 (a) v (a)/vii (a, b)
239.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΔSISC	M? /*P	367- 375.	RIC IX 14 (a) xvii var.
240.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	BSISC?	Q/*R O	367- 375.	RIC IX 14 (a) xxv
241.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	BSISC	M/ *F	367- 375.	RIC IX 14 (a) xvi

242.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	? BSISC	/D	367- 375.	RIC IX 14 (a) xi-xii
243.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	• ΔSISC		364- 367.	RIC IX 7 (a) ii (b)
244.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	DΔSISC	*A/	364- 367.	RIC IX 7 (a) vii (b)
245.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	DΔSISC	*A/?	364- 367.	RIC IX 7 (a) v
246.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	• Γ?SISC		364- 367.	RIC IX 7 (a) ii
247.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis		R/	367- 375.	RIC IX 15 (a) x (a, b)
248.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ΓSISCϣ	C SIM 1/ S ·	367- 375.	RIC IX 15 (a) xxxviii
249.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ΓSISC?	R SIM 1/S ·	367- 375.	RIC IX 15 (a) xxxvii
250.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ΓSISCϣ	C SIM 1 / S ·	367- 375.	RIC IX 15 (a) xxxviii
251.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	? SISC	*F ili *P /M	367- 375.	RIC IX 15 (a) xvi-xvii
252.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	*ASISC	D/	367- 375.	RIC IX 15 (a) xi

253.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	SISC	*F/M	367- 375.	RIC IX 15 (a) xvi
254.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ΓSISCV	*K/Q	367- 375.	RIC IX 15 (a) xxvii
255.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ΔSISC	*F/S	367- 375.	RIC IX 15 (a) xv
256.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	*ASISC	D/	367- 375.	RIC IX 15 (a) xi
257.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	?SISC	D/	367- 375.	RIC IX 15 (a) xi-xii
258.	Ae 4 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	The		vijena c/ O M	364- 375.	RIC IX 16/26 (a) vii
259.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	The	TES	M/*B	364- 375.	RIC IX 16/26 (a) xxx
260.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	The	TESA?		364- 375.	RIC IX 18/27 (a), i/iii
261.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	The	TES	•A/vij enac	364- 375.	RIC IX 18/27 (a) xxi/xxiii
262.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	The/Tri	T			
263.	Ae 3 D N VALENTINI ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM					
264.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM					

265.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM			
266.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis/Aq/ Tri	D/	RIC IX 15(a) xi(a)/9 (a) v (a)/32(a) ix(a)/
267.	Ae 3 (D N VALENTINI-)ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Are/Aq	B/	RIC IX 9 (a), vi; 9 (a) ii (a, b)
268.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE			
269.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE			
270.	Ae 4 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE			
271.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE			
272.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE			
273.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Ant	(?)AN	
274.	Ae 4 D N VALENTINI -ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE			
275.	Ae D N VALENTINI-ANVS 3/4 P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE			
276.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE			
277.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE		B/	

278. Ae 3 D N VALENTINI -ANVS SECVRITAS
P F AVG REIPVBLICAE

Valens (364.-378.)

279.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	SMAQ?	/*	364- polum 367. jesec	RIC IX 7 (b) x (a, b)
280.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQP	A/	364- 367.	RIC IX 7 (b) i (a)
281.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	SMAQP	/A	364- 367.	RIC IX 7 (b) i (a)
282.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	SMAQP		367- 375.	RIC IX 11 (b) xvi (a)
283.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	• SMAQP		367- 375.	RIC IX 11 (b) xvii (a)
284.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	SMAQP	/*	367- 375.	RIC IX 18 (b) xix (a)
285.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	SMAQ?		367- 375.	RIC IX 11 (b) xvi (a, b)
286.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	SMAQP		364- 375.	RIC IX 7 (b) xiii (a)/11(b) xvi-xvii (a)
287.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQ?	•	364- polum 367. jesec/	RIC IX 9 (b) ix (a, b)

288.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQP		367- 375.	RIC IX 12 (b) xvi (a)/ xvii (a)
289.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQ?	B·/	364- 367.	RIC IX 9 (b) iii
290.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Are/Aq/ The?		/B	367- 375./ 364- 375.	RIC IX 7 (d) vi/7 (b) ii/ 16/26 (b) vii
291.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Are	?CON		367- 378.	RIC IX 17 (b) xiv/19 (a) xv
292.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Are/Aq		B/	364- 367.	RIC IX 9 (b) vi/9 (b) ii
293.	Ae 3 D N VALENS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Con	CONSB	*/	364- 375.	RIC IX 21 (c)
294.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Rom	R ·QVARTA		364- 375.	RIC IX 15/23 (b) xii (b)
295.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R·QVART A		364- 375.	RIC IX 17/24 (b) xii (b)
296.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R ·SECVND A		364- 375.	RIC IX 17/24 (b) x (b)
297.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	SM list RT		367- 378.	RIC IX 24/28 (a) xv

298.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R·QVART A	364- 375.	RIC IX 17/24 (b) xii (b)
299.	Ae 3 D N VALENS? P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R·PRIMA?	364- 375.	RIC IX 17/24 (b) ix
300.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R·QVART A	364- 375.	RIC IX 15/23 (b) xii (b)
301.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R·QVART A	364- 375.	RIC IX 17/24 (b) xii (b)
302.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R·QVART A	364- 375.	RIC IX 17/24 (b) xii (b)
303.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R PRIMA	364- 375.	RIC IX 17/24 (b) ix
304.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R?A??	364- 375.	RIC IX 17/24 (b) ix-xii
305.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	·?SISC	364- 367.	RIC IX 5 (b) ii
306.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	·BSISC	364- 367.	RIC IX 5 (b) ii
307.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	·BSISC	364- 367.	RIC IX 5 (b) ii
308.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	?SISC /R	367- 375.	RIC IX 14 (b) x
309.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	·BSISC	367- 375.	RIC IX 5 (b) ii

310.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	•ASISC		364- 367.	RIC IX 7 (b) ii
311.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	DASISC	*A/	364- 367.	RIC IX 7 (b) vii
312.	Ae 3 D N VALENS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ASISC	D/S	364- 367.	RIC IX 15 (b) xiii
313.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	•ASISC		364- 367.	RIC IX 7 (b) ii
314.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ASISC?	R SIM 1/S •	367- 375.	RIC IX 15 (b) xxxvii
315.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ASISCR	*RO/ M	367- 375.	RIC IX 15 (b) xxiii
316.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ΔSISC	D/S	367- 375.	RIC IX 15 (b) xiii
317.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	?SISC	*P/M	367- 375.	RIC IX 15 (b) xvii
318.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	•ASISC	R/	367- 375.	RIC IX 15 (b) x
319.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ASISC	*P/M	367- 375.	RIC IX 15 (b) xvii
320.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ASISC	*F/M	367- 375.	RIC IX 15 (b) xvi
321.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	?SISCVE?	R SIM 1/S •	367- 375.	RIC IX 15 (b) xxxvii

322.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ASISCE	A SIM 2/ F	367- 375.	RIC IX 15 (b) xxxiii
323.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ASISC	*F/S	367- 375.	RIC IX 15 (b) xv
324.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	ASISC	*P/ •M	367- 375.	RIC IX 15 (b) xviii
325.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	?ASISC		364- 367.	RIC IX 7 (b) i-iv
326.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	The	TES	*/•Γ	364- 375.	RIC IX 16/26 (b) xvii
327.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	The	TES	vijena c/Δ	364- 375.	RIC IX 16/26 (b) xx (a)
328.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	The	•TES	/•A	364- 375.	RIC IX 16/26 (b) xiii
329.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	The	TESΓ	/•*	364- 375.	RIC IX 16/26 (b) iii
330.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	The	TES	A/vije nac	364- 375.	RIC IX 18/27 (b) xx
331.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	The		•V/A	364- 375.	RIC IX 18/27 (b) xxvii
332.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	The	TES	•Γ/	364- 375.	RIC IX 18/27 (b) xii

333.	Ae 3 (D N VALEN)-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	SMAQ
334.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	The	TES
335.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM		
336.	Ae 3 (D N VALEN)-S P F AVG	GLORIA RO- MANORVM		
337.	Ae 3 D N VALEN(- S P F AVG)	SECVRITAS REIPVBLICAE		
338.	Ae 3 D N VALENS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE		
339.	Ae 4 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE		
340.	Ae 3 (D N VA)LEN - S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE		
341.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE		
342.	Ae 3 D N V(?) -S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE		
343.	Ae 3 (D N V)ALEN(- S P F AVG)	SECVRITAS REIPVBLICAE		
344.	Ae 3 (D N VALEN)-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE		
345.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE		
346.	Ae 3 D N VALEN(-S P F AVG)	SECVRITAS REIPVBLICAE		/
347.	Ae 3 D N VALEN-S P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE		
348.	Ae 3 D N VALEN-(S P F AVG)	SECVRITAS REIPVBLICAE		

349.	Ae 3 D N V(?) - S P F AVG	negativ aversa					
Valentinianus I. ili Valens							
350.	Ae 3 D N VAL(?) S P F AVG	GLORIA ROMANORVM	Aq	•SMAQS		367-375.	RIC IX 11 (a, b) xvii (b)
351.	Ae 3 D N VAL(?)	GLORIA ROMANORVM	Sis		/R	367-375.	RIC IX 14 (a, b) x (a, b)
Gratianus (367.-383.)							
352.	Ae 3 D N GRATIA-NVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQS	*/•	375-378.	RIC IX 18 (b) xix (b)
353.	Ae 3 D N GRATIA-NVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	SMAQP	*/•	375-378.	RIC IX 18 (b) xix (a)
354.	Ae 3 D N GRATIA-NVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq	•SMAQP		367-375.	RIC IX 12 (c) xvii (a)
355.	Ae 3 D N GRATIA-NVS P F AVG	GLORIA ROMANORVM	Con	CONS?	vijena c/palm ina grana	367-375.	RIC IX 41 (d)
356.	Ae 3 D N GRATIA-NVS P F AVG	GLORIA ROMANORVM	Sis	ΓSISC	M/?	367-375.	RIC IX 14 (c) xvi-xvii
357.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA ROMANORVM	Sis	ΓSISC	M/*F	367-375.	RIC IX 14 (c) xvi?
358.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA ROMANORVM	Sis	ΔSISCA	S•/C SIM 1	367-375.	RIC IX 14 (c) xxxviii

359.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΓSISC	S/D	367- 375.	RIC IX 14 (c) xiii
360.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΔSISCR	Q/*R O	367- 375.	RIC IX 14 (c) xxv
361.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΔSISC	S•/C SIM 1	367- 375.	RIC IX 14 (c) xxxviii
362.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΔSISCVE	F/R SIM 1	367- 375.	RIC IX 14 (c) xxxv
363.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΔSISCE	S•/R SIM 1	367- 375.	RIC IX 14 (c) xxxvii
364.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΓSISC	M/*F	367- 375.	RIC IX 14 (c) xvi
365.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΔSISCE	F/A SIM 2	367- 375.	RIC IX 14 (c) xxxiii
366.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΓSISC	M/*F	367- 375.	RIC IX 14 (c) xvi
367.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΓSISC	S/D	367- 375.	RIC IX 14 (c) xiii
368.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΔSISC?	S•/C ?	367- 375.	RIC IX 14 (c) xxxviii
369.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΓSISC	S/*F	367- 375.	RIC IX 14 (c) xv

370.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	?SISC	M/ *P	367- 375.	RIC IX 14 (c) xvii
371.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΔSISCE	S•/R SIM 1	367- 375.	RIC IX 14 (c) xxxvii
372.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΔSISC?	F/ R SIM 2	367- 375.	RIC IX 14 (c) xxxv
373.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	ΔSISC?	F/R SIM 2	367- 375.	RIC IX 14 (c) xxxv
374.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	*?SISC	/D	367- 375.	RIC IX 14 (c) xi
375.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	*ASISC	D/	367- 375.	RIC IX 15 (c) xi
376.	Ae 2 D N GRATIA-NVS P F AVG	REPARATIO REIPVB	Sis	BSISC		378- 383.	RIC IX 26 (a) ii
377.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	The	TES	*/*A	364- 375.	RIC IX 16/26 (c) xvii
378.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	The	TES	/Γ	364- 375.	RIC IX 16/26 (c) viii
379.	Ae 3 D N GRATIANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	The	TES	?V/Γ	367- 375.	RIC IX 27 (c) xxxiii/xx xviii

Valentinianus I. ili Gratianus

380.	Ae 3 (?) - ANVS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Sis	SISC	S• / R	367- SIM 1 375.	RIC IX 14 (a, c) xxxvii
381.	Ae 3 ?	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	SISC	D/	367- 375.	RIC IX 15 (a, c) xi (a, b)
382.	Ae 3 (?) - ANVS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis		*F/M	367- 375.	15 (a, c) xv
Valentinianus II. (375.-392.)							
383.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	CONCOR-DIA AVGGG	Aq	SMAQ?		378- 383.	RIC IX 32 (c)
384.	Ae 3 D N VALENTINIANVS P F AVG	CONCOR-DIA AVGGG	Sis	ASISC		375- 378.	RIC IX 27 (b)
385.	Ae 3 D N VALENTINI-ANVS P F AVG	VIRTVS AVGGG	The	TES		383- 388.	RIC IX 61 (a)
Valentinianus I. ili Valentinianus II.							
386.	Ae 3 D N VALENT(?)	SECVRITAS REIPVBLICAE					
Gratianus ili Valentinianus II.							
387.	Ae 4 ATI	VOT?					

Valentinijanova dinastija

388. Ae 3 ?	GLORIA ROMANORVM	Aq	SMAQP	/*	367-375.	RIC IX 11 (a-c) xviii (a)
389. Ae 3 ?	GLORIA ROMANORVM	Cons	CONSP		364-367.	RIC IX 16 (a-c)
390. Ae 3 ?	GLORIA ROMANORVM	The	(TES)	vijena c/·A	367-375.	RIC IX 26 (a, b) xxi
391. Ae 3 D N VA(?)	GLORIA ROMANORVM					
392. Ae 3 D N VALEN(?)	GLORIA ROMANORVM					
393. Ae 3 (?) S P F (AVG)	GLORIA ROMANORVM					
394. Ae 3 ?	GLORIA ROMANORVM			(?)		
395. Ae 4 ?	GLORIA ROMANORVM					
396. Ae 3 ?	GLORIA ROMANORVM					
397. Ae 3 ?	GLORIA ROMANORVM					
398. Ae 3 ?	GLORIA ROMANORVM					
399. Ae 4 ?	GLORIA ROMANORVM					
400. Ae 3 ?	GLORIA ROMANORVM					
401. Ae 3 ?	GLORIA ROMANORVM					

402. Ae 4 ?		GLORIA RO- MANORVM				
403. Ae 3 ?		GLORIA RO- MANORVM				
404. Ae 3 ?		GLORIA RO- MANORVM				
405. Ae 3 ?		GLORIA RO- MANORVM				
406. Ae 3 ?		GLORIA RO- MANORVM		RAN		
407. Ae 4 D N V(?)		GLORIA RO- MANORVM				
408. Ae 3 (?)AVG		SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	SECVNDA	364- 375.	RIC IX 17 (a-c) ili 24 (a- c)
409. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	R PRIMA	364- 375.	17/24 (a- c) ix (a)
410. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE	Rom	(R)QVAR(TA)	364- 375.	RIC IX 15/23 xii (a, b)
411. Ae 4	?	SECVRITAS REIPVBLICAE	Sis	•AS(ISC)	364- 367./367- 375.	RIC IX 15 (a-c)
412. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq/ The	vijena c/	367- 375.	RIC IX 12 (a-c) xiv (a, b) ili 18/27 (a, b) vi

413. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE	Aq/Con s/The	B/	364- 367./36 9(a, b) vi 7-375. (a-c)/ 42 (b)/ 27 (c) viii
414. Ae 3	D N VA(?)	SECVRITAS REIPVBLICAE	Are/Lug	OF/I	
415. Ae 3	(?) P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE			
416. Ae 3	D N VA(?)	SECVRITAS REIPVBLICAE		*/	
417. Ae 3	(?)- ANVS	SECVRITAS REIPVBLICAE			
418. Ae 3	(?)-VS P F AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE			
419. Ae 4	?	SECVRITAS REIPVBLICAE			
420. Ae 4	?	SECVRITAS REIPVBLICAE			
421. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE			
422. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE			
423. Ae 4	?	SECVRITAS REIPVBLICAE			
424. Ae 4	?	SECVRITAS REIPVBLICAE			
425. Ae	?	SECVRITAS REIPVBLICAE		/	
3/4					
426. Ae	(?)VS AVG	SECVRITAS REIPVBLICAE			
3/4					

427. Ae 4	?	SECVRITAS REIPVBLICAE
428. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE
429. Ae 4	?	SECVRITAS REIPVBLICAE
430. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE
431. Ae 4	?	SECVRITAS REIPVBLICAE
432. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE
433. Ae 4	?	SECVRITAS REIPVBLICAE
434. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE
435. Ae 3 (?) - ANVS P F AVG		SECVRITAS REIPVBLICAE
436. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE
437. Ae 4	?	SECVRITAS REIPVBLICAE
438. Ae 3 (?) LEN(?)		SECVRITAS REIPVBLICAE
439. Ae 3 D N V(?)		SECVRITAS REIPVBLICAE
440. Ae 3	?	SECVRITAS REIPVBLICAE
441. Ae 4 D N V(?)		SECVRITAS REIPVBLICAE
442. Ae 4	?	SECVRITAS REIPVBLICAE

443. Ae 3 D N VALEN(?)   RESTITVTOR
REIP(VBLICAE)

444. Ae 4 (D N) VAL(?)   ?

Theodosius I. (379.-395.)

445. Ae 4 D N THEODOSIVS P   VICTOR-IA   Aq?   383-   RIC IX
FAVG   AVGGG?   388.   47 (b)?

446. Ae 3 D N THEODO-SIVS P F   GLORIA RO-   Sis   BSISC   383-   RIC IX
AVG   MANORVM   387.   38 (b)

447. Ae 2 D N THEODO-SIVS P F   REPARATIO   Sis   ASISC   378-   RIC IX
AVG   REIPVB   388.   26 (c) i

448. Ae 4 D N THEODO-SIVS P F   VICTOR-IA   Rom   R?   :   383-   RIC IX
AVG   AVGGG   388.   57 (c)

449. Ae 3 D N THEODO-SIVS P F   ?
AVG

Gratianus, Valentinianus II. ili Theodosius I.

450. Ae 2   ?   REPARATIO   Rom   SMRT   378-   RIC IX
REIPVB   383.   43 (a-d)

Gratianus, Valentinianus II., Theodosius I. ili Arcadius

451. Ae 4   ?   VOT XX MVLTV
XXX   378-
388.

Magnus Maximus (383.-388.)

452. Ae 2 D N MAG MAXI-MVS P   REPARATIO   Lug   LVGS   383-   RIC IX
F AVG   REIPVB   388.   32

Arcadius (383.-408.)

453. Ae 4 D N ARCADIVS P F   VOT V   Nic   SMNA   378-   RIC IX
AVG   383.   37 (c)

454. Ae 4 D N ARCADIVS (?) P F   SALVS   ₰/   383-
AVG   REIPVBLICAE   403.

455. Ae 4 D N ARCAD(I-VS P F   SALVS   ₰/   383-
AVG)   REIPVBLICAE   403.

Honorius (393.-423.)

456.	Ae 3	D N HONORI-VS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq/Sis			408- 423.	RIC X 1355- 1356, 1358- 1359,13 67
457.	Ae 3	D N HONORI-VS P F AVG	GLORIA RO- MANORVM	Aq	AQP		409- 410.	RIC X 1358
458.	Ae 4	D N HONOR-IVS P F AVG	SALVS REIPVBLICAE	Rom	?	ꝑ?/	388- 393.	RIC IX 64 (d)
459.	Ae 4	D N HONORI-VS P F AVG	VICTOR-IA AVGGG	Rom	RM	?/	408- 423.	RIC X 1357
460.	Ae 2	D N HONORIVS P F AVG	?					
?								
461.	Ae 3	?	?					
462.	Ae 3	?	?					
463.	Ae 3	?	?					
464.	Ae 3	?	?					
465.	Ae 3	?	?					
466.	Ae 3	?	?					
467.	Ae 3	?	?					
468.	Ae 3?	?	?					
469.	Ae 3?	?	?					
470.	Ae	?	?					
		3/4?						
471.	Ae	?	?					
		3/4?						
472.	Ae	?	?					
		3/4?						
473.	Ae 4	?	VICTOR-IA AVG/AVGGG ?					

474. Ae 4	?	VICTOR-IA AVGGG?	
475. Ae 4	?	?	
476. Ae 4	?	?	
477. Ae 4	?	?	
478. Ae 4	?	?	
479. Ae 4	?	?	
480. Ae 4	?	?	/?
481. Ae 4	?	?	
482. Ae 4	?	?	
483. Ae 4	?	?	
484. Ae 4	?	?	
485. Ae 4	?	?	
486. Ae 4	?	?	
487. Ae 4	?	?	
488. Ae 4	?	?	
489. Ae 4	?	?	
490. Ae 4	?	?	
491. Ae ?	?	?	
492. Ae ?	?	?	
493. Min	?	?	
494. Min	?	?	
495. ?	?	?	
496. ?	?	?	
497. ?	?	?	
498. ?	?	?	
499. ?	?	?	
500. ?	?	?	

RIMSKI PROVINCIJALNI NOVAC

Gordianus III. (238.-244.) ili Philippus I. (244.-249.)

501.	VB	?	P M S COL VIM	Vim	AN V	244.	AMNG I/I 92/100
	(S)						

Philippus I. (244.-249.)

502.	VB	IMP M IVL	P M S COL VIM	Vim	AN VI	244-	Borić
	(S)	PHILIPPVS AVG				245.	Brešković 668; AMNG I/I 102

503.	VB	IMP M IVL	P M S COL VIM	Vim	AN V	244.	Borić
	(S)	PHILIPPVS AVG					Brešković 541; AMNG I/I 100

Traianus Decius (249.-251.)

504.	VB	IMP TRAIANVS	P M S COL VIM	Vim	AN XI	249.	Borić
	(S)	DECIVS AVG					Brešković 1092- 1099; AMNG I/I 125

505.	SB	IMP TRAIANVS	P M S COL VIM	Vim	AN X(?)	249/250.	Borić
	(Dp)	DECIVS AVG					Brešković 1148, 1156- 1186; AMNG I/I 125/127

1. MPS-8478, 1995. nalaz iza križa (Kuzelin?) Kraljev hrast, 17 x 18 mm, 2.86 g, 7 h, jedva istrošen.
2. MPS-8687, Kuzelin 1980, S-4 ili 5 (prema usmenoj informaciji V. Sokola), 17.5 x 18 mm, 2.79 g, 6 h, istrošen.
3. MPS-8449, Kuzelin 2004., krčenje šikare, N 45° 57' 590"; E 16° 08' 011", 27 x 27 mm, 13.72 g, 6 h, jako istrošen, određen temeljem portreta.
4. MPS-8411, Kuzelin 2002., put u bazu na vrhu, površinski nalaz, N.33, 26.5 x 27 mm, 11.25 g, 12 h, jako istrošen.
5. MPS-3537, nema terenskih podataka, 17 x 18 mm, 2.70 g, 6 h, jedva istrošen.
6. MPS-8450, Kuzelin 1980, S-4 ili S-5 (prema usm.inf. V. Sokola), 32 x 32 mm, 21.57 g, 5 h, istrošen.
7. MPS-8436, Kuzelin 1996., izvan bedema (S-5), iskop br. 3, 160-180 cm, 27 x 26 mm, 9.17 g, 11 h, jako istrošen. Objavljeno u Sokol 1998, br. 139 (inv. ozn. 231/97).
8. MPS-4268, nema terenskih podataka, 25 x 25 mm, 10.79 g, 6 h, neistrošen.
9. MPS-8438, Kuzelin 1985, sonda 14, N. 42, 28.5 x 29 mm, 8.38 g, 6 h, jako istrošen. Objavljeno u Sokol 1998, br. 140 (inv. ozn. 232/97).
10. MPS-8399, Kuzelin 1988, sonda 16, □ B, antički sloj, 28.5 x 30.5 mm, 17.27 g, 6 h, jako istrošen, određen temeljem portreta.
11. MPS-4269, nema terenskih podataka, 17 x 16 mm, 3.06 g, 6 h, jedva istrošen.
12. MPS-8333, Kuzelin 2002., unutar bedema, iskop VI, □ B, sloj I, 0-20-30 cm, N. 52, 18.5 x 25 mm, 8.97 g, 10 h, jako istrošen.
13. MPS-8707, Kuzelin 2004., kv. 25, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 30 x 32 mm, 17.44 g, 1 h, istrošen.
14. MPS-8437, Kuzelin 1996., izvan bedema (S-5), iskop br. 3, 160-180 cm, 30 x 31 mm, 21.34 g, 12 h, jako istrošen.
15. MPS-8328, Kuzelin 2002., unutar bedema, iskop VI., □ B, I. sloj 0-20 cm, N. 65, 29 x 16 mm, 5.64 g, ? h, potpuno istrošen, prepolovljen.
16. MPS-8329, Kuzelin 2002., unutar bedema, iskop VI., □ B, I. sloj 0-20 cm, N. 65, 26 x 26 mm, 10.65 g, ? h, jako istrošen.
17. MPS-8584, Kuzelin 1991., kv. 11, □ A, I. sloj, N. 37, 24.5 x 25 mm, 5.61 g, ? h, potpuno istrošen.
18. MPS-8139, Kuzelin 2015., sonda 1, SJ 1, G6, ▼509.15, PN. 43, 28.5 x 28.5 mm, 17.84 g, 12 h, istrošen.

19. MPS-3301, Kuzelin 1996., izvan zida, III. sloj, 30/40 cm, 21.5 x 22.5 mm, 3.80 g, 1 h, jedva istrošen, probušen.
20. MPS-8344, Kuzelin 1998., kv. , X, □ D, 20-30 cm, 20.5 x 21 mm, 2.66 g, 6 h, istrošen.
21. MPS-8507, Kuzelin 1991., kv. 11, □ A, 20-30 cm, N. 38, 19 x 19 mm, 2.16 g, 10 h, istrošen.
22. MPS-8263, Kuzelin 2013., kv. 15, □ D, sloj 1, P. EV. 23, 20 x 22.5 mm, 3.51 g, 10 h, jako istrošen.
23. MPS-8721, Kuzelin 2000., A2/2000., površinski nalaz, 20 x 21 mm, 2.82 g, 6 h, istrošen.
24. MPS-8341, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 21 x 20 mm, 2.36 g, 11 h, istrošen.
25. MPS-8441, Kuzelin 1988., sonda 17, □ A, 18 x 18 mm, 1.30 g, 12 h, potpuno istrošen.
26. MPS-8461, Kuzelin 1999., sonda 5, van bedema, 40 cm, 18.5 x 20.5 mm, 2.07 g, 12 h, jako istrošen.
27. MPS-8543, Kuzelin 1999., kv. X, □ D, izbačena zemlja na sjever, 19 x 18.5 mm, 3.01 g, 12 h, istrošen.
28. MPS-8544, Kuzelin 1992., kv. 18, C, 1/2 sloj, 19 x 19 mm, 1.98 g, 12 h, jedva istrošen. Objavljeno u Sokol 1998, br. 141 (inv. ozn. 233/97).
29. MPS-4270, nema terenskih podataka, 20 x 24 mm, 2,38 g, 12 h, jedva istrošen.
30. MPS-8144, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 14, A7, ▼ 504.28, PN. 181, 17 x 16 mm, 1.82 g, 9 h, istrošen.
31. MPS-8145, Kuzelin 2015., sonda 1, SJ 2, F7, ▼ 508.88, PN. 205, 16 x 15 mm, 2.18 g, 10 h, istrošen.
32. MPS-8349, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 17 x 18 mm, 2.47 g, 7 h, istrošen.
33. MPS-8350, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 18 x 20 mm, 2.05 g, 1 h, jedva istrošen.
34. MPS-8354, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 19 x 20.5 mm, 2.87 g, 10 h, jedva istrošen.
35. MPS-8606, Kuzelin 1997., kv. 37, □ B, površinski nalaz, N. 127, 18 x 19 mm, 2.38 g, 6 h, jedva istrošen.
36. MPS-8685, Kuzelin 2004., kv. 25, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 17.5 x 17.5 mm, 2.78 g, 4 h, istrošen.
37. MPS-8362, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 21 x 19 mm, 1.96 g, 12 h, potpuno istrošen.

38. MPS-8365, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 21 x 21.5 mm, 3.15 g, 12 h, jedva istrošen.
39. MPS-8367, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 17.5 x 18.5 mm, 2.04 g, 11 h, istrošen.
40. MPS-8381, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 16.5 x 18 mm, 2.16 g, 1 h, istrošen, greška u kovanju (dvaput udaren avers).
41. MPS-8537, Kuzelin 1988., površinski nalaz, B-17, 29.7.1988., 20.5 x 21 mm, 1.91 g, ? h, avers potpuno istrošen, revers jako istrošen.
42. MPS-8410, Kuzelin 1982., sonda IV, III. sloj, 90-95/100 cm, 21 x 22 mm, 3.27 g, 7 h, jedva istrošen.
43. MPS-8452, Kuzelin 1998., kv. X, □ C, 20 cm, 20 x 22 mm, 3.20 g, 6 h, istrošen.
44. MPS-8522, Kuzelin 1996., van bedema, nasuprot sonde 5, IV. sloj, 60-80 cm, nađeno u krugu od 1 m, 21.5 x 17.5 mm, 1.71 g, 12 h, istrošen. Objavljeno u Sokol 1998, br. 142 (inv. ozn. 234/97).
45. MPS-8588, Kuzelin 1983., 11 mj., sonda 9, 20.5 x 21 mm, 3.02 g, 7 h, istrošen.
46. MPS-8595, Kuzelin 1998., kv. 37, □ C, 20-25 cm, N. 146, 19 x 17 mm, 2.10 g, 11 h, istrošen.
47. MPS-8534, nema terenskih podataka, 21.5 x 22.5 mm, 2.99 g, 6 h, istrošen.
48. MPS-8559, Kuzelin 1982., 7. mj., sonda 3, 19 x 22 m, 1.48 g, 1 h, jedva istrošen.
49. MPS-8547, Kuzelin 1998., kv. 37, □ C, II. sloj 20-30 cm, 19 x 17.5 mm, 2.12 g, 1 h, istrošen.
50. MPS-8563, Kuzelin 1991., kv. 11, □ B, 20-30 cm, N. 39, 21 x 20 mm, 1.96 g, 1 h, istrošen.
51. MPS-8579, Kuzelin 2000., površinski nalaz, N. 117, 18 x 19.5 mm, 2.23 g, 1 h, istrošen.
52. MPS-8580, Kuzelin 2000., površinski nalaz, N. 117, 19 x 20.5 mm, 2.60 g, 11 h, jedva istrošen.
53. MPS-8586, Kuzelin 1990., kv. 3, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 17 x 17mm, 2.32 g, 1 h, jako istrošen.
54. MPS-8351, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 16.5 x 18.5 mm, 2.73 g, 6 h, jedva istrošen.
55. MPS-8286, Kuzelin 2003., kv. 26, □ D, +/- 30 cm, na zdravici, 17 x 18 mm, 2.37 g, 12 h, istrošen.

56. MPS-8693, Kuzelin 2004., kv. 12, □ C, II. sloj, 20-40 cm, 17.5 x 21 mm, 1.79 g, 11 h, jako istrošen.
57. MPS-8359, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 17 x 18 mm, 2.00 g, 6 h, istrošen.
58. MPS-8275, Kuzelin 2013., kv. Z, P. EV. 12, 17 x 21 mm, 2.85 g, 12 h, jako istrošen.
59. MPS-8570, Kuzelin 1992., kv. 18, □ D, II. sloj, 20 cm, 20 x 17 mm, 2.26 g, 12 h, istrošen.
60. MPS-8601, Kuzelin 1999., sonda 5, 0-20 cm, van bedema, N. 123, 17.5 x 19 mm, 2.12 g, 6 h, jedva istrošen.
61. MPS-8633, Kuzelin 2003., kv. 27, □ C, I/II. sloj, 0-25/35 cm, 21 x 19 mm, 2.32 g, 12 h, jako istrošen.
62. MPS-8682, Kuzelin 2001., površinski nalaz-vrh platoa, sjeverno od kućice, 20 x 21 mm, 2.27 g, 6 h, jedva istrošen.
63. MPS-8360, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 18 x 17 mm, 2.20 g, 6 h, jedva istrošen.
64. MPS-8343, Kuzelin 1998, kv. X, □ D, 20-30 cm, 16 x 19 mm, 2.27 g, 1 h, jako istrošen.
65. MPS-8380, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 21 x 20.5 mm, 2.56 g, 12 h, istrošen.
66. MPS-8313, nema terenskih podataka, 17 x 17 mm, 2.22 g, 12 h, istrošen.
67. MPS-8451, Kuzelin 1998., kv. X, □ C, 20 cm, 19.5 x 21 mm, 2.79 g, 12 h, jako istrošen.
68. MPS-8453, Kuzelin 1998., kv. X, □ C, 20 cm, 19 x 21 mm, 2.42 g, 6 h, jako istrošen.
69. MPS-8509, Kuzelin 1991., sonda 5, van bedema, oko 20 cm, N. 119, 15 x 17 mm, 1.72 g, 6 h, istrošen.
70. MPS-8546, Kuzelin 1998., kv. 37, □ C, II. sloj 20-30 cm, 18.5 x 19.5 mm, 2.34 g, 6 h, istrošen.
71. MPS-4103, Kuzelin 1985., kv. 14, □ B, 40-50 cm, 16.5 x 18 mm, 2.99 g, 12 h, istrošen.
72. MPS-8464, Kuzelin 1999., sonda 6, proširenje unutar bedema, 20-30 cm, N. 30, 20 x 21 mm, 2.06 g, 12 h, jedva istrošen.
73. MPS-8562, Kuzelin 1998., kv. 37, □ C, II. sloj, 20-30 cm, 17 x 18 mm, 2.48 g, 11 h, jako istrošen.
74. MPS-8306, Kuzelin 2002., uz unutarnje lice bedema, iskop III, 0-30/40 cm, N. 54, 18 x 19 mm, 2.73 g, 4 h, istrošen.

75. MPS-8346, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 19.5 x 20.5 mm, 1.91 g, 5 h, istrošen.
76. MPS-8569, Kuzelin 1979., duga sonda, 19 x 19 mm, 2.92 g, 5 h, istrošen.
77. MPS-8293, Kuzelin 1990., površinski nalaz, N. 145, 20 x 22 mm, 3.39 g, 12 h, jako istrošen.
78. MPS-8315, Kuzelin 2009., kv. X (6), □ C, I. sloj, N. 27, 17 x 19 mm, 1.14 g, 12 h, jako istrošen.
79. MPS-8325, Kuzelin 2002., iskop IV, unutarnje lice, 10-40 cm, N. 57, 17.5 x 19 mm, 1.73 g, 12 h, jako istrošen.
80. MPS-8358, Kuzelin 1998, kv. X, □ D, 20-30 cm, 19 x 20 mm, 2.05 g, 11 h, jako istrošen.
81. MPS-3399, nema terenskih podataka, 17 x 21 mm, 2.22 g, 11 h, istrošen.
82. MPS-8303, Kuzelin 2001., oko bedema, III. iskop, I. sloj, 0-20 cm, N. 62, 17 x 18 mm, 1.81 g, 6 h, jako istrošen.
83. MPS-8339, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 18.5 x 17 mm, 2,54 g, 5 h, istrošen.
84. MPS-8342, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 18.5 x 19 mm, 2.05 g, 1 h, jako istrošen.
85. MPS-8363, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 17 x 18.5 mm, 2.54 g, ? h, istrošen.
86. MPS-8412, Kuzelin 1988., S-17, □ B, 60-80 cm, 18.5 x 19 mm, 2.49 g, 11 h, jako istrošen.
87. MPS-8727, Kuzelin 2000., A1/2000 (do 2 m A/2000), 18 x 17.5 mm, 1.83 g, 5 h, jako istrošen.
88. MPS-8605, Kuzelin 1997., kv. 37, □ B, površinski nalaz, N. 127, 18 x 15 mm, 1.08 g, 12 h, jako istrošen.
89. MPS-8356, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 18 x 19.5 mm, 2.54 g, 5 h, jako istrošen.
90. MPS-8557, Kuzelin 1992., površinski nalaz, 17 x 16 mm, 2.04 g, 12 h, jako istrošen. Objavljeno u Sokol 1998, br. 143 (inv. ozn. 235/97).
91. MPS-8680, Kuzelin 2001., uz bedem-pristupni put, zapadni iskop, 35 cm, 21.5 x 20 mm, 2.29 g, 6 h, potpuno istrošen.
92. MPS-8340, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 17.5 x 19 mm, 3.28 g, 6 h, jako istrošen.
93. MPS-8322, Kuzelin 2002., iskop IV, unutarnje lice, 10-20 cm, N. 57, 22 x 21 mm, 2.27 g, 12 h, istrošen.

94. MPS-8667, Kuzelin 2003., kv. 25, □ A, I. sloj, 0-20 cm, 20.5 x 21 mm, 2.54 g, 9 h, jako istrošen.
95. MPS-8479, Kuzelin 1990., kv. 3 zapad (proširenje istok), I. sloj, 0-20 cm, 19 x 20.5 mm, 2.00 g, 12 h, jedva istrošen.
96. MPS-8542, Kuzelin 1999, kv. X, □ D, izbačena zemlja na sjever, 12 x 11 mm, 2.40 g, 12 h, jako istrošen.
97. MPS-8355, Kuzelin 1998, kv. X, □ D, 20-30 cm, 18 x 19 mm, 1.52 g, 11 h, jako istrošen.
98. MPS-8555, Kuzelin 1999., □ C, 0-10 cm, N. 121, 20.5 x 20.5 mm, 2.41 g, 6 h, istrošen.
99. MPS-8407, Kuzelin 1990., kv. 2, zapad, □ B, 0-20 cm, 17 x 17 mm, 0.78 g, 6 h, istrošen.
100. MPS-8324, Kuzelin 2002., iskop IV, unutarnje lice, 10-40 cm, N. 57, 20 x 19 mm, 2.62 g, 5 h, jako istrošen.
101. MPS-4099, Kuzelin 1984., S-8, I. sloj, humus, 17 x 18 mm, 2.26 g, 6 h, jedva istrošen.
102. MPS-8454, Kuzelin 1988., površinski nalaz, kv. 35, □ C i sjeverna polovica □ D-A, 22.5 x 19.5 mm, 3.71 g, 12 h, jako istrošen.
103. MPS-8428; Kuzelin 1991., kv. 11, □ B, 40-45 cm, N. 134, 17 x 17 mm, 1.87 g, 10 h, jedva istrošen.
104. MPS-8416, Kuzelin 1999., nastavak sonde(...) istok, 30 cm, 16 x 15 mm, 1.73 g, 5 h, jedva istrošen.
105. MPS-8268, Kuzelin 2013., kv. Z, 2 bloka, ispod iskopa kv. , P. EV. 15, 19.5 x 18.5 mm, 2.47 g, 6 h, jako istrošen.
106. MPS-3562, Kuzelin 2001., III. iskop (zapadno od bedema), I. sloj (0-20 cm), 20 x 22 mm, 2.49 g, 1 h, jedva istrošen.
107. MPS-8345, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 16 x 17 mm, 2.28 g, 11 h, istrošen.
108. MPS-8426, Kuzelin 1998., kv. X, □ C, 0-20 cm, 22. 5x 21.5 mm, 2.72 g, 12 h, istrošen.
109. MPS-8455, Kuzelin 1988., površinski nalaz, kv. 35, □ C i sjeverna polovica D-A, 16.5 x 16 mm, 1.71 g, 11 h, istrošen.
110. MPS-8361, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 22 x 19 mm, 3.00 g, 7 h, istrošen.
111. MPS-8593, Kuzelin 1998., kv. 37, □ C, 20-25 cm, N. 146, 16.5 x 17 mm, 1.97 g, 6 h, istrošen.

112. MPS-8420, Kuzelin 1999., van bedema, S-6, II-III. sloj, 40-45 cm, 18.5 x 17 mm, 1.87 g, 11 h, jako istrošen.
113. MPS-8401, Kuzelin 1988., sonda 16, □ B, antički sloj, 17 x 17 mm, 2.24 g, 12 h, jako istrošen.
114. MPS-8523, Kuzelin 1991., šut ispred kvadranta 2, 6.8.1991., 22 x 19 mm, 2.67 g, 6 h, jedva istrošen. Objavljeno u Sokol 1998, br. 144 (inv. ozn. 236/97).
115. MPS-8472, Kuzelin 1995., rov na spoju s vanjskom stranom bedema, S 1-2, I. sloj, 0-20 cm, 17.5 x 19 mm, 1.90 g, 12 h, istrošen.
116. MPS-8418, Kuzelin 1999., van bedema, S-6, II-III. sloj, 40-45 cm, 17.5 x 20 mm, 1.88 g, 12 h, jako istrošen.
117. MPS-8613, Kuzelin 1999., sonda 6, unutar bedema, proširenje produžetka, N. 118, 20 x 20 mm, 2.92 g, 6 h, jedva istrošen.
118. MPS-8431, Kuzelin 1982., sonda 5, □ B, iznad poda, 15-30 cm, proširenje iskopa, 13. 11., 21 x 21 mm, 3.99 g, 11 h, jedva istrošen.
119. MPS-8665, Kuzelin 2003., kv. 12, □ B, I. sloj, 0-20 cm, 20 x 17.5 mm, 2.29 g, 6 h, jako istrošen, izlomljen prikaz na reversu.
120. MPS-8664, Kuzelin 2003., kv. 27, □ C, I/II. sloj, 0-25/35 cm, 17 x 17.5 mm, 1.85 g, 6 h, istrošen.
121. MPS-8532, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 0-20 cm, 22 x 21 mm, 2.20 g, 6 h, istrošen.
122. MPS-8672, Kuzelin 2003., kv. 12, □ B, I. sloj, 0-20 cm, 15 x 18.5 mm, 2.07 g, 11 h, istrošen.
123. MPS-8347, Kuzelin 1998, kv. X, □ D, 20-30 cm, 16 x 18.5 mm, 1.78 g, 7 h, istrošen.
124. MPS-8666, Kuzelin 2003., iskop VII, produženje, 0-20/30 cm, 17 x 16 mm, 2.14 g, 5 h, istrošen.
125. MPS-8698, Kuzelin 2004., kv. 9, □ A, I/II. sloj, 0-20/30 cm, 16.5 x 19 mm, 2.13 g, 6 h, istrošen.
126. MPS-8357, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 17 x 19 mm, 1.96 g, 6 h, jedva istrošen.
127. MPS-3381, nema terenskih podataka, 16 x 20 mm, 1.80 g, 6 h, istrošen.
128. MPS-8285, Kuzelin 2006., kv. 14, □ D-A, I. sloj, N. 51, 20 x 21 mm, 1.95 g, 6 h, jako istrošen.
129. MPS-8309, Kuzelin 2005., kv. 13, □ B, 0-12 cm, 15 x 19.5 mm, 1.00 g, 6 h, jako istrošen.
130. MPS-8353, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 16 x 17.5 mm, 1.14 g, 7 h, istrošen.

131. MPS-8681, Kuzelin 2001., površinski nalaz, vrh platoa-sjeverno od kućice, 19 x 20 mm, 2.63 g, 6 h, jako istrošen.
132. MPS-8379, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 19.5 x 18 mm, 2.89 g, 12 h, istrošen.
133. MPS-8635, Kuzelin 2003., kv. 12, □ B, I/II sloj, 0-25/35 cm, 21 x 17.5 mm, 2.15 g, 10 h, jako istrošen.
134. MPS-8314, Kuzelin 2009., kv. X (6), □ C, I. sloj, N. 27, 18 x 20 mm, 3.61 g, 12 h, jako istrošen.
135. MPS-8652, Kuzelin 2003., kv. 29, □ D, I/II. sloj, 0-25/35 cm, 17 x 19.5 mm, 2.39 g, 11 h, istrošen.
136. MPS-8373, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 19.5 x 19.5 mm, 2.48 g, 6 h, jako istrošen.
137. MPS-8444, Kuzelin 1989., kv. I, □ B, 18 x 22 mm, 2.16 g, 6 h, jako istrošen.
138. MPS-8603, Kuzelin 1996., izvan bedema, S-5, VI. sloj, 100-120 cm, N. 318, 15 x 19 mm, 1.56 g, 11 h, istrošen.
139. MPS-8366, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 16 x 20.5 mm 1.40 g, 5 h, jako istrošen.
140. MPS-8711, Kuzelin 2005., kv. 16, □ A, I. sloj, 0-15/20 cm, 18 x 20 mm, 1.51 g, 6 h, jako istrošen.
141. MPS-8539, Kuzelin 1999., sonda 6, proširenje unutar bedema, 20-30 cm, N. 30, 16 x 17 mm, 2.05 g, 5 h, jako istrošen.
142. MPS-8398, Kuzelin 1989., površinski sloj, 16 x 18.5 mm, 3.62 g, 6 h, istrošen.
143. MPS-8602, Kuzelin 1999., sonda 5, 0-20 cm, van bedema, N. 123, 21 x 17 mm, 2.28 g, 6 h, istrošen.
144. MPS-8311, Kuzelin 2004., kv. 33, □ A, 15 x 14 mm, 1.97 g, 12 h, istrošen.
145. MPS-8266, Kuzelin 2013., kv. Ž, □ C/D, P. EV. 5, 16 x 16.5 mm, 2.14 g, 6 h, jako istrošen.
146. MPS-8289, Kuzelin 2005., kv. 5, □ D, I. sloj, 22 x 19 mm, 2.46 g, 12 h, istrošen.
147. MPS-8320, Kuzelin 2006., kv. 14, D-A, I/II, N. 28, 16 x 15 mm, 1.93 g, 12 h, istrošen.
148. MPS-8415, Kuzelin 1999., nastavak sonde (...) istok , 30 cm, 17.5 x 17 mm, 1.08 g, 11 h, jako istrošen.
149. MPS-8462, Kuzelin 1999., sonda 5, van bedema, 40 cm, 15 x 9.5 mm, 0.47 g, 6 h, fragmentiran, jako istrošen.

150. MPS-8352, Kuzelin 1998, kv. X, □ D, 20-30 cm, 15.5 x 19 mm, 2.01 g, 10 h, jako istrošen.
151. MPS-8417, Kuzelin 1999., nastavak sonde(...) istok, 30 cm, 17.5 x 19 mm, 1.61 g, 12 h, jako istrošen.
152. MPS-8691, Kuzelin 2004., kv. 12, □ C, II. sloj, 20-40 cm, 21.5 x 16 mm, 1.68 g, 6 h, jako istrošen.
153. MPS-8469, Kuzelin 1988., površinski nalaz, deformirani novac, 27. 7., 16 x 12 mm, 1.12 g, 6 h, istrošen, savijen.
154. MPS-8700, Kuzelin 2004., kv. 35, □ C, II. sloj, 20-40 cm, 17 x 20 mm, 1.57 g, 7 h, jako istrošen.
155. MPS-8273, Kuzelin 2013., kv. 7, □ A, sloj I/II, P. EV. 10, 16 x 18 mm, 1.77 g, ? h, jako istrošen.
156. MPS-8434, Kuzelin 1985., sonda 14, □ B, 40 cm, N. 41, 19.5 x 20 cm, 3.23 g, 5 h, istrošen.
157. MPS-8395, Kuzelin 1994., kv. 18, □ A, 20 x 20 mm, 2.87 g, ? h, jako istrošen.
158. MPS-8430, Kuzelin 1999., stara sonda kod ulaza na Kuzelin (br. 16), 20 cm, N. 126, 18 x 17 mm, 2.17 g, 12 h, jako istrošen.
159. MPS-8604, Kuzelin 1996., izvan bedema, S-5, VI. sloj, 100-120 cm, N. 318, 17 x 18 mm, 1.52 g, 7 h, jako istrošen.
160. MPS-8466, Kuzelin 1998., kv. X, □ A, 20 cm, 18 x 21 mm, 1.97 g, 1 h, jako istrošen.
161. MPS-8510, Kuzelin 1978., sonda I, 19.5 x 20 mm, 1.67 g, 12 h, potpuno istrošen.
162. MPS-8617, Kuzelin 1988., površinski nalaz, 29.7.1988., 16 x 16 mm, 1.71 g, 12 h, jako istrošen.
163. MPS-8644, Kuzelin 2003., kv. 28, □ D, I/II. sloj, 0-25/35 cm, 18 x 19.5 mm, 1.45 g, ? h, jako istrošen.
164. MPS-8647, Kuzelin 2003., kv. 12, □ B, I. sloj, 0-20 cm, 17 x 20 mm, 2.14 g, ? h, potpuno istrošen.
165. MPS-8668, Kuzelin 2003., kv. 34, □ D, I. sloj, 0-10/15 cm, 19 x 21 mm, 5.13 g, ? h, potpuno istrošen dva slijepljena novca.
166. MPS-8678, Kuzelin 2001., uz bedem južno od pristupnog puta, II/II. sloj, 15/20-40/50 cm, 18 x 20 mm, 2.20 g, 12 h, jako istrošen.
167. MPS-8348, Kuzelin 1998, kv. X, □ D, 20-30 cm, 18 x 17 mm, 2.18 g, ? h, istrošen.
168. MPS-8719, Kuzelin 2000., kv. 25, □ B, I. sloj, 20-30/35, 20 x 20.5 mm, 4.27 g, 4 h?, potpuno istrošen.

169. MPS-8560, Kuzelin 2000., površinski nalaz na jugozapadnoj strani, u poziciji avarske strelice, N. 148, 22.5 x 23 mm, 7.34 g, ? h, potpuno istrošen.
170. MPS-8576, Kuzelin 1999., površinski nalaz iznad sonde 5, N. 147, 17 x 18 mm, 2.15 g, 12 h?, jako istrošen.
171. MPS-8645, Kuzelin 2003., kv. 34, □ B, I/II. sloj, 0-10-30 cm, 21.5 x 21 mm, 3.42 g, 9 h, jako istrošen.
172. MPS-3357, nema terenskih podataka, 19.5 x 21.5 mm, 2.52 g, 11 h, jako istrošen.
173. MPS-8684, Kuzelin 2004., kv. 56, □ B, II. sloj, 20-35/40 cm, 22 x 21 mm, 3.13 g, 10 h, jedva istrošen.
174. MPS-8377, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 20 x 21.5 mm, 3.10 g, 12 h, jako istrošen.
175. MPS-8376, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 21 x 24 mm, 3.49 g, 6 h, istrošen.
176. MPS-8696, Kuzelin 2004., kv. 9, □ A, I/II. sloj, 0-20/30 cm, 19.5 x 21 mm, 2.85 g, 12 h, istrošen.
177. MPS-3561, Kuzelin 2001., III. iskop (zapadno od bedema), I. sloj, 0-20 cm, 22.5 x 24 mm, 3.75 g, 12 h, jedva istrošen.
178. MPS-4271, nema terenskih podataka, 21 x 22 mm, 2.83 g, 6 h, jedva istrošen.
179. MPS-8512, Kuzelin 1988., sonda 16, □ B, 0-30 cm, 22.5 x 20.5 mm, 1.98 g, 6 h, istrošen.
180. MPS-8548, Kuzelin 1979., sonda "1", 21 x 23.5 mm, 2.18 g, 11 h, istrošen.
181. MPS-8375, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 22 x 22 mm, 3.64 g, 6 h, istrošen.
182. MPS-8594, Kuzelin 1998., kv. 37, □ C, 20-25 cm, N. 146, 21 x 23 mm, 3.96 g, 5 h, istrošen, probušen.
183. MPS-8433, Kuzelin 1985., sonda 14, □ B, 40 cm, N. 41, 26 x 25 mm, 5.82 g, 5 h, istrošen.
184. MPS-8565, Kuzelin 1979., sonda A, kv. III, I. sloj, 24 x 24 mm, 4.37 g, 6 h, istrošen.
185. MPS-8530, Kuzelin 1988., Sonda 17, □ B, 0-60 cm, 28.7.1988., 25 x 22.5 mm, 2.19 g, 5 h, istrošen. Objavljeno u Sokol 1998, br. 145 (inv. ozn. 237/97).
186. MPS-8400, Kuzelin 1988., sonda 16, □ B, antički sloj, 21 x 22 mm, 2.46 g, 11 h, jako istrošen.
187. MPS-8715, Kuzelin 2002., iskop VII, I/II sloj, 0-20/40 cm, 21 x 21.5 mm, 3.30 g, 12 h, jako istrošen.

188. MPS-8278, Kuzelin 2013., kv. Z, P. EV. 12, 20 x 20 mm, 2.59 g, 12 h, istrošen
189. MPS-8697, Kuzelin 2004., kv. 36, □ D, II. sloj, 20-30/40 cm, 19 x 20 mm, 2.49 g, 6 h, jako istrošen.
190. MPS-8427, Kuzelin 1998., kv. X, □ C, 0-20 cm, 17 x 17 mm, 2.18 g, 11 h, jedva istrošen.
191. MPS-8612, Kuzelin 1991., iskop, N. 40, 16.5 x 16.5 mm, 1.51 g, 11 h, istrošen.
192. MPS-8296, Kuzelin 2002., unutar bedema, iskop VI, □ A, sloj II, 20-40 cm, N. 59, 17 x 18.5 mm, 1.94 g, 12 h, jako istrošen.
193. MPS-8661, Kuzelin 2003., kv. 34, □ B, III. sloj, -35/40 cm, 15.5 x 16 mm, 2.13 g, 10 h, jako istrošen.
194. MPS-8458, Kuzelin 1992., kv. 18, □ C, 16.5 x 16.5 mm, 1.31 g, 12 h, istrošen.
Objavljeno u Sokol 1998, br. 146 (inv. ozn. 238/97).
195. MPS-8421, Kuzelin 1999., sonda unutar bedema uz sondu 6 - istok, 20-40 cm, novi produžetak 1999., 16 x 17 mm, 1.34 g, 11 h, istrošen.
196. MPS-8533, Kuzelin 1984., S-13, 25.5., 17 x 17 mm, 1.38 g, 6 h, istrošen.
197. MPS-8390, Kuzelin 1997?, Zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 15 x 17 mm, 2.03 g, 10 h, jako istrošen.
198. MPS-8713, Kuzelin 2005., kv. 16, blok A, I. sloj, 0-15/20 cm, 14.5 x 16 mm, 2.29 g, 5 h, istrošen.
199. MPS-8625, Kuzelin 2004., kv. 33, □ A, I. sloj, 0-20 cm, 15 x 16 mm, 1.31 g, 3 h, istrošen.
200. MPS-8581, Kuzelin 1990., kv. 3-zapad, □ C, I. sloj, 16 x 16 mm, 1.69 g, 2 h, istrošen.
201. MPS-8639, Kuzelin 2003., iskop VII, I/II. sloj, 0-20/30 cm, 14.5 x 16 mm, 1.14 g, 12 h, jako istrošen.
202. MPS-8425, Kuzelin 2002., 2 m (A) unutar bedema, iskop VI, □ A, I. sloj, N. 37, 16.5 x 16 mm, 1.61 g, 11 h, istrošen.
203. MPS-8300, Kuzelin 2002., južni bedem/unutrašnja strana, iskop III, III. sloj, 25-35 cm, N. 56, 15.5 x 16 mm, 2.17 g, 11 h, istrošen.
204. MPS-8694, Kuzelin 2004., kv. 12, □ C, II. sloj, 20-40 cm., 20 x 21 mm, 3.53 g, 6 h, istrošen.
205. MPS-8364, Kuzelin 1998., kv. X, □ D, 20-30 cm, 16.5 x 17.5 mm, 1.48 g, 11 h, istrošen.
206. MPS-8151, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 14, A6, ▼504. 50, PN 173, 14 x 15.5 mm, 1.73 g, 1 h, istrošen.

207. MPS-8536, Kuzelin 1991., kv. 7, □ D, 0-15 cm, N. 133, 15 x 16 mm, 1.32 g, 11 h, istrošen.
208. MPS-8319, Kuzelin 2005., kv. 16, □ D, II. sloj, 13.5 x 14 mm, 1.08, 11 h, jako istrošen.
209. MPS-8397, Kuzelin 1989., površinski sloj, 14.5 x 17 mm, 1.38 g, 6 h, jako istrošen.
210. MPS-8622, Kuzelin 2004., kv. 25, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 13.5 x 14.5 mm, 1.17 g, 5 h, jako istrošen.
211. MPS-8701, Kuzelin 2004., površinski nalaz, pozicija kvadranta 33 i 42, 15 x 15.5 mm, 1.80 g, 7 h, istrošen.
212. MPS-8391, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 16.5 x 17 mm, 1.37 g, 6 h, istrošen.
213. MPS-8598, Kuzelin 1990., kv. 2 zapad, □ A, 13 x 15 mm, 1.25 g, 5 h, istrošen.
214. MPS-8632, Kuzelin 2003., iskop VII., produženje, 0-20/30 cm, 13 x 14 mm, 0.86 g, 12 h, istrošen.
215. MPS-8394, Kuzelin 1994., kv. 28, □ A, 50 cm, N.137, 15 x 16 mm, 1.55 g, 12 h, istrošen.
216. MPS-8149, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 14, A6, ▼504.30, PN 193, 16 x 17 mm, 1.66 g, 6 h, istrošen.
217. MPS-8269, Kuzelin 2013., kv. Z, blok A/B, P.EV. 6, novčić, 17.5 x 17 mm, 2.30 g, 11 h, istrošen.
218. MPS-8630, Kuzelin 2003., kv. 34, □ A, I. sloj, 0-20 cm, 17 x 17 mm, 2.11 g, 6 h, jako istrošen.
219. MPS-8597, Kuzelin 1990., kv. 2 zapad, □ A, 16.5 x 16 mm, 2.02 g, 12 h, istrošen.
220. MPS-8459, Kuzelin 1992., kv. 18, □ A, 1/2 sloj, 0-25 cm, 18 x 19 mm, 2.38 g, 12 h, jedva istrošen. Objavljeno u Sokol 1998, br. 147 (inv. ozn. 239/97).
221. MPS-8517, Kuzelin 1999., sonda 6, prema istoku, unutar bedema, proširenje, 30 cm, 18 x 18 mm, 1.95 g, 11 h, istrošen.
222. MPS-3400, Kuzelin 1998., sonda/blok D, 17 x 17 mm, 1.78 g, 12 h, istrošen.
223. MPS-8489, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 41, 18 x 18 mm, 2.23 g, 5 h, jedva istrošen.
224. MPS-8503, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 55, 16 x 16 mm, 1.53 g, 6 h, jedva istrošen.
225. MPS-8566, Kuzelin 1988., S-17, □ A, 60-80 cm, 18 x 19 mm, 1.90 g, 6 h, jedva istrošen.

226. MPS-8146, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 7, B6, ▼ 504.57, PN. 90, 17 x 17 mm, 1.87 g, 6 h, jedva istrošen.
227. MPS-8321, Kuzelin 2006., kv. 14, □ D-A, I/II. sloj, N. 28, 19 x 19 mm, 1.87 g, 6 h, istrošen.
228. MPS-8290, Kuzelin 2005., kv. 5, □ D, II. sloj, 16 x 18 mm, 1.53 g, 6 h, istrošen.
229. MPS-8484, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 36, 18 x 19 mm, 2.67 g, 12 h, istrošen.
230. MPS-8629, Kuzelin 2003., iskop VII, I. sloj, 0-20/30 cm, 18.5 x 18.5, 1.82 g, 1 h, istrošen.
231. MPS-8674, Kuzelin 2002., iskop III i IV, izbačena zemlja, 19 x 18 mm, 2.30 g, 12 h, jako istrošen.
232. MPS-8657, Kuzelin 2003., kv. 35, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 18.5 x 17 mm, 1.76 g, 6 h, istrošen.
233. MPS-8440, Kuzelin 1994., sonda "Tumul 1", 20 cm, u središtu rova, N. 136, 18 x 20 mm, 3.02 g, 1 h, jedva istrošen.
234. MPS-8446, Kuzelin 1982., sonda 4, 18 x 18.5 mm, 2.14 g, 1 h, jedva istrošen.
235. MPS-8282, Kuzelin 2005., kv. 16, □ A, III. sloj, 18.5 x 19 mm, 2.25 g, 12 h, jedva istrošen.
236. MPS-8556, Kuzelin 1995., spoj sonde 1 i 2 izvan bedema, I. sloj, 0-20 cm, 19.5 x 17 mm, 2.27 g, 6 h, jedva istrošen.
237. MPS-8287, Kuzelin 2001., van bedema, iskop II, južni produžetak, 16.5 x 19 mm, 2.34 g, 6 h, istrošen.
238. MPS-8310, Kuzelin 2004., kv. 33, □ A, 16.5 x 17.5 mm, 2.51 g, 12 h, istrošen.
239. MPS-8448, Kuzelin 1982., sonda 5, 17.5 x 16.5 mm, 2.14 g, 1 h, istrošen.
240. MPS-8463, Kuzelin 1999., sonda 5, van bedema, 40 cm, 15 x 17 mm, 2.43 g, 5 h, jedva istrošen.
241. MPS-8561, Kuzelin 1999., 20 cm, N. 121, 17 x 17.5 mm, 2.21 g, 1 h, jedva istrošen.
242. MPS-8623, Kuzelin 2004., kv. 33, □ D, I. sloj, 0-20/25 cm, 18 x 18.5 mm, 2.08 g, 12 h, jedva istrošen.
243. MPS-4955, Kuzelin 2002., iskop VI, □ A, II-III. Sloj, 35-45 cm, 19.5 x 18 mm, 2.10 g, 11 h, jedva istrošen.
244. MPS-8528, Kuzelin 1998., kv. 37, □ D, II. sloj, 20-30 cm, 18 x 18 mm, 2.04 g, 6 h, jedva istrošen.

245. MPS-8655, Kuzelin 2003., kv. 29, □ D, I./II. sloj, 0-25/35 cm, 18 x 17 mm, 2.64 g, 6 h, jedva istrošen.
246. MPS-8474, Kuzelin 07. 1982., sonda 3 (iznad poda), 17 x 19.5 mm, 1.91 g, 12 h, jedva istrošen.
247. MPS-8334, Kuzelin 2002., južni bedem/unutrašnja strana, iskop III, sloj I-II, 0-25 cm, N. 55, 18 x 18 mm, 2.02 g, 12 h, jako istrošen.
248. MPS-4272, nema terenskih podataka, 18 x 18.5 mm, 2.38 g, 6 h, jedva istrošen.
249. MPS-8147, Kuzelin 2015., sonda 1, SJ 1, E8, ▼ 508.07, PN 66, 17 x 17 mm, 2.24 g, 1 h, jedva istrošen.
250. MPS-8270, Kuzelin 2013., kv. Ž, sloj 2/3, P. EV. 7, 18 x 19 mm, 2.03 g, 5 h, jako istrošen.
251. MPS-8372, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 18 x 17 mm, 3.32 g, 6 h, jedva istrošen.
252. MPS-8419, Kuzelin 1999., van bedema, S-6, II-III sloj, 40-45 cm, 16.5 x 16 mm, 2.19 g, 7 h, jedva istrošen.
253. MPS-8496, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 48, 17 x 17.5 mm, 2.13 g, 7 h, jedva istrošen.
254. MPS-8500, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 52, 17 x 18 mm, 2.90 g, 12 h, jedva istrošen.
255. MPS-8508, Kuzelin 1999., sonda 5 "van bedema", cca 20 cm, N. 119, 16 x 16.5 mm, 2.82 g, 6 h, jedva istrošen.
256. MPS-8526, Kuzelin 1998., kv. 37, □ D, II. sloj, 20-30 cm, 17.5 x 17.5 mm, 2.20 g, 6 h, jedva istrošen.
257. MPS-8545, Kuzelin 1992., kv. 18, □ C, I/II sloj, 16 x 17.5 mm, 2.27 g, 7 h, jedva istrošen.
258. MPS-8720, Kuzelin 2000., B1/2000., I. sloj, 0-20 cm, 15.5 x 16.5 mm, 1.98 g, 11 h, istrošen.
259. MPS-8692, Kuzelin 2004., kv. 12, □ C, II. Sloj, 20-40 cm, 16.5 x 18 mm, 2.32 g, 12 h, istrošen.
260. MPS-8292, Kuzelin 2006, kv. 6, blok C, sloj I, P. EV. 67, 16.5 x 18 mm, 1.44 g, 5 h, istrošen.
261. MPS-8385, Kuzelin 1997?, Zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 17 x 17.5 mm, 1.76 g, 10 h, istrošen.

262. MPS-8473, Kuzelin 1994., kv. 28, □ A, 10-20 cm, N. 138, 17 x 17 mm, 2.28 g, 5 h, jedva istrošen.
263. MPS-8337, Kuzelin 2002., JZ ugao, sonda VI, pod bloka B, N. 53, 18 x 18 mm, 1.86 g, 1 h, jako istrošen.
264. MPS-8406, Kuzelin 2002., bedem južno od ulaza, iskop III, vanjska strana bedema, 0-30/40 cm, N. 38, 18 x 18.5 mm, 1.45 g, 5 h, istrošen.
265. MPS-8627, Kuzelin 2004., kv. 25, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 15 x 19 mm, 2.02 g, 11 h, jako istrošen.
266. MPS-8488, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 40, 18 x 19 mm, 2.37 g, 1 h, jedva istrošen.
267. MPS-8297, Kuzelin 2002., unutar bedema, iskop VI, □ A, sloj II, 20-40 cm, N. 59, 18.5 x 17 mm, 1.82 g, 6 h, istrošen.
268. MPS-8299, Kuzelin 2002., južni bedem/unutrašnja strana, iskop III, III. sloj, 25-35 cm, N. 56, 18.5 x 18 mm, 1.60 g, 12 h, istrošen.
269. MPS-8316, Kuzelin 2005., kv. 16, □ C, 0-20 cm, 17 x 18 mm, 1.65 g, 6 h, jedva istrošen.
270. MPS-8432, Kuzelin 1988., sonda 16, □ A, 15.5 x 16 mm, 2.07 g, 12 h, istrošen.
271. MPS-8445, Kuzelin '11 1982., iznad □ 1("kućica"), površinski nalaz, 17.5 x 18 mm, 2.05 g, 11 h?, istrošen.
272. MPS-8467, Kuzelin 1984., iz šuta iz S-7 bačenog istočno od sonde, N. 43, 18 x 14 mm, 1.83 g, 12 h, istrošen.
273. MPS-8491, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 43, 16 x 18 mm, 2.08 g, 1 h, istrošen.
274. MPS-8501, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 53, 15.5 x 16 mm, 2.36 g, 11 h, istrošen.
275. MPS-8519, Kuzelin 1989., kv. 2 zapad, □ C, 0-30 cm, 15.5 x 16 mm, 1.90 g, 6 h, istrošen.
276. MPS-8520, Kuzelin 1989., kv. 2 zapad, □ C, 0-30 cm, 17 x 18 mm, 1.61 g, 6 h, istrošen.
277. MPS-8717, Kuzelin 2000, kv. 51, □ A, II. sloj, 20-30 cm, 16 x 17 mm, 2.35 g, 12 h, jedva istrošen.
278. MPS-8599, Kuzelin 1990., kv. 4 zapad, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 16 x 11 mm, 0.59 g, 11 h?, fragmentiran, jedva istrošen.

279. MPS-8460, Kuzelin 1999., sonda 5, van bedema, 40 cm, 16.5 x 17 mm, 1.92 g, 6 h, jedva istrošen.
280. MPS-8494, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 46, 17.5 x 15 mm, 1.63 g, 5 h, jedva istrošen.
281. MPS-8308, Kuzelin 2005., kv. 13, □ B, 0-20 cm, 17.5 x 19 mm, 1.85 g, 5 h, istrošen.
282. MPS-8288, Kuzelin 2006., N. 50, 17.5 x 18.5 mm, 1.75 g, 7 h, jedva istrošen.
283. MPS-8374, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 17.5 x 17 mm, 2.11 g, 6 h, jedva istrošen.
284. MPS-8676, Kuzelin 2002., iskop III i IV, izbačena zemlja, 17 x 18 mm, 2.07 g, 6 h, jedva istrošen.
285. MPS-8487, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 39, 19 x 19 mm, 2.30 g, 11 h, jedva istrošen.
286. MPS-8578, Kuzelin 2000., površinski nalaz, N. 117, 18.5 x 17 mm, 2.13 g, 12 h, jako istrošen.
287. MPS-8527, Kuzelin 1998., kv. 37, □ D, II. sloj, 20-30 cm, 17 x 15 mm, 1.92 g, 6 h, jedva istrošen.
288. MPS-8585, Kuzelin 1991., kv. 11, □ A, I. sloj, N. 37, 18.5 x 17 mm, 2.22 g, 12 h, jedva istrošen.
289. MPS-8675, Kuzelin 2002., iskop III i IV, izbačena zemlja, 18 x 19.5 mm, 2.24 g, 12 h, jedva istrošen.
290. MPS-8424, Kuzelin 2002., 2 m (A) unutar bedema, iskop VI, □ A, I. sloj, N. 36, 16.5 x 17 mm, 2.18 g, 12 h, jedva istrošen.
291. MPS-8538, Kuzelin 1982., sonda 1, u visini početka temelja, 17 x 18 mm, 2.18 g, 12 h, jedva istrošen.
292. MPS-8636, Kuzelin 2003., kv. 34, □ B, I/II. Sloj, 0-10-30 cm, 15 x 17.5 mm, 1.76 g, 12 h, jedva istrošen.
293. MPS-8470, Kuzelin 1992., kv. 18, □ B i C, I. sloj, 0-10/20 cm?, 18 x 18 mm, 1.95 g, 12 h, jedva istrošen.
294. MPS-8637, Kuzelin 2003., kv. 28, □ D, I/II. Sloj, 0-25/35 cm, 16.5 x 18.5 mm, 1.22 g, 6 h, jedva istrošen.
295. MPS-8531, Kuzelin 1994., kv. 17, □ C, 0-20 cm, N. 135, 17 x 18 mm, 2.45 g, 12 h, jedva istrošen.
296. MPS-8386, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 17 x 19 mm, 3.21 g, 6 h, jedva istrošen.

297. MPS-8331, Kuzelin 2002., unutar bedema, iskop VI, □ B, sloj 1, 0-20-30 cm, N. 52, 19 x 19.5 mm, 2.42 g, 7 h, istrošen.
298. MPS-8608, Kuzelin 1996., izvan bedema, nasuprot S-5, iskop br. 3, II/III sloj, N.317, 16 x 16 mm, 2.08 g, 12 h, jedva istrošen.
299. MPS-8140, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 14, A7, ▼ 504.06, PN. 213, 17 x 17.5 mm, 1.66 g, 5 h, istrošen.
300. MPS-8383, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 18 x 18 mm, 3.06 g, 11 h, istrošen.
301. MPS-8535, Kuzelin 1985., S-13, 15 cm, N. 44, 17 x 17 mm, 2.81 g, 6 h, jedva istrošen.
302. MPS-8506, nema terenskih podataka, 15.5 x 17 mm, 1.03 g, 11 h, jedva istrošen.
303. MPS-8482, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 34, 17 x 18.5 mm, 2.49 g, 12 h, jedva istrošen.
304. MPS-8656, Kuzelin 2003., kv. 34, □ B, III. sloj, 35-40 cm, 17 x 19 mm, 2.11 g, 12 h, jedva istrošen.
305. MPS-8646, Kuzelin 2003., kv. 12, □ B, I. sloj, 0-20 cm, 18.5 x 19 mm, 1.97 g, 1 h, istrošen.
306. MPS-8708, Kuzelin 2005., kv. 16, □ A, I. sloj, 0-15/20 cm, 19.5 x 19 mm, 2.35 g, 12 h, jedva istrošen.
307. MPS-8284, Kuzelin 2002., iskop IV, uz poprečni bedem na glavni, II-III, 15-30 cm, N. 63, 17.5 x 18 mm, 2.03 g, 6 h, istrošen.
308. MPS-8371, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 17 x 16.5 mm, 2.17 g, 11 h, istrošen.
309. MPS-8505, Kuzelin 1991., kv. 11, □ A, 20-30 cm, N. 38, 18.5 x 17 mm, 1.63 g, 12 h, istrošen.
310. MPS-4273, nema terenskih podataka, 17.5 x 20 mm, 2.03 g, 12 h, jedva istrošen.
311. MPS-8388, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 17 x 19 mm, 2.15 g, 6 h, jedva istrošen.
312. MPS-8403, Kuzelin 2002., bedem južno od ulaza, iskop III, vanjska strana bedema, 0-30/40 cm, N. 35, 18 x 17 mm, 2.23 g, 7 h, istrošen.
313. MPS-8516, Kuzelin 11. 1983., sonda 3, ispod poda, 17.5 x 18.5 mm, 2.36 g, 12 h, jedva istrošen.
314. MPS-8658, Kuzelin 2003., kv. 35, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 17.5 x 18 mm, 1.65 g, 6 h, istrošen.

315. MPS-8368, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 16 x 17 mm, 2.54 g, 6 h, jedva istrošen.
316. MPS-8396, Kuzelin 1989., površinski sloj, 18 x 19.5 mm, 1.93 g, 11 h, jedva istrošen.
317. MPS-8409, Kuzelin 1990., kv. 2, zapad, □ B, 0-20 cm, 16 x 18 mm, 2.20 g, 12 h, jedva istrošen.
318. MPS-8465, Kuzelin 1999., sonda 5, van bedema, 30-50 cm, N.125?, 17 x 15 mm, 2.33 g, 6 h, jedva istrošen.
319. MPS-8475, Kuzelin 1990., dno jame, □ B. 131, 15.5 x 17 mm, 1.99 g, 6 h, istrošen.
320. MPS-8518, Kuzelin 1999., sonda 6, prema istoku, unutar bedema, proširenje, 30 cm, 18 x 19 mm, 2.75 g, 7 h, jedva istrošen.
321. MPS-8574, Kuzelin 1985., □ B, S-14 (pod površinom), 16 x 17 mm, 2.26 g, 1 h, jedva istrošen.
322. MPS-8618, Kuzelin 1983., 11.mj., sonda 9, 18 x 18 mm, 2.32 g, 12 h, jedva istrošen.
323. MPS-8653, Kuzelin 2003., kv. 29, □ D, I/II. sloj, 0-25/35 cm, 17.5 x 18 mm, 2.68 g, 6 h, jedva istrošen.
324. MPS-8703, Kuzelin 2004., kv. 10 i 12, □ B i D, zemlja s deponija, 18.5 x 17 mm, 1.92 g, 12 h, istrošen.
325. MPS-8447, Kuzelin 1982., sonda 4, 18 x 18.5 mm, 2.17 g, 12 h, jedva istrošen.
326. MPS-8723, Kuzelin 2000., B/2000., II. sloj, 15-30/40 cm, 17 x 19 mm, 2.27 g, 12 h, jedva istrošen.
327. MPS-8499, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 51, 16 x 17.5 mm, 2.27 g, 11 h, istrošen.
328. MPS-8706, Kuzelin 2004., kv. 25, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 17 x 19 mm, 3.05 g, 12 h, istrošen.
329. MPS-8718, Kuzelin 2000., B1/2000., I. sloj, 0-20 cm, 17 x 17 mm, 1.98 g, 6 h, jedva istrošen.
330. MPS-8725, Kuzelin 2000., A2/2000., površinski nalaz, 16 x 17 mm, 1.86 g, 11 h, istrošen.
331. MPS-8616, Kuzelin 1988., površinski nalaz, 29.7.1988., 18.5 x 20 mm, 2.38 g, 5 h, istrošen.
332. MPS-8291, Kuzelin 2005., površinski nalaz na padini ispod "akropole" (južni dio), 17 x 18 mm, 2.11 g, 12 h, jako istrošen.

333. MPS-8704, Kuzelin 2004., kv. 10 i 12, □ B i D, zemlja s deponija, 18 x 17 mm, 2.11 g, 6 h, istrošen.
334. MPS-8611, Kuzelin 1991., iskop, N. 40, 17.5 x 18 mm, 1.83 g, 5 h, istrošen.
335. MPS-8387, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 17 x 19.5 mm, 1.56 g, 12 h, istrošen.
336. MPS-8515, Kuzelin 1979., sonda A, kv. IV, 16 x 17 mm, 1.86 g, 12 h, istrošen.
337. MPS-8402, Kuzelin 2002., bedem južno od ulaza, iskop III, vanjska strana bedema, 0-30/40 cm, N. 34, 17 x 17 mm, 2.63 g, 12 h, istrošen.
338. MPS-8442, Kuzelin 1984., S-13, 25.5., 17.5 x 18 mm, 2.44 g, 6 h, istrošen.
339. MPS-8483, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 35, 16 x 15 mm, 1.62 g, 12 h, istrošen.
340. MPS-8485, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 37, 19.5 x 19 mm, 2.12 g, 6 h, istrošen.
341. MPS-8502, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 54, 18 x 17 mm, 2.13 g, 11 h, istrošen.
342. MPS-8553, Kuzelin 09.11.1982., □ 5-D (ili B), 0-20 cm, 17 x 18.5 mm, 1.67 g, 12 h, istrošen.
343. MPS-8619, Kuzelin 1983., 11. mj., sonda 9, 15 x 15 mm, 1.06 g, 1 h, istrošen.
344. MPS-8688, Kuzelin 2004., kv. 9, □ A, I/II. sloj, 0-20/30 cm, 14.5 x 15 mm, 2.09 g, 5 h, istrošen.
345. MPS-8712, Kuzelin 2005, kv. 16, blok A, I. sloj, 0-15/20 cm, 17 x 18 mm, 2.00 g, 6 h, istrošen.
346. MPS-8439, Kuzelin 1998., kv. 38, □ B, I. sloj, 0-20 cm, 15 x 16 mm, 2.05 g, 12 h, istrošen.
347. MPS-8476, bez terenskih podataka, 18 x 18 mm, 1.47 g, 12 h, istrošen.
348. MPS-8552, Kuzelin 1982./11, 5A, 0-20 cm, 18 x 18 mm, 2.29 g, 11 h, istrošen.
349. MPS-8571, Kuzelin 1997., kv. 12, □ A, 20 cm, 18 x 17 mm, 2.17 g, 12 h, istrošen.
Objavljeno u Sokol 1998, br. 149 (inv. ozn. 241/97).
350. MPS-8330, Kuzelin 2002., unutar bedema, iskop VI, □ B, sloj 1, 0-20-30 cm, N. 52, 16.5 x 18 mm, 1.50 g, 6 h, jako istrošen.
351. MPS-8710, Kuzelin 2005., kv. 16, □ A, I. sloj, 0-15/20 cm, 17.5 x 18 mm, 1.42 g, 6 h, istrošen.
352. MPS-8573, Kuzelin 1985., □ B, S-14 (pod površ.), 18 x 18.5 mm, 2.04 g, 6 h, jedva istrošen.

353. MPS-8609, Kuzelin 1984., S-5C, N. 47, 2. sloj, 40 cm, 16.5 x 17 mm, 2.16 g, 4 h, jedva istrošen.
354. MPS-8572, Kuzelin 1985., □ B, S-14 (pod površ.), 18 x 16.5 mm, 1.84 g, 11 h, jedva istrošen.
355. MPS-8568, Kuzelin 1979., sonda A, 18 x 16.5 mm, 2.06 g, 6 h, istrošen.
356. MPS-8294, Kuzelin 2001., iskop lijevo od pristupnog puta, 2. dio sonde (iskop unutar zida), 2. sloj, 10/15 -20/25 cm, N. 60, 17 x 18 mm, 2.40 g, 12 h, jako istrošen.
357. MPS-4098, Kuzelin 1984., S-5C, u izbačenoj zemlji, 18 x 17 mm, 2.30 g, 6 h, jedva istrošen.
358. MPS-4274, nema terenskih podataka, 18 x 18.5 mm, 2.70 g, 12 h, neistrošen.
359. MPS-8280, Kuzelin 2002., iskop III, uz unutarnje lice bedema, 0-40 cm, N. 58, 17 x 18.5 mm, 1.94 g, 12 h, jedva istrošen.
360. MPS-8281, Kuzelin 2002., uz i unutar lica bedema, iskop III, 0-30/40 cm, N. 61, 18 x 18 mm, 2.32 g, 12 h, istrošen.
361. MPS-8413, Kuzelin 2000., N. 149, površinski nalaz J/Z strana, pozicija avarske strelice, 18 x 19 mm, 1.64 g, 12 h, jedva istrošen.
362. MPS-8414, nema terenskih podataka, 17 x 17 mm, 1.81 g, 1 h, jedva istrošen.
363. MPS-8423, Kuzelin 2002., 2 m (A) unutar bedema, iskop VI, □ A, I. sloj, N. 35, 17.5 x 17.5 mm, 2.05 g, 12 h, jedva istrošen.
364. MPS-8443, Kuzelin 1996., izvan bedema kod S-5, 80-100 cm, 16 x 19 mm, 2.53 g, 12 h, jedva istrošen.
365. MPS-8471, Kuzelin 1984., S-4, humusni sloj, izbačen još 1983., N. 45, 18 x 15 mm, 1.39 g, 1 h, jedva istrošen.
366. MPS-8486, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 38, 18 x 19 mm, 2.56 g, 12 h, jedva istrošen.
367. MPS-8529, Kuzelin 1989., kv. 2? zapad, u iskopu zemlje, 17 x 18.5 mm, 1.98 g, 1 h, jedva istrošen. Objavljeno u Sokol 1998, br. 148 (inv. ozn. 240/97).
368. MPS-8540, Kuzelin 1990., kv. 2 zapad, □ A, 0-20 cm, 17.5 x 18 mm, 1.80 g, 12 h, istrošen.
369. MPS-8564, Kuzelin 1991., kv. 5, □ A, 10-20 cm, 26.7., 18 x 18.5 mm, 2.04 g, 7 h, jedva istrošen
370. MPS-8610, Kuzelin 1984., S-5C, N. 47, 2. sloj, 40 cm, 18 x 18 mm, 2.85 g, 1 h, jedva istrošen.

371. MPS-8659, Kuzelin 2003., kv. 35, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 17.5 x 18 mm, 1.90 g, 1 h, istrošen.
372. MPS-8673, Kuzelin 2002., iskop VII, I/II. sloj, 0-20/40 cm, 18.5 x 18 mm, 2.17 g, 11 h, istrošen.
373. MPS-8628, Kuzelin 2003., iskop VII, I/II. sloj, 0-35/40 cm, 18 x 18.5 mm, 2.29 g, 12 h, jedva istrošen.
374. MPS-8514, Kuzelin 1995., površinski nalaz u štu iz sonde 5, S-1, 18 x 18 mm, 2.40 g, 11 h, jedva istrošen.
375. MPS-8497, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 49, 17 x 17 mm, 2.05 g, 6 h, jedva istrošen.
376. MPS-8378, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 21.5 x 25.5 mm, 4.49 g, 6 h, jedva istrošen.
377. MPS-8369, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 17 x 19 mm, 1.99 g, 12 h, istrošen.
378. MPS-8267, Kuzelin 2013., kv. Z, 2 bloka, ispod iskopa kv. , P. EV. 15, 19 x 18.5 mm, 2.04 g, 11 h, jako istrošen, probušen.
379. MPS-8305, Kuzelin 2002., uz unutarnje lice bedema, iskop III, 0-30/40 cm, N. 54, 17 x 17.5 mm, 2.94 g, 10 h, istrošen.
380. MPS-8626, Kuzelin 2004., kv. 25, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 16.5 x 16 mm, 2.17 g, 6 h, jedva istrošen.
381. MPS-8648, Kuzelin 2003., kv. 29, □ D, I/II. sloj, 0-25/35 cm, 16 x 17.5 mm, 1.70 g, 6 h, istrošen.
382. MPS-8679, Kuzelin 2001., sonda 2, zapadno od bedema, I. sloj, 0-20 cm, 17.5 x 17 mm, 2.45 g, 7 h, jedva istrošen.
383. MPS-8404, Kuzelin 2002., bedem južno od ulaza, iskop III, vanjska strana bedema, 0-30/40 cm, N. 36, 18 x 17 mm, 2.45 g, 12 h, jedva istrošen.
384. MPS-8702, Kuzelin 2004., kv. 36, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 17.5 x 18 mm, 2.40 g, 12 h, istrošen.
385. MPS-8654, Kuzelin 2003., kv. 29, □ D, 16.5 x 16 mm, 2.17 g, 6 h, jako istrošen.
386. MPS-8558, Kuzelin 1982., 7. mj., sonda 3, 18.5 x 18 mm, 2.50 g, 1 h, istrošen.
387. MPS-3821, Kuzelin 2003., kv. 34, sonda/blok: C, I. sloj, 0-20 cm, 12 x 11 mm, 1.03 g, 6 h, istrošen.
388. MPS-8468, Kuzelin 1999., blok C, „vrh“, novac br. 31, 16 x 17 mm, 2.35 g, 6 h, jedva istrošen.

389. MPS-8327, Kuzelin 2005., kv. 5, □ D, I. sloj, 16 x 17 mm, 1.69 g, 6 h, jako istrošen.
390. MPS-8722, Kuzelin 2000., A2/2000., površinski nalaz, 16 x 17 mm, 2.64 g, 6 h, jako istrošen.
391. MPS-8607, Kuzelin 1996., izvan bedema, nasuprot S-5, iskop br. 3, II/III. sloj, N. 317, 17.5 x 17 mm, 1.52 g, 6 h, istrošen.
392. MPS-8583, Kuzelin 1990., kv. 3 zapad, □ C, I. sloj, 16 x 18 mm, 1.76 g, 1 h, istrošen.
393. MPS-8577, Kuzelin 2000., površinski nalaz, N. 117, 17 x 18 mm, 2.21 g, 6 h, istrošen.
394. MPS-8384, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 16.5 x 17 mm, 1.62 g, 6 h, istrošen.
395. MPS-8142, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 14, A7, ▼ 501.10, PN. 214, 16 x 16.5 mm, 1.66 g, 1 h, jedva istrošen.
396. MPS-8264, Kuzelin 2013., kv. Z, blok B, P. EV. 21, 17 x 17 mm, 1.67 g, ? h, jako istrošen.
397. MPS-8279, Kuzelin 2002., iskop III, uz unutarnje lice bedema, 0-40 cm, N. 58, 17 x 16 mm, 1.69 g, 12 h, jako istrošen.
398. MPS-8302, Kuzelin 2006., kv. 14, blok C, sloj I, N. 29, 17 x 18.5 mm, 1.31 g, 6 h, jako istrošen.
399. MPS-8481, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 33, 14 x 11.5 mm, 1.59 g, 5 h, istrošen.
400. MPS-8596, bez terenskih podataka, 15 x 15 mm, 2.07 g, 6 h, istrošen.
401. MPS-8624, Kuzelin 2004., kv. 25, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 17 x 17.5 mm, 1.75 g, 12 h, jako istrošen.
402. MPS-8638, Kuzelin 2003., iskop VII, I/II. sloj, 0-35/45 cm, 13.5 x 13.5 mm, 1.69 g, 1 h, jako istrošen.
403. MPS-8641, Kuzelin 2003., kv. 34, □ A, II. sloj, 20-40 cm, 16 x 18.5 mm, 1.40 g, ? h, istrošen
404. MPS-8649, Kuzelin 2003., kv. 29, □ D, I/II. sloj, 0-25/35 cm, 14 x 16 mm, 1.02 g, ? h, jako istrošen.
405. MPS-8651, Kuzelin 2003., kv. 29, □ D, I/II. sloj, 0-25/35 cm, 18.5 x 19.5 mm, 2.34 g, 11 h, jako istrošen.
406. MPS-8663, Kuzelin 2003., iskop VIII, I/II. sloj, 0-35/40 cm, 16.5 x 16 mm, 1.23 g, 6 h, jako istrošen.

407. MPS-8551, Kuzelin 1982., 11. mj., 5A, 0-20 cm, 15 x 14.5 mm, 1.75 g, 11 h, istrošen.
408. MPS-3382, Kuzelin 1997., površinski nalaz na rampi uz istočni ulaz, 19 x 18.5 mm, 2.67 g, 12 h, istrošen.
409. MPS-8689, Kuzelin 2004., kv. 9, □ A, I/II. sloj, 0-20/30 cm, 16 x 18 mm, 1.61 g, 6 h, istrošen.
410. MPS-8312, Kuzelin 2004., kv. 33, □ A, novci, 16.5 x 17 mm, 2.10 g, 11 h, istrošen.
411. MPS-8422, Kuzelin 1999., sonda unutar bedema uz sondu 6 - istok, 20-40 cm, novi produžetak 1999., 14 x 13.5 mm, 1.48 g, 4 h, jako istrošen.
412. MPS-8640, Kuzelin 2003., kv. 34, □ A, I. sloj, 0-20 cm, 16 x 17.5 mm, 1.59 g, 6 h, istrošen.
413. MPS-8643, Kuzelin 2003., iskop VII, I/II. sloj, 0-35/40 cm, 17.5 x 17.5 mm, 2.05 g, ? h, istrošen.
414. MPS-8589, Kuzelin 1983., 11. mj., sonda 9, 16 x 17 mm, 2.06 g, 12 h, istrošen.
415. MPS-8277, Kuzelin 2013., kv. Ž/sloj 2/3, 25-40 cm, P. EV. 17, 17.5 x 17.5 mm, 1.92 g, 12 h, istrošen.
416. MPS-8318, Kuzelin 2005., kv. 16, □ D, II. sloj, 10.5 x 18.5 mm, 1.00 g, 6 h, istrošen.
417. MPS-8549, Kuzelin 1991., kv. 5, □ A, II. sloj, 15-25 cm, 17 x 16.5 mm, 1.85 g, 12 h, istrošen.
418. MPS-8660, Kuzelin 2003., kv. 35, □ D, II. sloj, 20-40 cm, 16.5 x 17 mm, 2.46 g, 5 h, istrošen.
419. MPS-8317, Kuzelin 2005., kv. 16, □ C, 0-20 cm, 13.5 x 13.5 mm, 1.52 g, 6 h, istrošen.
420. MPS-8150, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 14, A7, ▼ 504.06, PN. 215, 14 x 14 mm, 1.96 g, 12 h, istrošen.
421. MPS-8332, Kuzelin 2002., unutar bedema, iskop VI, blok B, sloj I, 0-20-30 cm, N. 52, 17.5 x 17 mm, 3.15 g, 6 h, jako istrošen.
422. MPS-8382, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 16 x 15 mm, 1.66 g, 12 h, istrošen.
423. MPS-8389, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 15 x 16 mm, 1.25 g, 6 h, jako istrošen.
424. MPS-8392, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 13.5 x 14 mm, 1.23 g, ? h, jako istrošen.

425. MPS-8405, Kuzelin 2002., bedem južno od ulaza, iskop III, vanjska strana bedema, 0-30/40 cm, N. 37, 15 x 15 mm, 1.46 g, 6 h, jako istrošen.
426. MPS-8492, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 44, 12.5 x 13.5 mm, 2.20 g, 11 h, jako istrošen.
427. MPS-8495, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 47, 14 x 12 mm, 1.31 g, 12 h, istrošen.
428. MPS-8521, Kuzelin 1989., kv. 2 zapad, □ C, 0-30 cm, 16 x 16.5 mm, 1.91 g, 6 h, istrošen.
429. MPS-8541, Kuzelin 1982., sonda 1, blok 1, 15 x 14 mm, 1.54 g, 6 h, istrošen.
430. MPS-8592, Kuzelin 2001., kv. III, iskop (zapadno od bedema), sloj I, 0-20 cm, 17 x 17.5 mm, 1.58 g, 6 h, potpuno istrošen.
431. MPS-8600, Kuzelin 1990., kv. 4 zapad, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 12 x 12 mm, 1 g, 10 h, jako istrošen.
432. MPS-8642, Kuzelin 2003., iskop VII, □ C, I/II. sloj, 0-20/30 cm, 17 x 14.5 mm, 1.35 g, ? h, jako istrošen.
433. MPS-8671, Kuzelin 2003., kv. 12, □ B, I. sloj, 0-20 cm, 15 x 15 mm, 1.28 g, 6 h, jako istrošen.
434. MPS-8677, Kuzelin 2002., iskop III i IV, izbačena zemlja, 17.5 x 18 mm, 1.72 g, 6 h, jako istrošen.
435. MPS-8686, Kuzelin 2004., kv. 25, blok D, I. sloj, 0-20 cm, 17.5 x 17 mm, 2.01 g, 10 h, istrošen.
436. MPS-8726, Kuzelin 2000., B/2000., II. sloj, 15-30/40 cm, 18 x 18 mm, 1.54 g, 11 h, istrošen.
437. MPS-8153, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 14, A6, ▼ 504.33, PN. 209, 15 x 15 mm, 2.72 g, 6 h, istrošen.
438. MPS-8154, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 14, A6, ▼ 504.29, PN. 174, 16.5 x 18 mm, 1.45 g, 12 h, istrošen.
439. MPS-8513, Kuzelin 1997., 18.5 x 17.5 mm, 1.35 g, 11 h, jako istrošen.
440. MPS-8582, Kuzelin 1990., kv. 3-zapad, □ C, I. sloj, 15 x 17 mm, 1.74 g, 12 h, istrošen.
441. MPS-8295, Kuzelin 2001., iskop lijevo od pristupnog puta, 2. dio sonde (iskop unutar zida), II. sloj, 10/15-20/25 cm, N. 60, 13.5 x 14.5 mm, 1.21 g, 1 h, jako istrošen.
442. MPS-8493, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 45, 13.5 x 13 mm, 1.40 g, 7 h, jako istrošen.

443. MPS-8307, Kuzelin 2002., uz unutarnje lice bedema, iskop III, 0-30/40 cm, N. 54, 18 x 18.5 mm, 2.43 g, 6 h, istrošen.
444. MPS-8393, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 15 x 16 mm, 2.93 g, 1 h, jako istrošen.
445. MPS-8457, Kuzelin 1984., S-13, 20 cm, 11.5 x 11 mm, 1.32 g, 12 h, istrošen.
Objavljeno u Sokol 1998, br. 150 (inv. ozn. 242/97).
446. MPS-8554, Kuzelin 1999., □ C, 0-10 cm, N. 120, 17 x 18 mm, 2.37 g, 6 h, istrošen.
447. MPS-8575, Kuzelin 1999., N. 147, površinski nalaz iznad sonde 5, 23 x 23.5 mm, 5.11 g, 1 h, jedva istrošen.
448. MPS-8669, Kuzelin 2003., kv. 54(?), oko vrha, površinski sloj, 13 x 13.5 mm, 1.02 g, 12 h, jako istrošen.
449. MPS-8283, Kuzelin 2002., izvan bedema u produžetku/jug, iskop II, 0-40 cm, N. 64, 18.5 x 19 mm, 2.33 g, ? h, jako istrošen.
450. MPS-8550, Kuzelin 1984., S-4, sloj humusa odbačen prema istoku u štu iznad S-12, N. 46, 23 x 23 mm, 4.44 g, 11 h, jako istrošen.
451. MPS-8429, Kuzelin 1997., kv. 37, □ A, 0-20 cm, I. sloj, N. 128, 13 x 14 mm, 1.18 g, 12 h, istrošen.
452. MPS-8525, Kuzelin 1998., kv. 37, □ D, II. sloj, 20-30 cm, 21.5 x 22 mm, 4.36 g, 12 h, istrošen.
453. MPS-8590, Kuzelin 2001., kv. III, iskop (zapadno od bedema), sloj I, 0-20 cm, 13.5 x 14 mm, 1.12 g, 11 h, istrošen.
454. MPS-4275, Kuzelin 1985., 13 x 13 mm, 0.86 g, 6 h, istrošen.
455. MPS-8705, Kuzelin 2004., kv. 25, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 12 x 12 mm, 1.21 g, 12 h, jako istrošen.
456. MPS-8567, Kuzelin 1994., površinski nalaz, 15 x 16 mm, 1.97 g, 12 h, istrošen.
457. MPS-8336, Kuzelin 2002., JZ ugao, sonda VI, pod bloka B, N. 53, 16 x 16 mm, 2.41 g, 4 h, istrošen.
458. MPS-4276, Kuzelin 1991., 13 x 13.5 mm, 0.97 g, 10 h, istrošen.
459. MPS-8621, Kuzelin 1990., kv. 8, □ C, 20-25 cm, 11.5 x 9 mm, 0.63 g, 5 h, istrošen, partažiran. Objavljeno u Sokol 1998. br. 150 (inv. ozn. 243/97).
460. MPS-5153, Kuzelin 2006., kv. 14, □ C, sloj II, 20-30 cm, 21 x 22 mm, 4.99 g, 12 h, istrošen.
461. MPS-8272, Kuzelin 2013., kv. 7, blok A, sloj I/II, P. EV. 10, 11 x 18 mm, 0.69 g, ? h, jako istrošen, fragment.

462. MPS-8301, Kuzelin 2006., kv. 14, blok C, sloj I, N. 29, 17 x 15 mm, 1.36 g, ? h, potpuno istrošen.
463. MPS-8323, Kuzelin 2002., iskop IV, unutarnje lice, 10-40 cm, N. 57, 19 x 19 mm, 1.99 g, 6 h, jako istrošen.
464. MPS-8335, Kuzelin 2002., južni bedem/unutrašnja strana, iskop III, I-II. sloj, 0-25 cm, N. 55, 18 x 17 mm, 2.30 g, 12 h, jako istrošen.
465. MPS-8615, Kuzelin 1988., površinski nalaz, 29.7.1988., 15 x 16.5 mm, 1.99 g, ? h, potpuno istrošen.
466. MPS-8709, Kuzelin 2005., kv. 16, blok A, I. sloj, 0-15/20 cm, 18 x 17.5 mm, 1.66 g, ? h, jako istrošen.
467. MPS-8152, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 14, A7, ▼ 504.38, PN. 198, 13.5 x 11.5 mm, 0.86 g, ? h, potpuno istrošen.
468. MPS-8265, Kuzelin 2013., kv. Ž/D, sloj II, P. EV. 8, 18 x 18 mm, 2.67 g, 12? h, potpuno istrošen.
469. MPS-8662, Kuzelin 2003., iskop VIII, I/II. sloj, 0-35/40 cm, 16 x 16.5 mm, 2.29 g, ? h, jako istrošen.
470. MPS-8304, Kuzelin 2001., oko bedema, III. iskop, I. sloj, 0-20 cm, N. 62, 16 x 16 mm, 1.62 g, ? h, potpuno istrošen.
471. MPS-8326, Kuzelin 2005., kv. 5, □ D, I. sloj, 15 x 15 mm, 1.45 g, ? h, potpuno istrošen.
472. MPS-8370, Kuzelin 1997.?, zatečeno bez podataka u kutiji s nalazima iz 1997., 14.5 x 13 mm, 1.25 g, ? h, potpuno istrošen.
473. MPS-8650, Kuzelin 2003., kv. 29, □ D, I/II. sloj, 0-25/35 cm, 14 x 13.5 mm, 1.61 g, 6 h, jako istrošen.
474. MPS-8683, Kuzelin 2004., kv. 25, □ D, I. sloj, 0-20/30 cm, 13.5 x 11 mm, 1.05 g, 12 h, jako istrošen.
475. MPS-8143, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 14, A7, ▼ 504.20, PN. 199, 16 x 12 mm, 0.81 g, 9 h, jako istrošen.
476. MPS-8480, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 32, 14 x 14.5 mm, 1.61 g, ? h, jako istrošen.
477. MPS-8490, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 42, 11 x 12 mm, 1.36 g, ? h, jako istrošen.
478. MPS-8498, Kuzelin 2002., iskop VI, blok A, sloj II/III, N. 50, 13 x 14 mm, 1.69 g, 3? h, jako istrošen.

479. MPS-8511, Kuzelin 1997., kv. 11, □ D, 20 cm, 15 x 15 mm, 1.00 g, ? h, potpuno istrošen.
480. MPS-8620, Kuzelin 1990., kv. 8, □ C, 20-25 cm, 12.5 x 13 mm, 0.81 g, 6 h, jako istrošen.
481. MPS-8631, Kuzelin 2003, kv. 34, □ D, I. sloj, 0-10/15 cm, 11 x 11.5 mm, 1.46 g, 11 h, potpuno istrošen.
482. MPS-8695, Kuzelin 2004., kv. 12, blok C, II. sloj, 20-40 cm, 12.5 x 13.5 mm, 0.76 g, 1 h, jako istrošen.
483. MPS-8716, Kuzelin 2000., B1/2000., I. sloj, 0-20 cm, 11 x 11 mm, 0.90 g, 6 h, istrošen.
484. MPS-8148, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 7, A7, ▼ 504.37, PN. 162, 12 x 11 mm, 0.69 g, ? h, jako istrošen.
485. MPS-8614, Kuzelin 1999., sonda 6, unutar bedema, proširenje produžetka, N. 118, 12 x 12.5 mm, 1.28 g, 6 h, jako istrošen..
486. MPS-8699, Kuzelin 2004., kv. 36, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 12 x 12.5 mm, 1.12 g, ? h, potpuno istrošen.
487. MPS-8901, Kuzelin 2004., kv. 25, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 12 x 13 mm, 1.01 g, ? h, jako istrošen (bio slijepljen s MPS-8706).
488. MPS-8276, Kuzelin 2013., kv. Z/B, sloj 0-20 cm, P. EV. 3, 12 x 11 mm, 0.93 g, 6 h, potpuno istrošen.
489. MPS-8591, Kuzelin 2001., kv. 3, iskop (zapadno od bedema), sloj I, 0-20 cm, 13 x 12.5 mm, 1.28 g, 2? h, jako istrošen.
490. MPS-8724, Kuzelin 2000., B/2000., II. sloj, 15-30/40 cm, 15 x 14.5 mm, 1.54 g, ? h, jako istrošen.
491. MPS-8587, Kuzelin 1990., kv. 3, zapad, □ D, I. sloj, 0-20 cm, 17 x 20 mm, 1.04 g, ? h, potpuno istrošen.
492. MPS-8670, Kuzelin 2003., kv. 54? (oko vrha), površinski sloj, 14 x 13 mm, 0.75 g, ? h, jako istrošen.
493. MPS-8634, Kuzelin 2003., iskop VII, I. sloj, 0-20/30 cm, 10.5 x 11 mm, 0.88 g, 3 h, jako istrošen.
494. MPS-8477, Kuzelin 1988., sonda 6, 29.7.1988., 9 x 10 mm, 0.57 g, ? h, jako istrošen.
495. MPS-8141, Kuzelin 2015., sonda 3, SJ 14, A7, PN. 200, 17 x 17.5 mm, 2.48 g, ? h, potpuno istrošen.

496. MPS-8271, Kuzelin 2013., kv. 7, □ A, sloj I/II, P. EV. 10, 17 x 18.5 mm, 2.12 g, 12? h, jako istrošen.
497. MPS-8274, Kuzelin 2013., kv. Z, P. EV. 12, 17 x 17 mm, 1.80 g, ? h, jako istrošen.
498. MPS-8456, Kuzelin 1988., površinski nalaz, kv. 35, □ C i sjeverna polovica D-A, 21 x 23 mm, 11.57 g, ? h, potpuno istrošen.
499. MPS-8690, Kuzelin 2004., kv. 9, □ A, I/II. sloj, 0-20/30 cm, 18 x 12 mm, 1.26 g, ? h, jako istrošen, prepolovljen.
500. MPS-8714, Kuzelin 2002., deponij iskopa I. i III., na iskopu V, 18 x 19 mm, 2.00 g, ? h, jako istrošen.
501. MPS-8298, Kuzelin 2002., južni bedem/ unutrašnja strana, iskop III, III. sloj, 25-35 cm, N. 56, 29 x 29 mm, 19.16 g, ? h, avers jako istrošen, revers istrošen.
502. MPS-8408, Kuzelin 1990., kv. 2, □ B, 0-20 cm, 28 x 28 mm, 17.58 g, 1 h, istrošen.
503. MPS-8524, Kuzelin 1998., kv. 37, □ D, II. sloj, 20-30 cm, 30 x 29 mm, 19.03 g, 1 h, istrošen.
504. MPS-8504, Kuzelin 1991., kv. 11, □ A, 20-30 cm, N. 38, 27.5 x 28 mm, 14.92 g, 6 h, istrošen.
505. MPS-8435, Kuzelin 1985., sonda 14, □ B, 40 cm, N. 41, 25.5 x 28.5 mm, 10.79 g, 6 h, istrošen.

8. POPIS PRILOGA

8. 1. Popis dijagrama

Dijagram 1. Zastupljenost prema vladarima (na ukupnom uzorku od 350 primjeraka).....	44
Dijagram 2. Zastupljenost prema periodima kovanja (na ukupnom uzorku od 385 primjerka).	46
Dijagram 3. Zastupljenost prema kovnicama (na ukupnom uzorku od 339 primjeraka).	48
Dijagram 4. Zastupljenost prema nominalama (na ukupnom uzorku od 498 primjerka).....	49

8. 2. Popis karata

Karta 1. Visinska naselja na prostoru Panonije Savije:1. Kuzelin; 2. Lobor-Majka Božja Gorska; 3. Lonja-Gradišće; 4. Ozalj; 5. Crkvišće Bukovlje; 6. Čečavac-Rudina; 7. Bakinci- Gradine; 8. Mihovo; 9. Sela pri Zajčjem vrhu; 10. Podturn; 11. Podzemelj-Kučar; 12. Zapudje- Veliki Kolečaj; 13. Miklarji; 14. Hom; 15. Trbinc; 16. Velike Malence. Villae rusticae u okolici Kuzelina; 17. Blaguša; 18. Donja Glavnica; 19. Moravče.	24
---	----

8. 3. Popis slika

Slika 1. Kuzelin. Tlocrt lokaliteta i arheoloških sondi, stanje 1989. (preuzeto iz: Sokol 1994, 201, Abb. 2).....	11
Slika 2. Tlocrt i područje istraživanja na Kuzelinu 2015. g. (preuzeto iz: Želle 2019, 135, 142.)	11
Slika 3. Idejna rekonstrukcija kasnoantičkog visinskog naselja na Kuzelinu (izrada: GEO3D. d.o.o; preuzeto iz: Želle 2019, 133. str., 141.)	15
Slika 4. Avers i revers legijskog denara Marka Antonija (kat. br. 1).	27
Slika 5. Avers i revers asa Faustine Mlađe (kat. br. 8).	29
Slika 6. Avers Galijena s kovničkom greškom (kat. br. 40).	31
Slika 7. Revers s prikazom aversa u negativu (kat. br. 95).	32
Slika 8. Valentov novac s kovničkom greškom (kat. br. 394).	36
Slika 9. Avers i revers provincijalnog novca Filipa I. iz Viminacija (kat. br. 502).	39

8. 4. Popis tablica

Tablica 1. Zastupljenost prema vladarima (na ukupnom uzorku od 350 primjeraka).	44
Tablica 2. Zastupljenost prema periodima kovanja (na ukupnom uzorku od 384 primjerka).	46
Tablica 3. Zastupljenost prema kovnicama (na ukupnom uzorku od 339 primjeraka).....	48
Tablica 4. Zastupljenost reversnih tipova (na ukupnom uzorku od 424 primjerka).	49

9. POPIS IZVORA I LITERATURE

9. 1. Popis izvora

Strabon, *Geographia*

Strabo, *Geography*, Volume IV, prev. H. L. Jones, Loeb Classical Library, 1917-1932.
<https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Strabo/home.html> (16.2.2024.)

CD VI

Codex diplomaticus regni Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae, sv. VI (1272-1290)

9. 2. Kratice literature

AMNG I/I

B. Pick, *Die Antiken Münzen von Dacien und Moesien, Die Antiken Münzen Nord-Griechenlands Vol. I/I*, Berlin 1898.

RIC II

H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage Vol. II. Vespasian to Hadrian*, London 1926.

RIC III

H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage. Vol. III. Antoninus Pius to Commodus*, London, 1930.

RIC IV (1)

H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage. Vol. IV. Pt. I. Pertinax to Geta*, London 1936.

RIC IV (2)

H. Mattingly, E. A. Sydenham, C. H. V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage Vol. IV. Pt. II. Macrinus to Pupienus*, London 1938.

RIC V (1)

P. H. Webb, *The Roman Imperial Coinage. Vol. V. Pt. 1. Valerian to Florian*, London, 1927.

RIC V (2)

H. Mattingly, E. A. Sydenham & P. H. Webb, *The Roman Imperial Coinage. Vol. V. Pt. 2. Probus to Amandus*, London, 1933.

RIC VI

C. H. V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage. Vol. VI. Diocletian to Maximinus*, London, 1967.

RIC VII

P. Brunn, *The Roman Imperial Coinage. Vol. VII. Constantine and Licinius*, London, 1966.

RIC VIII

J. P. C. Kent, *The Roman Imperial Coinage. Vol. VIII. The Family of Constantine I*, London, 1981.

RIC IX

J. W. E. Pearce, *The Roman Imperial Coinage. Vol. IX. Valentinian I – Theodosius I*, London, 1933.

RIC X

J. P. C. Kent, *The Roman Imperial Coinage vol. X. The Divided Empire and the Fall of the Western Parts AD 395-491*, London, 1994.

9. 3. Popis literature

ANDRIĆ 2002

S. Andrić, *Južna Panonija u doba velike seobe naroda*, *Scrinia Slavonica* 2, 2002, 117-167.

AZINOVIĆ BEBEK, SEKULIĆ 2014

A. Azinović Bebek, P. Sekulić, *Kasnoantičko nalazište Crkvišće Bukovlje kod Generalskog Stola*, *Starohrvatska prosvjeta* 3/41, 2014, 165-177.

AZINOVIĆ BEBEK, SEKULIĆ 2019

A. Azinović Bebek, P. Sekulić, *Late Antiquity hilltop fortress Crkvišće Bukovlje*, u: T. Tkalčec, T. Sekelj Ivančan, S. Krznar, J. Belaj (ur.), *Fortifications, defence systems, structures and features in the past. Proceedings of the 4th International Scientific Conference on Mediaeval Archaeology of the Institute of Archaeology Zagreb, 7th –9th June 2017*, *Zbornik instituta za arheologiju* 13, Zagreb 2019, 91-100.

BILIĆ 2012

T. Bilić, *Coin circulation 3rd Century BC–AD 193*, u: B. Migotti (ur.), *The Archaeology of Roman Southern Pannonia. The state of research and selected problems in the Croatian part of the Roman province of Pannonia*, *BAR International Series* 2393, Oxford, 2012, 359-388.

BILIĆ 2023

T. Bilić, *Mlađeželjeznodobne kovanice đurđevačke tradicije s Kuzelina (jugozapadna Panonija)*, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 40/2, 2023, 63–88.

BONAČIĆ MANDINIĆ 2002

M. Bonačić Mandinić, *Ostave rimskog republikanskog novca*, u: E. Marin (ur.), *Longae Salonae*, Split, 2002, 561 –596.

BORIĆ BREŠKOVIĆ 1976

B. Borić Brešković, *Novac kolonije Viminacijuma u zbirci Svetozara St. Dušanića*, Beograd 1976.

BRÜCK 1961

G. Brück, *Die Spätromische Kupferprägung*, Graz, 1961.

BUZOV 2009

M. Buzov, *Siscijska kovnica*, u: N. Cambi, J. Belamarić & T. Marasović (ur.), *Dioklecijan, Tetrarhija i Dioklecijanova palača o 1700. obljetnici postojanja*, Split, 2009, 621–645.

CIGLENEČKI 1987

S. Ciglenečki, *Höhenbefestigungen aus der Zeit vom 3. bis 6. Jh. im Ostalpenraum. Višinske utrdbe iz časa 3. do 6. st. v vzhodnoalpskem prostoru*. Dela 31, Inštitut za arheologijo 15, Ljubljana 1987.

CIGLENEČKI 1990

S. Ciglenečki, *K problemu datacije nastanka rimskodobnih višinskih utrdb v jugovzhodnoalpskem prostoru (Zum Datierungsproblem der Entstehung der römerzeitlichen Höhenbefestigungen im Südostalpenraum)*, *Arheološki vestnik* 41, 1990, 147–176.

CIGLENEČKI 1999

S. Ciglenečki, *Results and Problems in the Archaeology of the Late Antiquity in Slovenia*, *Arheološki vestnik* 50, 1999, 287-309.

CIGLENEČKI 2016

S. Ciglenečki, *Kontinuität oder Diskontinuität? Höhenbefestigungen von der La-Tene-Zeit bis zum Frühmittelalter*, u: M. Lehner, B. Schrettle (ur.), *Zentralort und Tempelberg. Siedlungs- und Kultentwicklung am Frauenberg bei Leibnitz im Vergleich, Akten des Kolloquiums vom 4. - 5. Mai 2015 im Schloss Seggau*, *Studien zur Archäologie der Steiermark* 1, 2016, 11–24.

CIGLENEČKI 2023

S. Ciglenečki, *Between Ravenna and Constantinople. Rethinking Late Antique Settlement Patterns*. *Opera Instituti Archaeologici Sloveniae* 46, 2023.

CORBIER 2005

M. Corbier, *Coinage and taxation. The state's point of view, A. D. 193–337*, u: A. K. Bowman, P. Garnsey & A. Cameron (ur.), *The Cambridge Ancient History. Vol. XII. The Crisis of Empire, A. D. 193–337*, Cambridge –New York, 2005, 327–392.

CRAWFORD 1974

M. Crawford, *Roman Republican Coinage*, London, 1974.

DIZDAR 2011

M. Dizdar, *The La Tène culture in central Croatia. The problem of the Eastern border of the Taurisci in the Podravina region*, u: M. Guštin, M. Jevtić (ur.), *The Eastern Celts. The Communities between the Alps and the Black Sea*, Koper –Beograd, 2011, 71–90.

DOBRONIĆ 1952

L. Dobronić, *Topografija zemljišnih posjeda zagrebačkog kaptola prema izvorima XIII. i XIV. stoljeća*, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 286, Zagreb 1952, 171 – 256.

DOMIĆ KUNIĆ 2006

A. Domić Kunić, *Bellum Pannonicum (12.–11. st. pr. Kr.): posljednja faza osvajanja južne Panonije*, Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu 39 (1), Zagreb 2006, 59–164.

DOYEN 2013

J.-M. Doyen, *Entre amulettes et talismans, les monnaies trouées: ce qui se cache sous les apperences*, *The Journal of Archaeological Numismatics* 3, I–XXXIX.

DOYEN 2016

J.-M. Doyen, *Le fractionnement du numéraire romain au Ve siècle, des Ardennes au Jura : note de technologie monétaire*, *Bulletin du Cercle d'Études Numismatiques*, 2016, 53 (2), 20–27.

DUNCAN-JONES 1994

R. Duncan-Jones, *Money and Government in the Roman Empire*, Cambridge, 1994.

FILIPEC 2007

K. Filipec, *10 Jahre archäologischer Grabung in Lobor (1998–2007)*, Hortus artium medievalium 13/2, 2007, 411–422.

FILIPEC ET AL. 2020

K. Filipec, O. Heinrich-Tamáska, M. Šimek, *New results from the eastern margins of the Alps – Hilltop settlements in Pannonia in Late Antiquity*, u: E. Cavada, M. Zagermann (ur.), *Alpine Festungen 400-1000: Chronologie, Räume und Funktionen, Netzwerke, Interpretationen : Akten des Kolloquiums in München am 13. und 14. September 2018 = Fortezze alpine (secoli V-X): cronologia, spazi e funzioni, sistemi, interpretazioni*, München, 2020, 199–224.

GRAČANIN 2005

H. Gračanin, *Huni i južna Panonija*, Scrinia Slavonica 5, 2005, 9–47.

GRAČANIN 2006

H. Gračanin, *Goti i južna Panonija*, Scrinia Slavonica 6, 2006, 83–126.

GRAČANIN 2011

H. Gračanin, *Južna Panonija u kasnoj antici i ranom srednjovjekovlju (od konca 4. do konca 11. st.)*, Zagreb 2011.

HARL 1996

Kenneth W. Harl, *Coinage in the Roman Economy 300 BC to AD 700*, Baltimore i London, 1996.

HOLMES 2019

N. M. McQ. Holmes, *The Development of Imperial Portraiture on the Coinage of Gallienus (AD 253–268)*, The Numismatic Chronicle, Vol. 179 (2019), 225–248.

HOTI 1992

M. Hoti, *Siscia u antičkim izvorima*, Opuscula archaeologica 16, 1992, 133–163.

KLAIĆ 1904

V. Klaić, „*Castrum Antiquum Paganorum*“ kod Kašine u gori zagrebačkoj, Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, Vol 7. No. 1, 1904, 10–14.

KOS 1986

P. Kos, *The monetary circulation in the southeastern Alpine region ca. 300 BC –AD 1000*, Situla 24, 1986.

KOS 1998

P. Kos, *Leksikon antičke numizmatike*, Zagreb, 1998.

KOS 2011

P. Kos, *Novčene najdbe/Coin finds*, u: Z. Modrijan, T. Milavec (ur.), *Poznoantična utrjena naselbina Tonovcov grad pri Kobaridu. Najdbe/ Late Antique fortified settlement Tonovcov grad near Kobarid. Finds*, Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 24, Ljubljana 2011, 222–239.

KOS 2020

P. Kos, *Numizmatične najdbe/Numismatic finds*, u: S. Ciglenečki, Z. Modrijan, T. Milavec, *Korinjski hrib in poznoantične vojaške utrdbe v Iliriku/ Korinjski hrib and late antique military forts in Illyricum*, Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 39, Ljubljana 2020, 123–140.

MATIJAŠIĆ 2009

R. Matijašić, *Povijest hrvatskih zemalja u antici do Dioklecijana*, Lekyam international, Zagreb, 2009.

MATTINGLY 1928

H. Mattingly, *Roman Coins from the Earliest Times to the Fall of the Western Empire*, London, 1928.

MATTINGLY 1946

H. Mattingly, *Monetary systems of the Roman Empire from Diocletian to Theodosius I*, The Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society 6, 3/4, 1946, 111–120.

MIGOTTI 1997

B. Migotti, *Evidence for Christianity in Roman Southern Pannonia (N. Croatia). A Catalogue of Finds and Sites*. BAR International Series 684, Oxford 1997.

MIGOTTI 2012

B. Migotti, *Introduction and Commentaries*, u: B. Migotti (ur.), *The Archaeology of Roman Southern Pannonia. The state of research and selected problems in the Croatian part of the Roman province of Pannonia*, BAR International Series 2393, Oxford, 2012, 1–27.

MIGOTTI 2019

B. Migotti, *Razdoblje antike u široj okolici Svetog Ivana Zeline*, u: M. Houška (ur.), *Graci od prapovijesti do antike*, Sv. Ivan Zelina 2019, 81–99.

MIŠKEC 2015

A. Miškec, *The role of Roman Republican denarii of Mark Anthony in the monetary circulation of the Late Republic*, u: J. Istenič, B. Laharnar, J. Horvat (ur.), *Evidence of the Roman Army in Slovenia*, *Catalogi et monographiae* 41, Ljubljana 2015, 235–242.

MIŠKEC 2018

A. Miškec, *The Monetary circulation of roman provincial coins from the Viminacium int in the territory of present-day Slovenia*, V. Ivanišević, B. Borić Brešković, M. Vojvoda (ur.), *Proceedings of International Numismatic Symposium Circulation of the Antique Coins in Southeastern Europe - Viminacium, Serbia September 15th - 17th*, 2017, 105–115.

MÓCSY 1974

A. Mócsy, *Pannonia and Uper Moesia*, London-Boston, 1974.

NAĐ 2012

M. Nađ, *Coin circulation AD 193-423*, u: B. Migotti (ur.), *The Archaeology of Roman Southern Pannonia. The state of research and selected problems in the Croatian part of the Roman province of Pannonia*, BAR International Series 2393, Oxford, 2012, 385–409.

PAVLOVIĆ 2017

A. Pavlović, *Novo lice starih kovanica – sekundarna i ponovna upotreba novca u arheologiji*, u: I. Miloglav, A. Kudelić, J. Balen (ur.) *Recikliraj, ideje iz prošlosti*, Zagreb 2017, 215-238.

POPOVIĆ 1984

V. Popović, *Donji Milanovac –Veliki Gradac (Taliata), rimsko i ranovizantinsko utvrđenje*, *Starinar* 23–24, 1984, 265–282.

RADMAN-LIVAJA 2004

I. Radman-Livaja, *Militaria Sisciensia. Nalazi rimske vojne opreme iz Siska u fundusu Arheološkoga muzeja u Zagrebu*, Zagreb 2004.

RADMAN –LIVAJA 2012

I. Radman-Livaja, *The Roman Army*, u: B. Migotti, *The Archaeology of Roman Southern Pannonia. The state of research and selected problems in the Croatian part of the Roman province of Pannonia*, , BAR International Series 2393, Oxford 2012, 159–189.

REECE 2003

R. Reece, *Coins and the Late Roman Economy*, u: L. Lavan and W. Bowden (ur.), *Theory and practice in Late Antique Archaeology*, Leiden-Boston, Brill, 2003, 139–168.

SOKOL 1981

V. Sokol, *Najnovija arheološka istraživanja u Prigorju*, u: Ž. Rapanić (ur.), *Arheološka istraživanja u Zagrebu i njegovoj okolini. Znanstveni skup o 100. obljetnici društva (Zagreb, od 14. do 16. studenog 1978. godine)*, Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 6, 1981, 169–185.

SOKOL 1986

V. Sokol, *Područje sjeverozapadne Hrvatske u razdoblju između 400. i 800. godine (velika seoba naroda); Antička nalazišta*, u: D. Balen-Letunić, Ž. Demo, Z. Homen, G. Jakovljević, Z. Marković, V. Sokol, M. Šimek, Ž. Tomičić (ur.), *40 godina arheoloških istraživanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj*, 1986, 54–60, 112, 120, 122.

SOKOL 1992

V. Sokol, *Arheološki radovi na lokalitetu Kuzelin*, Muzejski vjesnik 15, 1992, 27–28.

SOKOL 1994

V. Sokol, *Das spätantike Kastrium auf dem Kuzelin bei Donja Glavnica*, Arheološki vestnik 45, 1994, 199–209.

SOKOL 1997

V. Sokol, *Northwestern Croatia in the Late Roman Period*, Arheološki vestnik 48, 1997, 219–230.

SOKOL 1998

V. Sokol, *Rimski metal s Kuzelina / Roman Metalwork from Kuzelin*, Sesvete, Zagreb 1998.

SOKOL 2001

V. Sokol, *Neue Latènefundte aus der Umgebung von Zagreb (Croatia)*, Instrumentum 13, 2001, 17.

SOKOL 2003

V. Sokol, *Arheološki lokaliteti na području sesvetskog Prigorja*, u: A. Gulin (ur.), *Sveti Ivan Zelina i zelinski kraj u prošlosti: zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog 15. prosinca 2000. godine u Sv. Ivanu Zelini*, Sveti Ivan Zelina i Zagreb 2003, 199–210.

SOKOL 2005

V. Sokol, *Kuzelin*, u: J. Mesić (ur.), *Hrvatski arheološki godišnjak 1/2004*, Zagreb 2005, 109–110.

SOKOL 2006a

V. Sokol, *Kuzelin*, u: J. Mesić (ur.), *Hrvatski arheološki godišnjak 2/2005*, Zagreb 2006, 150–151.

SOKOL 2006b

V. Sokol, *Kuzelin*, u: A. Durman, (ur.), *Stotinu hrvatskih arheoloških nalazišta*, Zagreb 2006, 154–155.

SOKOL 2019

V. Sokol, *Kuzelin –Late Antique Castrum near Zagreb*, u: T. Tkalčec, T. Sekelj Ivančan, S. Krznar, J. Belaj (ur.), *Fortifications, defence systems, structures and features in the past. Proceedings of the 4th International Scientific Conference on Mediaeval Archaeology of the Institute of Archaeology Zagreb, 7th –9th June 2017*, Zbornik instituta za arheologiju 13, Zagreb 2019, 101–111.

STELLA 2018

A. Stella, *Viminacium coins from Aquileia and Venetia et Histria*, V. Ivanišević, B. Borić Brešković, M. Vojvoda (ur.), *Proceedings of International Numismatic Symposium Circulation of the Antique Coins in Southeastern Europe - Viminacium, Serbia, September 15th - 17th, 2017*, 115–131.

ŠAŠEL KOS 2005

M. Šašel Kos, *Appian and Illyricum*. Situla 43, 2005.

ŠEPAROVIĆ 2008

T. Šeparović, *Osvrt na legijske denare Marka Antonija s posebnim naglaskom na nalaze toga novca u sjevernoj Dalmaciji*, *Archaeologia Adriatica* 11, 2008, 269–274.

ŠIMEK 2016

M. Šimek, *Lonja –eine frühchristliche Kirche auf einer spätantiken Höhensiedlung in Pannonien (heute Nordwestkroatien)*, u: I. Bugarski, O. Heinrich-Tamaska, V. Ivanišević, D. Syrbe (ur.), *GrenzÜbergänge. Spätromisch, frühchristlich, frühbyzantinisch als Kategorien der historisch-archäologischen Forschung an der mittleren Donau –Late Roman, Early Christian, Early Byzantine as Categories in Historical Archaeological Research on the Middle Danube. Akten des 27. Internationalen Symposiums der Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donaauraum, Ruma, 4.–7.11.2015*. Forsch. Spätant. u. Mittelalter 4, Remshalden 2016, 161-178.

ŠIPUŠ 1985

N. Šipuš, *Brončani novac rimskog cara Honorija s kovničkom oznakom »SM«*, Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu 3, 1985, 77–86.

VAGI 1999

David L. Vagi, *Coinage and history of the Roman Empire, c. 82 B.C.- A.D. 480, Volume 2: Coinage*, Chicago, 1999.

VASIĆ 1984

M. Vasić, *Чезава –Castrum Novae*, Starinar 33–34 (1982–1983), 1984, 91–122.

VUJINOVIĆ 2014

B. Vujinović, *Ranovizantijski grad na Gradini u Bakincima /Early Byzantine town at Gradina in Bakinci*, Godišnjak Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine 43, 2014, 167–184.

WEIGEL 1990

R. D. Weigel, *Gallienus' 'Animal Series' Coins and Roman Religion*, The Numismatic Chronicle 150, 1990, 135–143.

WIGG-WOLF 2009

D. Wigg-Wolf, *Sites as context*, u: H. M. von Kaenel, F. Kemmers (ur.), *Coins in context I. New perspectives for the interpretation of coin finds. Colloquium Frankfurt a. M., October 2527, 2007*, Studien zu Fundmünzen der Antike 23, Mainz 2009, 109–125.

ZOTOVIĆ 1984

L. Zotović, *Boljetin (Smorna), rimski i ranovizantijski logor*, Starinar 33–34 (1982–1983), 1984, 211–225.

ŽELLE 2018

M. Želle, *Kuzelin*, u: Z. Wiewegh (ur.), *Hrvatski arheološki godišnjak 14/2017*, Zagreb 2018, 287–289.

ŽELLE 2019

M. Želle, *Arheološko nalazište Kuzelin kod Glavnice Donje*, u: M. Houška (ur.), *Graci od prapovijesti do antike*, Sv. Ivan Zelina 2019, 119–136.

Sažetak

Tijekom arheoloških istraživanja višeslojnog visinskog lokaliteta Kuzelin u blizini Seseveta pronađena je znatna količina rimskog novca. Ova se vrsta naselja pojavljuje na širem prostoru Carstva, a postaje dominantan oblik naselja u kasnoj antici. Na Kuzelinu je izdvojeno nekoliko faza naseljavanja u antičkome periodu, koje djelomično potvrđuje i numizmatički zapis s lokaliteta. U radu je obrađeno ukupno 505 primjeraka rimskog novca, koji se vremenski može smjestiti u razdoblje između 1. st. pr. Kr. do sredine 5. st. Pri analizi materijala korišten je metodološki pristup kojeg Richard Reece definira kao „*coin supply*“. Najzastupljeniji je novac druge polovine 4. st., a znatnija količina pripada razdoblju druge polovine 3. st., što se uklapa u širi obrazac naseljavanja visinskih utvrđenih naselja na predalpskom prostoru. Novac je uglavnom kovan u rimskoj i siscijskoj kovnici, no zabilježena je prisutnost novca kovanog u još 14 kovnica.

Ključne riječi: Kuzelin, kasna antika, visinska utvrđena naselja, rimski novac

Abstract

A substantial quantity of Roman coins was discovered at the Late Antique fortified hilltop site of Kuzelin, near Sesevete. This type of settlement is prevalent across the broader region of the Roman Empire, becoming the predominant form of habitation in Late Antiquity. At Kuzelin, several phases of settlement during the ancient period have been identified, which are partially corroborated by the numismatic record from the site. In this paper, a total of 505 Roman coins were analysed, spanning from the 1st century BC to the mid-5th century AD. The analytical framework employed was the “*coin supply*” approach as defined by Richard Reece. The most prevalent coins are those from the second half of the 4th century, with a significant quantity also from the latter half of the 3rd century. This is consistent with the settlement patterns of fortified hilltop sites in the pre-Alpine region. The coins were predominantly minted in the Roman and Siscia mints, although coins from 14 other mints were also identified.

Key words: Kuzelin, Late Antiquity, fortified hilltop settlements, Roman coinage

66

67

68

69

70

71

72

73

74

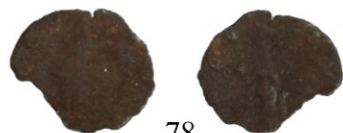
75

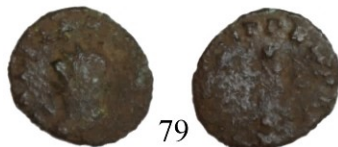
76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

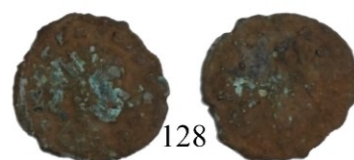
125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

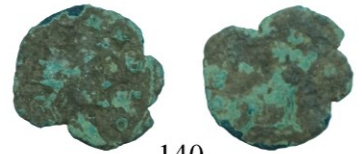

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

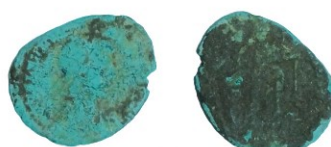
262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

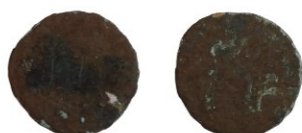
393

394

395

396

397

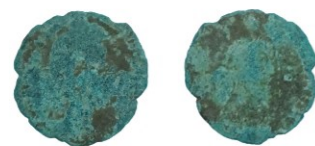
398

399

400

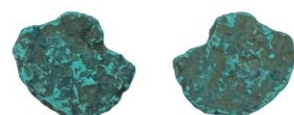
401

402

403

404

405

406

407

408

409

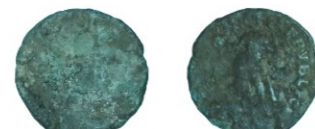
410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

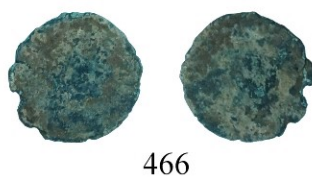
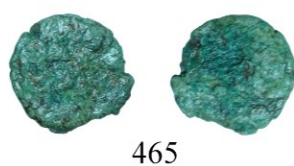
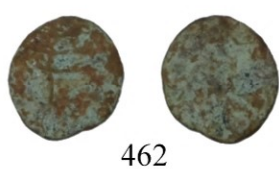
444

445

446

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

505